

**DOĞU KARADENİZ PROJESİ
(DOKAP)
EYLEM PLANI
(2014-2018)**

ÖNSÖZ

2002 yılından bu yana ülkemizin hızlı ve istikrarlı bir şekilde büyümesi ve büyümenin nimetlerinin tüm kesimlere adil bir şekilde dağılması için büyük bir gayret ve heyecanla çalışmaya devam etmekteyiz. Hükümet olarak gerçekleştirdiğimiz birçok yenilik programıyla; ekonomiden sosyal politikalara, sağlıktan eğitime, temel hak ve özgürlüklerden yargı sistemine, yerel yönetimlerden çevreye, toplu konuttan ulaşım, sosyal güvenlik sisteminden yoksulluğun azaltılması ve gelir dağılımının iyileştirilmesine kadar birçok alanda önemli mesafeler kat ettik.

Geride kalan 12 yıllık süreçte olduğu gibi gelecek dönemlerde de asli amacımız çok daha güçlü ve müreffeh bir Türkiye'ye ulaşarak; ekonomisi, bilim ve teknolojisi, siyaseti, sosyal ve kültürel politikaları ile her alanda dünyadaki saygınlığını ve etkinliğini daha da artırmış bir ülke olmaktır. Bahsi geçen hedeflerin, halkımızın bizlerden beklentisi ve omuzlarımıza yüklediği mukaddes bir emanet olduğu bilinciyle çalışmalarımıza devam etmekteyiz.

Milletimiz, odağında birlik ve kardeşlik olan büyük bir medeniyetin mirasçısı ve taşıyıcısıdır. Eşsiz bir coğrafyada genç ve dinamik bir nüfusa sahip olan aziz milletimiz sahip olduğu yüksek enerjiyi kalkınma çabalarına kanalize ederek Cumhuriyetimizin 100. yılında 2023 Vizyonu hedeflerini yakalayacaktır.

Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) ve 2023 vizyonu doğrultusunda yürütülen ve planlanan çalışmalarla, bir taraftan ekonomimiz güçlenirken diğer taraftan insanımızın hayat standartları yükseltilerek sosyal ve bölgesel gelişme daha da hızlandırılacaktır. Yeni dönem ekonomik ve sosyal kalkınmamızı sadece toplum kesimleri bakımından değil, aynı zamanda bölgeler itibarıyla da güçlendirdiğimiz bir dönem olacaktır.

Türkiye birçok farklı potansiyeli içinde barındırmaktadır. Bu potansiyeli harekete geçirmek için bölgesel farklılıkları dikkate alan planlama süreçleri önem arz etmektedir. Hükümetimiz, bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması ve bölgelerin rekabet gücünün artırılması hedeflerine önem ve öncelik vermiştir. Hükümetimiz döneminde başlatılan bölgesel gelişme uygulamaları, milli birlik ve beraberliğimizi pekiştirmek, kalkınma fırsatlarını bütün ülke sathına yaymak ve topyekûn üretim kültürüne geçişi esas almaktadır.

Düşük gelirli bölgeler önceliği ile bölgesel ve yerel kalkınmanın hızlandırılması politikasını hem kalkınma çabalarımızın, hem de ülke bütününde ekonomik ve sosyal refahın artırılması hedeflerimizin odağına yerleştirdik. Bu anlayışla, geride kalan 12 yıl içerisinde birçok yapısal dönüşüm gerçekleştirilmiş, bölgelerimizin ihtiyaçları ve öncelikleri doğrultusunda program ve projeler uygulanmıştır. Kurmuş olduğumuz 26 Kalkınma Ajansı bölgesel rekabet edebilirliği artırma ve bölgesel gelişmeyi hızlandırma bakımından önemli bir yenilik olmuştur. Yine bu anlayışla Kalkınma Bakanlığına bağlı olarak Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığına ilave olarak yeni kurmuş olduğumuz Doğu Anadolu Projesi (DAP), Doğu Karadeniz Projesi (DOKAP) ve Konya Ovası Projesi (KOP) Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıklarımız ile bölgesel eylem planları hazırlayarak, ihtiyaçları tespit ve analiz ederek yatırımlarımızı daha planlı bir şekilde gerçekleştireceğiz.

Artvin, Bayburt, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize, Samsun ve Trabzon illeri için kurulan DOKAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı (DOKAP BKİ), DOKAP uygulamalarını yerinde koordine etmek ve bu kalkınma projelerinin uygulandığı illerdeki yatırımların gerektirdiği araştırma, planlama, programlama, projelendirme, izleme, değerlendirme ve koordinasyon hizmetlerinin yerine getirilmesi suretiyle bölgenin kalkınmasını hızlandırmak amacıyla, Kalkınma Bakanlığına bağlı olarak faaliyetlerini yürütmektedir.

Doğu Karadeniz Bölgesi eski çağlardan günümüze dek önemli kültür ve ticaret merkezlerinden biri olmuştur. Tarihi ipek yolunun önemli liman merkezlerinden biri olan bölge birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Bölge, zengin tarihi ve kültürel değerleri ile birlikte sahip olduğu eşsiz doğal güzellikleri ile de önemli bir merkezdir. DOKAP Bölgesinin Karadeniz Havzası ve Kafkasya ülkelerine olan komşuluğu, bölgenin önemli bir ticaret koridoru olmasına imkân tanımaktadır.

DOKAP Eylem Planı, bölgeyi bütün olarak ele alan, bölgenin potansiyelini bölge insanı ve Türkiye için azami düzeyde faydaya dönüştürecek bir plan niteliğindedir. Eylem Planı, turizm, tarım, ulaştırma, ticaret ve lojistik alanlarında önemli potansiyele sahip olan DOKAP Bölgesinde ekonomik büyüme, sosyal gelişme ve istihdam artışı sağlayarak, bölgede yaşayan vatandaşlarımızın refah ve huzurunun artırılmasına vesile olacaktır.

DOKAP Eylem Planıyla gerek turizm alanında bölgeye önemli bir marka değeri kazandıracak olan ve yaylaları birbirine bağlaması öngörülen Yeşil Yol Projesi, gerekse bölgeyi Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerine bağlayarak önemli bir ticaret ve lojistik merkezi olmasına imkân sağlayacak olan kuzey-güney akslı yol projelerinin tamamlanması hedeflenmektedir. Sonuçta oluşacak ekonomik kalkınmayla birlikte sosyal gelişmenin hızlandırılması sağlanacaktır.

Bölgesel kalkınma politika ve uygulamamızın önemli bir bileşenini oluşturan DOKAP Eylem Planı'nın ülkemiz ve bölgemiz için hayırlı olmasını diliyorum, emeği ve katkısı olan tüm kamu, özel ve sivil toplum kuruluşu temsilcilerine teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Ahmet DAVUTOĞLU
Başbakan

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	3
2. GENEL ÇERÇEVE	18
2.1. Coğrafi Yapı ve İklim	18
2.2. Demografik Bilgiler	20
2.3. Eğitim	22
2.4. Sağlık.....	25
2.5. Kültür ve Spor	25
2.6. Ekonomik Yapı	26
2.6.1. Tarım.....	26
2.6.2. Su Ürünleri.....	30
2.6.3. Ormancılık	31
2.7. Tarımsal ve Kırsal Altyapı	32
2.8. Ulaştırma, Sanayi, Ticaret ve Lojistik.....	33
2.8.1. Ulaştırma.....	33
2.8.2. Sanayi.....	35
2.8.3. Dış Ticaret ve Lojistik	38
2.9. Enerji	40
2.10. Turizm	41
2.11. Çevre	44
2.12. Kentleşme ve Mekânsal Planlama.....	45
2.13. Kurumsal Kapasite	46
3. TEMEL AMAÇ, POLİTİKA VE HEDEFLER	47
4. GELİŞME EKSENLERİ	51
4.1. Turizm ve Çevresel Sürdürülebilirlik.....	51
4.2. Ekonomik Kalkınma	52
4.3. Altyapı ve Kentsel Gelişme.....	53
4.4. Sosyal Gelişme	55
4.5. Yerel Düzeyde Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi	57
5. EYLEM PLANI	58
5.1. Eylem Planı'nın Yapısı	58
5.2. Eylem Planı'nın Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesi	58
5.3. Eylem Planı'nın Özet Finansman Tablosu.....	59
5.4. Eylemler	60

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: DOKAP Bölgesi Temel İşgücü Göstergeleri.....	21
Tablo 2: DOKAP Bölgesi 6+ Yaş Okuma-Yazma Oranları	22
Tablo 3: DOKAP Bölgesi Üniversitelerinin 2013-2014 Eğitim Yılı Öğrenci Sayıları.....	23
Tablo 4: DOKAP Bölgesi Üniversitelerinin 2013-2014 Eğitim Yılı Öğretim Elemanı Sayıları ...	24
Tablo 5: DOKAP Bölgesi İllerinde Yer Alan Sağlık Kurumları ve Yatak Sayıları	25
Tablo 6: DOKAP Bölgesi İllerinin Tarıma Elverişli Arazi Büyüklükleri	26
Tablo 7: DOKAP Bölgesi Bitkisel Üretim Değerleri.....	27
Tablo 8: DOKAP Bölgesinin 2008-2013 Yılları Arası Çay Üretimi	28
Tablo 9: DOKAP Bölgesi Bal Üretim Verileri	29
Tablo 10: DOKAP Bölgesi Canlı Hayvan ve Hayvansal Ürünler Değerleri	30
Tablo 11: DOKAP Bölgesi Orman Alanları	31
Tablo 12: DOKAP Bölgesi Kuzey-Güney Karayolu Aksları	32
Tablo 13: DOKAP Bölgesi 2013 Yılı İşletme Sayıları	35
Tablo 14: DOKAP Bölgesi İşletmelerinin Sektörlere Göre Dağılımı.....	35
Tablo 15: DOKAP Bölgesi KOBİ'lerinin KOSGEB'den Aldığı Destek Tutarları	36
Tablo 16: DOKAP Bölgesi Organize Sanayi Bölgeleri	36
Tablo 17: DOKAP Bölgesi Küçük Sanayi Siteleri	37
Tablo 18: DOKAP İllerinin Yer Aldığı Teşvik Bölgeleri.....	37
Tablo 19: Uygulamalı Girişimcilik Eğitimleri Gerçekleşme Rakamları	38
Tablo 20: DOKAP İllerinde Bulunan Sit Alanları	41
Tablo 21: DOKAP Bölgesi KTKGB ve Turizm Merkezleri.....	42
Tablo 22: DOKAP Bölgesi Belgeli Konaklama Tesisleri Verileri	43
Tablo 23: DOKAP Bölgesi'ne Gelen Turistlerin Konaklama Türlerine Göre Dağılımı	43
Tablo 24: DOKAP Eylem Planı'nın Katkısıyla Bölgede Ulaşılması Öngörülen Makro Hedefler	48

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 1: DOKAP Bölgesi 2013 Yılı Kadın-Erkek Nüfus Dağılımları	20
Grafik 2: DOKAP Bölgesi 2012-2013 Yılı Nüfus Göç Hızı	20
Grafik 3: DOKAP İllerinin 2013 Yılı İhracat Tutarları (\$).....	38
Grafik 4: DOKAP İllerinin 2013 Yılı İthalat Tutarları (\$).....	39
Grafik 5: 2013 Yılında DOKAP Bölgesi Dış Ticaretinin En Fazla Olduğu 5 Ülke	39

KISALTMALAR

- AB:** Avrupa Birliği
AFAD: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
BOTAŞ: Boru Hatları ile Petrol Taşıma Anonim Şirketi
BROP: Bölgesel Rekabet Edebilirlik Operasyonel Programı
DAP: Doğu Anadolu Projesi
DOKAP BKİ: Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı
DSİ: Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü
EDAŞ: Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi
EGM: Emniyet Genel Müdürlüğü
EÜAŞ: Elektrik Üretim Anonim Şirketi
GAP: Güneydoğu Anadolu Projesi
HES: Hidroelektrik Santrali
İŞGEM: İş Geliştirme Merkezi
KA: Kalkınma Ajansları
KGM: Karayolları Genel Müdürlüğü
KOBİ: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KOSGEB: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KSS: Küçük Sanayi Sitesi
KTAE: Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü
MTA: Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü
OGM: Orman Genel Müdürlüğü
OSB: Organize Sanayi Bölgesi
SB: Serbest Bölge
SHM: Sosyal Hizmet Merkezi
STK: Sivil Toplum Kuruluşları
SUBİRDER: Sulama Birlikleri Derneği
TB: Ticaret Borsaları
TCDD: Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları Genel Müdürlüğü
TEİAŞ: Türkiye Elektrik İletim Anonim Şirketi
TEKMER: Teknoloji Geliştirme Merkezi
TKDK: Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu
TKGM: Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü
TKK: Tarım Kredi Kooperatifleri Merkez Birliği
TOBB: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TOKİ: Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
TPAO: Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı
TSE: Türk Standartları Enstitüsü
TSO: Ticaret ve Sanayi Odaları
TÜSKOOPBİR: Türkiye Sulama Kooperatifleri Merkez Birliği
TÜBİTAK: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

TZOB: Türkiye Ziraat Odaları Birliği

URGE: Uluslararası Rekabetçiliğin Geliştirilmesinin Desteklenmesi

YÖK: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı

DOKAP EYLEM PLANI

GİRİŞ

Kaynakların, etkili ve verimli kullanılması, yerel dinamiklerin ve fırsatların doğru değerlendirilmesi, bu yolla bölgesel kalkınmanın yurt sathına yayılması ve bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması bölgesel politikanın temel hedef ve stratejileridir. Türkiye’de kalkınma planları bağlamında bölgesel politikanın gelişimi incelendiğinde, geleneksel olarak bölgeler arasındaki gelir dağılımı dengesizliğinin giderilmesinin temel hedef olarak yer aldığı, 2000’li yıllardan itibaren ise bölgelerin rekabet edebilirliğinin de temel bir hedef gündeme geldiği görülmektedir.

10. Kalkınma Planında bölgesel gelişme politikası “Yaşanabilir Mekânlar, Sürdürülebilir Çevre” ekseninde yer almaktadır. Planda 2014-2018 döneminde uygulanacak bölgesel kalkınma politikalarının temel hedefinin, ülke genelinde sosyo-ekonomik bütünleşmenin gerçekleştirilerek topyekûn kalkınmanın sağlanması amacıyla bölgesel gelişmişlik farklarının azaltılması, bölge ve şehirlerin potansiyellerinin değerlendirilerek ekonomik tabanlarının genişletilmesi ve rekabet güçlerinin artırılması olduğu ifade edilmiştir.

Bölgesel gelişme politikalarının ulusal düzeyde öncelik ve hedeflerini belirlemek amacıyla hazırlanan “Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi (BGUS)” belgesinin vizyonu “Sosyo-ekonomik ve mekânsal olarak bütünleşmiş, rekabet gücü ve refah düzeyi yüksek bölgeleriyle daha dengeli ve topyekûn kalkınmış bir Türkiye” olarak belirlenmekte ve bu vizyona ulaşmak için refahın ülke sathına daha dengeli yayılması; tüm bölgelerin potansiyellerinin değerlendirilerek rekabet güçlerinin artırılması suretiyle ulusal kalkınmaya azami düzeyde katkı sağlaması; ekonomik ve sosyal bütünleşmenin güçlendirilmesi ile ülke genelinde daha dengeli bir yerleşim düzeni ve mekânsal gelişmenin desteklenmesi amaçlanmaktadır.

Ayrıca Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi’nde, bölgelerin ve bölgelerdeki farklı nitelikteki yerleşimlerin kaynak ve potansiyellerinin en verimli şekilde değerlendirilmesi, yerleşme sisteminin etkinleştirilerek daha dengeli bir yapıya kavuşturulması, yerleşmeler arası ilişkilerin güçlendirilmesi ve mekâna duyarlı kalkınma politikalarının geliştirilmesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır. Bu kapsamda, Anadolu’da mevcut metropol kentleri dengeleyecek yeni alt merkezlerin oluşturulması ve bölgelerin ve yerleşimlerin ulusal kalkınmada sahip oldukları roller dikkate alınarak bunlara özgü politikaların geliştirilmesi yoluyla kalkınmanın ülke geneline yayılmasının gerekliliğine işaret edilmektedir.

Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi öncesinde Doğu Anadolu Bölgesi’nin sosyo-ekonomik gelişimini sağlamak üzere bugüne kadar çeşitli politika ve stratejiler ortaya konulmuştur. Bunlardan birisi de Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ile Japon Uluslararası İşbirliği Ajansı (JICA) tarafından 2000 yılında hazırlanan DOKAP Bölgesel Gelişme Planıdır (Söz konusu Gelişme Planı içerisinde Samsun ili yer almamaktadır). DOKAP Bölgesel Gelişme Planı, Doğu Karadeniz bölgesinin potansiyellerinin bir takım kısıtlılıklar nedeniyle değerlendirilememesi sonucunda oluşmuş bulunan bölgenin gelişmişlik durumuna müdahale etmeyi amaçlamaktadır. Plan kapsamında beş adet sektörel gelişme stratejisi belirlenmiş, tanımlanan on adet programla elli iki adet projenin hayata geçirilmesi hedeflenmiştir.

Bahsedilen çalışmaları da dikkate alan Doğu Karadeniz Projesi (DOKAP); Doğu Karadeniz Bölgesi'nin sahip olduğu kaynakları değerlendirerek, bu yörede yaşayan insanların gelir düzeyini ve yaşam kalitesini yükseltmeyi, bölgeler arası ve bölge içi farklılıkları gidermeyi, ulusal düzeyde ekonomik gelişme ve sosyal istikrar hedeflerine katkıda bulunmayı amaçlayan bir bölgesel kalkınma projesidir.

Türkiye’de bölgesel gelişme politikasını belirleyen temel unsurlardan birisi de AB’ye katılım sürecidir. Bu kapsamda, AB bölgesel programları, ulusal programlar ve bu doğrultuda düzey-2 bölgelerinin belirlenmesi, 22. Fasıll “Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu” önemli belirleyiciler olmuştur.

Avrupa Birliği Müktesebatına Uyum Programı kapsamında “Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu” başlıklı 22. Faslln Kasım 2013’te müzakereye açılması ile birlikte ülkemizin AB Bölgesel Politikasına uyumu ve bunun en önemli aracı olan Uyum Politikası fonlarının kullanımına yönelik hazırlık çalışmaları hız kazanmıştır. Fasll kapsamında Uyum Politikası fonlarının etkili bir şekilde kullanılmasını temin edecek idari ve hukuki düzenlemelerin yapılması ve uygulama mekanizmalarının oluşturulması öngörülmektedir. Bu kapsamda yürütülecek çalışmalar özellikle bölgesel ve yerel düzeyde AB Fonlarının kullanımına yönelik kurumsal kapasitenin geliştirilmesi ve ülkemizin fonları hazmetme kapasitesinin artırılmasını sağlayacaktır. Bunun yanı sıra, Uyum Politikası uygulamaları için hazırlık niteliği taşıyan Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA) kapsamında ekonomik ve sosyal uyum alanında finanse edilecek projeler bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması ve ülkemizin dengeli kalkınma hedefine ulaşmasına katkı sağlayacaktır.

Doğu Karadeniz Bölgesi, özellikle son on yılda yapılan kamu yatırımları neticesinde gayrisafı katma değer, eğitim ve sağlık gibi kalkınmanın temel göstergelerinde önemli gelişmeler kat etmiştir.

DOKAP bölgesinde özellikle 2002 yılı sonrasında birçok sektörde önemli gelişmeler kaydedilmiştir. DOKAP bölgesinde 2002 yılında cari fiyatlar bazında tarım sektörüne ayrılan yatırım ödeneği 18 milyon TL iken, bu miktar 2014 yılında 188 milyon Türk Lirasına yükselmiştir. Aynı kapsamda eğitim sektörüne 2002 yılında ayrılan yatırım ödeneği miktarı 33 milyon TL iken 2014 yılında bu rakam 416 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Sağlık sektöründe ise 2002 yılında ayrılan yatırım ödeneği 16 milyon TL iken bu miktar 2014 yılında 72 milyon Türk Lirasına yükselmiştir. Bölge 2002 yılı sonrası dönemde ulaştırma sektöründe de büyük ilerlemeler kaydetmiştir. Özellikle 2006 yılında büyük ölçüde tamamlanan Karadeniz Sahil Yolu projesi bölgenin gelişiminde önemli rol oynamıştır. 2002 yılında ulaştırma sektörüne ayrılan yatırım ödeneği miktarı 68 milyon lira iken 2014 yılında bu sayı 146 milyon liraya yükselmiştir. DOKAP bölgesine 2002 yılında tanımlı tüm sektörler bazında ayrılan yatırım ödeneği tutarı 379 milyon lira iken bu sayı 2014 yılında 1 milyar 576 milyon liraya yükselmiştir. (Bahsi geçen verilerde birden fazla ili ilgilendiren "Muhtelif İller" kapsamındaki yatırımlar dâhil değildir.)

DOKAP bölgesinin 2002 yılına ait yatırım ödeneğinin muhtelif iller hariç Türkiye toplamına oranı % 5,2 olarak gerçekleşirken, aynı oran 2014 yılında % 4,7 olarak gerçekleşmiştir. DOKAP bölgesinin 2002-2014 yılları arasındaki toplam yatırım ödeneğinin, aynı zaman dilimi için geçerli olmak üzere muhtelif iller hariç toplam Türkiye yatırım ödeneği içerisindeki payı % 7,8 olarak gerçekleşmiştir.

Kırsal kesimde süregelen içme suyu ve yol sorunlarını ortadan kaldırmak üzere 2005 yılında başlatılan KÖYDES Projesi kapsamında 2005-2014 döneminde DOKAP bölgesindeki illere program bütçesinin %17’sini teşkil etmek üzere toplam 1,52 milyar TL kaynak tahsis edilmiştir. KÖYDES Projesi ile DOKAP illerinde toplam 20.260 km uzunluğunda yol yatırımı yapılmış, köy içi yollarda ve köy meydanı düzenlemelerinde 412.218 m² parke yatırımı gerçekleştirilmiş, 416’sı susuz ve 8.069’u suyu yetersiz olmak üzere toplam 8.485 üniteye içme suyu yatırımı götürülmüştür. Küçük ölçekli sulama yatırımları kapsamında

4.731 ha alanda sulama yatırımı, 25 ünite de 5.642 kişinin yararlandığı atık su yatırımı gerçekleştirilmiştir.

Diğer yandan ülke genelinde nüfusu 25.000 ve altında olan belediyelerin içme suyu, içme suyu arıtma, yağmur suyu, kanalizasyon şebeke ve atık su arıtma projelerini hayata geçirmek üzere 2011 yılında başlatılmış bulunan SUKAP Programı kapsamında da DOKAP Bölgesi illerinde 144'ü içme suyu, 171'i ise kanalizasyon olmak üzere toplam 315 projeye yer verilmiş olup, bu projelerden 104'ünün uygulamasına başlanmış bulunmaktadır.

Sosyal kalkınma açısından öncelik arz eden meslek edindirme, sosyal içme, sanatsal, kültürel ve sportif faaliyetler gibi alanlarda hazırlanan projeleri desteklemek üzere 2010 yılından itibaren uygulanmakta olan Sosyal Destek Programı (SODES) çerçevesinde, Programın kapsadığı DOKAP illeri olan Bayburt ve Gümüşhane illerinde yaklaşık 27 milyon TL kaynak kullanılarak 284 proje desteklenmiştir. 2013 yılında ise Program kapsamında Bayburt ve Gümüşhane illerinde desteklenen proje sayısı 63 olmuş, söz konusu projelere 6 milyon TL kaynak aktarılmıştır.

Son on yılda ülkemizde bu ilerlemeler yaşanırken; küreselleşme süreci ve günümüzde yaşanan sosyo-ekonomik gelişmeler, bölgesel kalkınma politikalarını yeniden şekillendirmektedir. Yeni bölgesel kalkınma anlayışının temelinde bölgelerin görece geri kalmışlıklarının giderilmesi hedefinin yanında ülke kalkınmasına ve rekabet gücüne katkı verebilmelerini temin etmek üzere bölgelerin sahip oldukları potansiyel ve iç dinamiklerden en üst seviyede faydalanabilmek için bölgeler düzeyinde farklı nitelikte politikalar geliştirilmesi de yer almaktadır. Anılan bölgesel politikaların merkezi birimler ile koordineli olarak oluşturulması ve yerel düzeyde uygulanabilmesi için yeni ve bölgelere özgü kurumsal yapıların oluşturulması gerekliliği doğmuştur.

Yerel potansiyelin harekete geçirilerek, kaynakların yerinde ve etkin kullanılmasını sağlamak amacıyla 2006 yılından itibaren Düzey 2 bölgelerinde kalkınma ajansları kurulmaya başlanmıştır. Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013) döneminde 26 Düzey 2 bölgesinin tamamında kalkınma ajansları faaliyete geçirilmiş, bu yapılarla bölgelerin ortak kalkınma bilincinin yükseltilerek ekonomik ve sosyal gelişmeyi hızlandıracak çalışmaların yapılmasına yönelik bölge planları hazırlanmıştır. DOKAP Bölgesinde üç adet kalkınma ajansı bulunmaktadır. Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı (DOKA) sorumluluk bölgesinde yer alan TR 90 illerinin (Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize ve Trabzon) tamamı, Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı (OKA) kapsamında yer alan TR 83 illerden Samsun ve Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA) bölgesinde yer alan TRA1 illerinden Bayburt, DOKAP Bölgesini oluşturmaktadır.

Bölgesel Gelişme Planlarını takip eden süreçte, bölgelerin kalkınmasının hızlandırılması amacıyla ilgili kurum ve kuruluşların proje ve faaliyetlerinin uyum ve bütünlük içinde yürütülmesini sağlayacak yeni eylem planlarını hazırlamak ve uygulamasını koordine etmek amacıyla 1989 yılında kurulmuş olan Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi'ne (GAP BKİ) ilave olarak; 2011 yılında 642 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi (DAP BKİ), Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi (KOP BKİ) ve Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize, Trabzon (TR 90), Bayburt (TRA1) ve Samsun (TR 83) illerini kapsayan Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi (DOKAP BKİ) kurulmuştur.

Bölgesel gelişme politikalarının bütünlüğünü ve koordinasyonunu sağlamak, merkezi politikalar ile bölgesel gelişme politikaları arasında planlama, uygulama ve izleme bakımından bağdaşıklığı ve koordinasyonu sağlamak üzere Bölgesel Gelişme Yüksek Kurulu ve Bölgesel Gelişme Komitesi oluşturulmuştur.

DOKAP Eylem Planının hazırlık sürecinin ilk aşamasını yukarıda da belirtildiği gibi, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ile Japon Uluslararası İşbirliği Ajansı (JICA) tarafından 2000 yılında hazırlanan DOKAP Bölgesel Gelişme Planının incelenmesi oluşturmuştur. Fakat söz konusu plan 2000’li yılların başındaki mali zorluklar, paydaşların sürece tam anlamı ile katılımının sağlanamaması ve yerelde doğrudan planın hayata geçirilmesini hedefleyen kurumsal yapının olmaması nedeniyle uygulanamamıştır. Akabinde yatırım programlarına giren bazı kurumlara ait projelere “DOKAP” rumuzu ile ödenek tahsisine başlanılmış ve böylece “DOKAP” ifadesi ilk defa resmi olarak çalışmalarda yer almıştır. DOKAP Bölge Kalkınma İdaresi’nin kurulmasıyla DOKAP, resmi bir bölgesel kalkınma programına dönüştürülmüştür.

Bu çerçevede, Bölgesel Gelişim Planında yer alan dönem verileri tekrar incelenmiş, planın hazırlandığı dönemde günümüz ve sonrası için ifade edilen projeksiyonlar güncel verilerle karşılaştırılmıştır. Ayrıca Plan döneminde ortaya konulan stratejilerin 10. Kalkınma Planı ile uyumu da kontrol edilmiştir. Bunun yanı sıra, 2000 yılında yayınlanan DOKAP Bölgesel Gelişim Planı’nda tanımlanan alanda yer almayan Samsun ili dönem verileriyle ayrıca incelenmiştir. Bütün bu çalışmaların sonunda 2000 yılında yayınlanan DOKAP Bölgesel Gelişim Planı, hazırlanan DOKAP Eylem Planı’na eksenler bazında önemli katkılar sağlamıştır.

DOKA ve KUDAKA tarafından hazırlanan Bölge Planları ile Yeşilirmak Havzası Gelişim Planı, DOKAP Eylem Planı hazırlığında detaylı şekilde incelenmiştir. Özellikle durum ve strateji analizindeki veriler ile eksen yaklaşımı DOKAP Eylem Planı’nın hazırlığında önemli katkılar sağlamıştır. Bununla birlikte kalkınma ajanslarının yeni Bölge Plan taslak çalışmaları DOKAP Eylem Planı hazırlık süreciyle eş zamana denk gelmiştir. DOKAP BKİ tarafından DOKAP Eylem Planı kapsamında düzenlenen çalıştaylara DOKA, OKA ve KUDAKA tarafından etkin katılım sağlanmıştır. Ayrıca OKA tarafından 2011 ve 2012 yıllarında hazırlanan TR83 Bölgesi Mevcut Durum Analizi çalışmaları incelenmiş, bu çalışmalar gerek DOKAP Eylem Planı hazırlık faaliyetlerine gerekse eylem adımlarına önemli katkılar sağlamıştır.

Eylem planlarının temelini oluşturan ana unsurlardan birisi de Bölge Planlarıdır. Kalkınma Ajanslarının koordinasyonunda hazırlanan bölge planları eylem planlarının sorun, durum tespitinde ve amaçların/stratejilerin belirlenmesinde olduğu gibi geliştirilen eylemlerde temel teşkil etmiştir.

DOKAP Eylem Planı hazırlık sürecinde DOKAP Bölgesi için yapılmış tüm çalışmalar dikkate alınarak bu çalışmaların yansımalarının DOKAP Eylem Planı’nda yer alması sağlanmaya çalışılmıştır. Bu çabaların temel amacı, bölgesel kalkınmanın yerel ayağını oluşturan Kalkınma Ajansları ile bölgesel kalkınmanın merkezi yönetim ayağını oluşturan DOKAP BKİ arasında dinamik ve etkileşimli bir süreç yürütmektir.

DOKAP Eylem Planı hazırlık sürecinde öncelikle mevcut veriler üzerinden durum analizleri ortaya çıkarılmıştır. Akabinde ortaya çıkan sonuç doğrultusunda bölge ile ilgili sorun, paydaş, hedef ve strateji analizleri gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda yapılan bütün çalışmalarda katılımçılık genel ilke olarak belirlenmiştir. Çalışmanın birinci ayağını il

toplantıları, ikinci ayağını bölgeden yüksek katılımın sağlandığı sektör çalıştayları, üçüncü ayağını çalıştaylardan elde edilen sonuçların sunulduğu Bakanlık merkez teşkilatlarıyla yapılan görüşmeler oluşturmuştur.

Tüm bu süreçler sonucunda nihai halini almış olan DOKAP Eylem Planında bölgenin ticaret ve turizm merkezi haline getirilmesi vizyonu benimsenmiş olup bu çerçevede bölgenin kalkınmasında temel esasları aşağıdaki şekilde belirlemiştir:

- Ekonomik, sosyal ve kültürel alanlara bütüncül bir yaklaşım esastır.
- Toplumsal diyalog ve katılımcılık güçlendirilerek, toplumsal katkı ve sahiplenmenin sağlanması esastır.
- İnsan odaklı bir gelişme ve yönetim anlayışı esastır.
- Rekabetçi bir piyasa, etkin bir kamu yönetimi ve demokratik bir sivil toplum gelişme sürecinde birbirini tamamlayan kurumlar olarak işlev görecektir.
- Kamusal hizmet sunumunda; şeffaflık, hesap verebilirlik, katılımcılık, verimlilik ve vatandaş memnuniyeti esastır.
- Devletin ticari mal ve hizmet üretiminden çekilerek, politika oluşturma, düzenleme ve denetleme işlevlerinin güçlendirilmesi esas olacaktır.
- Politikalar oluşturulurken kaynak kısıtı göz önünde bulundurularak önceliklendirme yapılacaktır.
- Uygulamanın vatandaşa en yakın birimlerce yapılması esastır.
- Toplumsal yapımızın ve bütünlüğümüzün ortak miras ve paylaşılan değerler çerçevesinde güçlendirilmesi esastır.
- Doğal ve kültürel varlıklar ile çevrenin gelecek nesilleri de dikkate alan bir anlayış içinde korunması esastır.

Bu temel esaslar çerçevesinde DOKAP Eylem Planı ile bölgenin önemli potansiyeli olan turizm alanında önemli gelişmelerin sağlanması hedeflenmektedir. Bu kapsamda sağlanacak katma değer ile bölgenin ekonomik refah düzeyi artırılacak ve ülke kalkınmasına azami ölçüde katkı sağlanacaktır. Eylem Planı kapsamında ekonomik iyileşmenin bir diğer ayağı olan ticaret ile ilgili de önemli adımların atılması hedeflenmektedir. Bu kapsamda tarım başta olmak üzere birçok alanda gerçekleştirilen üretimin bölge ve ülke ekonomisine önemli katkılar sağlaması hedeflenmektedir. Ekonomik alanda yaşanacak olan gelişme sosyal alandaki gelişmeyi de tetikleyecektir. Özellikle göç ve yeni istihdam alanı oluşturma konusunda yaşanan kısıtlılıklar, Eylem Planının ekonomik ve sosyal alanda hedeflediği adımlarla azami ölçüde giderilmeye çalışılacaktır.

2. GENEL ÇERÇEVE

Doğu Karadeniz Bölgesi, eski çağlardan günümüze dek önemli kültür ve ticaret merkezlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarihi ipek yolunun önemli liman merkezlerinden biri olan Doğu Karadeniz birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Doğu Karadeniz bölgesi Osmanlı döneminde de önemli yerleşim merkezlerinden birisi olmuştur. Yavuz Sultan Selim Doğu Karadeniz’de yer alan Trabzon ilinde sancak beyliği yapmış, yine Kanuni Sultan Süleyman bu kentte dünyaya gelmiştir.

Eski dönemlerden günümüze DOKAP Bölgesi kavimlerin geçiş koridoru olarak görev yapmıştır. Ayrıca ulaşım ağlarının kesim noktası olması nedeniyle ticaret yolları da bu bölgeden geçmektedir. Bölgenin bu özellikleri oldukça zengin bir kültür hayatının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Kültürel zenginlik insanlar arasında hoşgörü ve özgüveni artırmış buna bağlı olarak da mizah kültürü gelişmiştir.

Doğu Karadeniz bölgesi, zengin tarihi ve kültürel değerleri ile birlikte sahip olduğu eşsiz doğal güzellikleri ile de önemli bir merkez olarak karşımıza çıkmaktadır. Bölge içerisinde yer alan doğa harikası yaylalar son dönemlerde yerli ve yabancı turistlerin yoğun olarak ziyaret ettikleri önemli merkezler haline gelmiştir. Doğu Karadeniz Bölgesinin doğal zenginlikleri, sadece yayla turizmiyle sınırlı kalmamakta, alternatif doğa turizmine de imkân sağlamaktadır.

Doğu Karadeniz Bölgesi tüm bu özellikleri yanında sahip olduğu insan unsuru ile de ön plana çıkmaktadır. Ülke genelinde kabul görmüş, girişimci, özgün düşünce gücüne sahip ve nüktedan insan yapısı birçok alanda önemli başarılar elde etmiştir. Doğu Karadeniz Bölgesi sahip olduğu potansiyelleri harekete geçirerek gerek bölgesel gerekse de ulusal kalkınmada önemli bir aktör olmayı hedeflemektedir.

DOKAP Bölgesini oluşturan iller; Artvin, Bayburt, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize, Samsun ve Trabzon illeridir.

Doğu Karadeniz Projesi; yüzölçümü 48.256 km² büyüklüğünde ve 8 ili içine alan, 3.891.077 (2013) kişinin yaşadığı bir bölgede uygulanmaya başlanmıştır. DOKAP Bölgesinin yüz ölçümü, Türkiye yüz ölçümünün % 6,2’sini, nüfusu ise Türkiye nüfusunun % 5,1’ini oluşturmaktadır.

2.1. Coğrafi Yapı ve İklim

Bölge iklimsel özellik bakımından iki alt bölgeye ayrılmaktadır. Kıyı kesimlerde Karadeniz iklimi, iç kesimlerde ise karasal iklim özellikleri ön plana çıkmaktadır. Bu durumun en belirleyici sebebi (Baskın olarak Ordu ilinden sonra) kıyı paralel uzanan dağların yapısıdır. Doğu Karadeniz bölgesinde kıyıya paralel uzanan dağ yapısı, denizin ılımanlaştırıcı etkisinin iç bölgelere ulaşmasını engellemektedir. Bu nedenle iç bölgelerde karasal iklim özellikleri ön plana çıkmaktadır. Karadeniz ikliminin en belirgin özelliği kışların ılık, yazların ise serin olmasıdır. Karadeniz ikliminin bir diğer belirgin özelliği ise her mevsim yağışın gerçekleşmesidir. Ancak Karadeniz iklimi de bölge içerisinde ikiye ayrılmaktadır. Coğrafi alt bölgelendirmede Orta Karadeniz Bölgesi olarak nitelendirilen Samsun ve Ordu illerinin kıyı kesimlerinde yaşanan Karadeniz iklimi, bazı farklılıklar arz etmektedir. Örneğin Orta Karadeniz’de en fazla yağış alan mevsim kış, en az yağış alan mevsim yaz iken, Doğu

Karadeniz’de en fazla yağış alan mevsim son bahar, en az yağış alan mevsim ise ilkbahar olarak karşımıza çıkmaktadır. Karadeniz ikliminde bu denli farklılıkların yaşanmasının en belirgin nedeni, Orta Karadeniz’de dağların Doğu Karadeniz’e göre biraz daha iç kesimlerden kıyıya paralel olarak uzanması ve yükseltinin görece daha az olması olarak gösterilebilir. Dağların güney yamacında kalan ve deniz etkisinin ulaşamadığı iç kesimlerde ise kışlar soğuk ve karlı, yazlar sıcak ve kurak olarak geçmektedir. DOKAP illerinin kıyı kesiminde yer alan bütün illerinde dağların güney yamacında yer alan kesimlerde, Bayburt ve Gümüşhane illerinin ise tamamında karasal iklim özellikleri görülmektedir. Bölge içerisinde yaşanan bu tür iklim değişiklikleri bitki örtüsü ve tarım ürünlerinde çeşitliliğe neden olmuştur.

Bölge ekonomisi genel olarak tarım ve tarıma dayalı sanayi kollarına dayanmaktadır. Ticaret, tarım ve tarıma dayalı sanayiye bağlı olarak gelişim göstermektedir. Doğu Karadeniz Bölgesi coğrafi konumu gereği önemli ticaret yolları üzerinde yer almaktadır. Bu durum özellikle Karadeniz Havzası ülkeleri ile yapılacak olan dış ticarete sadece bölgenin değil ülkenin de önemli ticaret kapılarından biri olma konumundadır.

Bölgenin kuzeyinde yer alan Karadeniz’in varlığı gerek ekonomik gerekse de kültürel açıdan birçok etkiye sahiptir. Özellikle su ürünlerindeki marka değeri önemli bir potansiyel olarak karşımıza çıkmaktadır. (Karadeniz Hamsisi, Karadeniz Alabalığı vb.) Ancak su ürünlerindeki üretim miktarı ve buna bağlı olarak su ürünlerine dayalı ticaret ve sanayi kollarının istenilen düzeyde olmaması bu konudaki gelişme ihtiyacını ön plana çıkarmaktadır. Ayrıca bölgede yer alan limanların kullanım kapasitelerinin artırılması ve diğer ulaşım türleri ile entegre hale getirilmesi büyük önem arz etmektedir. Bununla birlikte ulaşım sektöründe deniz yolu bölge genelinde gelişim göstermemiştir. Denizyolu taşımacılığı gerek yolcu gerekse de yük taşımacılığı adına gelişme açık bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bölgenin en önemli sosyal vakalarından birisi göç olarak değerlendirilmektedir.(Bu kısma ait sayısal veriler Demografik Bilgiler başlığı altında ayrıntılı bir biçimde ele alınacaktır.) Bölge uzun yıllar dışarı yönlü göç hareketine maruz kalmıştır. Bu durumun en belirgin özellikleri miras yoluyla parçalanmış arazi yapısının istenilen ekonomik değere sahip olamaması, bölgenin önemli geçim kaynağı olan tarım ürünlerinde arzu edilen gelişim düzeyinin yakalanamaması, bölgenin sahip olduğu coğrafi kısıtlılıkların yeni istihdam alanları oluşturacak sanayi kollarının gelişimine engel olmasıdır.

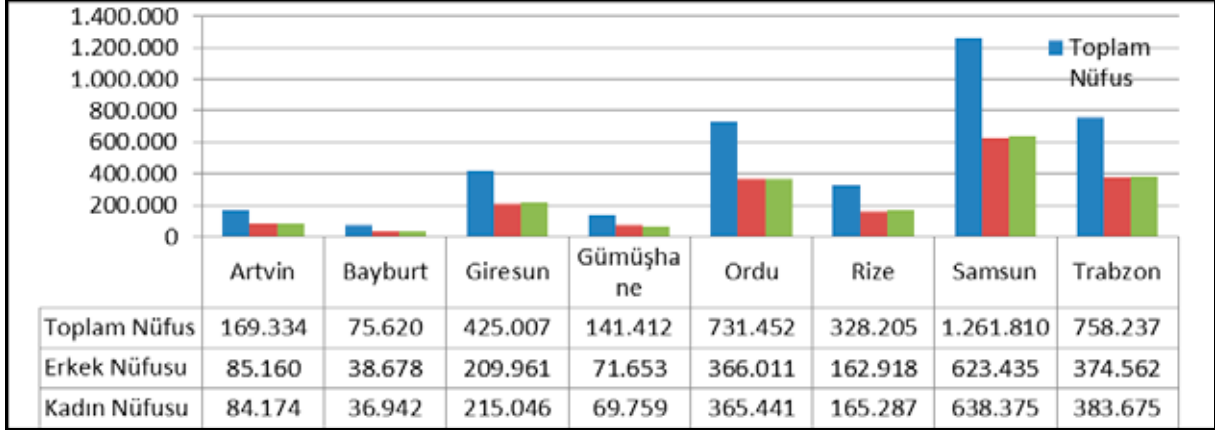
DOKAP Bölgesi tek bir bölge gibi algılanmakta ise de bölge genel itibarıyla heterojen bir yapıya sahiptir. Bölge ekonomik ve sosyal göstergelerin incelenmesi sonucunda iki alt bölgeye ayrılmaktadır. Birinci alt bölge kıyı şeridi, ikinci alt bölge ise üst kotlarda yer alan iç bölgedir. Agro-ekolojik koşullar itibarıyla bölge sınıflandırılırsa üç adet alt bölge çıkmaktadır. Birinci bölge Samsun ili, ikinci alt bölge deniz ile dağlar arasında kalan koridor ve üçüncü alt bölge dağların güneyinde kalan kuşaktır. DOKAP Bölgesi daha detaylı olarak incelendiğinde her alt bölgenin de kendi içerisinde de sınıflandırılabilmesi mümkündür. Alt bölgelerin coğrafi şartları ve iklimsel koşulları tarımsal üretim çeşitliliği ve sosyal yapıda kendini göstermektedir.

Bölge içi farklılığın en temel göstergesi bölge illerinin 2011 yılı sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasındaki yerleridir. Artvin 44., Bayburt 64., Giresun 52., Gümüşhane 62., Ordu 61., Rize 34., Samsun 33. ve Trabzon 31. sırada yer almaktadır.

2.2. Demografik Bilgiler

Bölge’de yaşayan 3.891.077 kişinin 1.906.732 sini erkek nüfus, 1.934.742 sini ise kadın nüfusu oluşturmaktadır. Nüfusun illere ve cinsiyete göre dağılımı Grafik 1’de verilmiştir.

Grafik 1: DOKAP Bölgesi 2013 Yılı Kadın-Erkek Nüfus Dağılımları

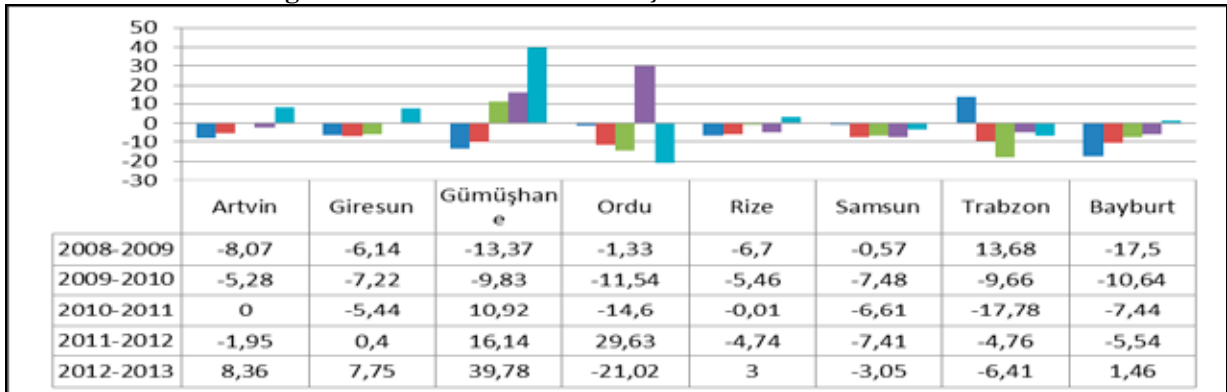
Kaynak: TÜİK

DOKAP Bölgesi kent nüfusu (İl ve İlçe Merkezleri) 3.413.323 kişi, kırsal nüfusu ise (Belde ve Köy) 477.754 kişidir. Bu değerlerden de anlaşılacağı üzere bölge insanının % 87,7’si kentlerde yaşamaktadır.

Kentsel yerleşimler incelendiğinde kıyı bölgesinde dağlık alanlarla deniz arasına sıkışmış bir koridor şeklinde ve dağınık yerleşim modeli göze çarpmaktadır. İllerdeki nüfus yoğunluğu üç büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde Türkiye ortalamasının (100 kişi/km²) üzerinde, diğer illerde ise oldukça altındadır.

DOKAP Bölgesi yüksek oranda nüfus hareketi yaşanan bir bölgedir. Hareketli nüfusun % 79,8’sini aktif nüfus (15-64 yaş) oluşturmaktadır (2013 yılı). Ayrıca bölge genelindeki toplam göçün % 81,2’si bölge dışına gerçekleşmiştir. Grafik 2’nin incelenmesi ile görüleceği üzere DOKAP Bölgesi’nde yıllar itibarıyla göç hızı düşüyor gözükse de ciddi oranda nüfus kaybeden bölge konumundadır. Bu durum bölge için önemli sorunlardan biri olarak gözlenmektedir. Özellikle bölge coğrafyası gereği bölünmüş parçalı arazilerin artan nüfusun ihtiyaçlarına cevap verememesi, istihdam alanında yaşanan kısıtlılıklar ve bölge ekonomisinin lokomotif durumunda olan tarım sektöründe yaşanan dalgalanmalar bölge dışına göçün sebepleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Grafik 2: DOKAP Bölgesi 2012-2013 Yılı Nüfus Göç Hızı

Kaynak: TÜİK

Tablo 1: DOKAP Bölgesi Temel İşgücü Göstergeleri

İl Adı	15+ Nüfus	İşgücüne katılma oranı (%)	İstihdam oranı (%)	İşsizlik oranı (%)
Artvin	114.656	50,7	47,1	7,1
Bayburt	50.198	51,3	48,1	6,2
Giresun	285.448	51,3	47,9	6,5
Gümüşhane	96.537	49,9	46,3	7,2
Ordu	489.284	52,2	49,0	6,1
Rize	225.863	51,5	48,1	6,7
Samsun	861.172	50,5	47,2	6,6
Trabzon	518.348	50,3	46,6	7,4

Kaynak: TÜİK, 2013

DOKAP Bölgesinde işsizlik oranının en yüksek olduğu il Trabzon en düşük il Ordu'dur. Trabzon, hinterlandında yer alan kentlerin göç merkezi olması nedeniyle bölge dışına çıkmadan iş bulmak amacıyla gelen merkez konumundadır. Ordu ili 2012-2013 yılında Bölgenin en fazla göç veren ili konumundadır.

DOKAP bölgesinde yaşanan göç ve nüfus hareketleri birçok etmeni içinde barındırmakla beraber bu etmenler arasında sosyal hizmetler önemli bir parametre olarak karşımıza çıkmaktadır. Bölge genelinde sosyal imkânlarla erişimde sıkıntı yaşayan ve dezavantajlı konumdaki çocuklar, kadınlar, işsizler, gezici ve mevsimlik tarım işçileri başta olmak üzere yoksulluk ve sosyal dışlanmaya maruz kalan kesimlere yönelik sosyal içerme projelerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda DOKAP Bölgesi'nde yaşayanların ihtiyaç duyacağı sosyal hizmetlerin erişilebilirliği, kalitesinin artırılması ve ihtiyaca cevap verecek hale gelmesi büyük önem arz etmektedir.

Ayrıca DOKAP Eylem Planı ile; bölge içi koruyucu, önleyici, destekleyici, geliştirici, rehberlik ve danışman odaklı sosyal hizmetlere erişimin kolaylaştırılması ve kalitesinin artırılması, engellilere yönelik eğitim ve istihdam hizmetlerinin niteliğinin artırılması, engelli bireylerin hizmetlere ulaşımı, yaşam kalitesinin artırılması ve sosyal hayata aktif katılımlarının sağlanması, bölge genelinde Sevgi Evlerinin yaygınlaştırılarak niteliklerinin artırılması, kadınların toplumsal konumlarının güçlendirilmelerinin sağlanması, bölgede yaşayan yaşlılara yerinde hizmet, huzurevi ve yaşlı bakım merkezlerinin günün şartlarına uygun hale getirilerek erişilebilirliklerinin artırılması ve bölge genelinde Sosyal İçerme Projelerinin uygulanması önemli ihtiyaç alanları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bölgesel ve ulusal kalkınma yaklaşımlarında insan faktörü büyük önem arz etmektedir. Gerek kamusal alanda gerekse de özel sektör alanında nitelikli insan kaynaklarının varlığı gelişmiş toplumların en önemli göstergeleri niteliğindedir. DOKAP Bölgesi nitelikli insan kaynakları açısından önemli ihtiyaçları barındırmaktadır. Kamu kurumlarının bölge içerisindeki teşkilatları, yerel idareler, sivil toplum örgütleri ve üniversiteler fiziki, beşeri ve idari kapasite yönünden önemli eksikliklere sahiptir. Bu kapsamda DOKAP Eylem Planı ile; DOKAP BKİ'nin kurumsal kapasitesinin güçlendirilmesi, bölge genelindeki il müdürlüklerinin eğitim ihtiyaçlarının analiz edilerek, gerekli görülen alanlarda eğitim programlarının düzenlenmesi, büyükşehir, il, ilçe ve belde belediyelerinin eğitim ihtiyaçları analiz edilerek, gerekli görülen alanlarda eğitim programlarının düzenlenmesi, büyükşehir belediyelerinin kırsal alana hizmet sunumlarının etkinleştirilmesi amaçlı örgütlenme çalışmalarının desteklenmesi, belediyelerin stratejik plan hazırlama çalışmalarına teknik desteklerin sağlanması, Kalkınma Ajansları için çeşitli alanlarda eğitimlerin düzenlenmesi, bölgedeki STK'ların fiziki, kurumsal ve beşeri gelişimlerinin desteklenmesi, bölge

üniversitelerinde çalışan personelin eğitim ihtiyaç analizi yapılarak ihtiyaç tespit edilen alanlarda eğitimlerin sağlanması, Tarım ve Kredi Kooperatifleri, FİSKOBİRLİK ve çiftçi örgütlerinin eğitim ihtiyaçları analiz edilerek, gerekli görülen alanlarda eğitim programlarının düzenlenmesi, yerel yönetimler, merkezi idarelerin taşra teşkilatları, STK'lar, üniversiteler ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının kurumsal yetkinlik analizi gerçekleştirilerek, tespit edilen kurumsal ve beşeri eksikliklerin giderilmesi öncelikli ihtiyaç alanı olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.3. Eğitim

Bölgenin 2013 yılı 6+ yaş okur-yazar oranı % 95,3 olup, ülke oranının yaklaşık 1 puan gerisindedir (Türkiye ortalaması % 96,1). Bu durum iller itibarıyla incelendiğinde en düşük okuryazar oranı Ordu'da (% 93), en yüksek okuryazar oranı ise Samsun'da (% 96,9) görülmektedir. 6+ yaş okur-yazar oranlarının DOKAP İllerine göre dağılımı Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2: DOKAP Bölgesi 6+ Yaş Okuma-Yazma Oranları

İL ADI	6 + Yaş Okuma-Yazma Oranı Toplam	6 + Yaş Okuma-Yazma Oranı Erkek	6 + Yaş Okuma-Yazma Oranı Kız
Artvin	96,1	98,8	93,3
Bayburt	94,3	98,5	89,9
Giresun	94,5	98,1	91,1
Gümüşhane	95,2	98,6	91,7
Ordu	93	97,2	88,8
Rize	96,1	99,2	93,1
Samsun	96,9	98,8	95
Trabzon	95	98,7	91,5
TÜRKİYE	96,1	98,7	93,6

Kaynak: TÜİK, 2013

DOKAP Bölgesi okulöncesi eğitimde 4-5 yaş okullaşma oranında (%44) Türkiye ortalamasının üstünde (%38), ilköğretim okullaşma oranında (%107) Türkiye ortalamasının altında (%110,4), ortaöğretim okullaşma oranında ise (%109,6) Türkiye ortalamasının üstündedir. (%103,3)

Bölgede 8'i devlet olmak üzere toplam 10 adet üniversite bulunmaktadır. Bu üniversitelerde hali hazırda 178.010 öğrenci öğrenim görmektedir (2013-2014 öğretim yılı). Öğrencilerin büyük kısmı Samsun ve Trabzon'da yer alan üniversitelerde okumaktadır. Üniversitelerimizde 10.727 adet yüksek lisans ve 2.091 adet doktora öğrencisi bulunmaktadır. Üniversite öğrencilerinin; üniversitelere ve eğitimlere göre dağılımı Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: DOKAP Bölgesi Üniversitelerinin 2013-2014 Eğitim Yılı Öğrenci Sayıları

Üniversite Adı	Statü	İl Adı	Önlisans	Lisans	Yüksek Lisans	Doktora	Genel Toplam
Artvin Çoruh Ü.	Devlet	Artvin	3.014	3.018	190	16	6.238
Avrasya Ü.	Vakıf	Trabzon	863	1.132	544	0	2.539
Bayburt Ü.	Devlet	Bayburt	1.280	4.623	11	0	5.914
Canik Başarı Ü.	Vakıf	Samsun	0	833	313	0	1.146
Giresun Ü.	Devlet	Giresun	11.914	10.322	385	15	22.636
Gümüşhane Ü.	Devlet	Gümüşhane	5.778	7.077	358	3	13.216
Karadeniz Teknik Ü.	Devlet	Trabzon	10.363	38.076	4.358	1.162	53.959
Ondokuz Mayıs Ü.	Devlet	Samsun	10.561	29.859	3.215	781	44.416
Ordu Ü.	Devlet	Ordu	7.326	5.441	575	24	13.366
Recep Tayyip Erdoğan Ü.	Devlet	Rize	6.330	7.382	778	90	14.580
DOKAP Bölgesi	Devlet-Vakıf		57.429	107.763	10.727	2.091	178.010
TÜRKİYE	Devlet-Vakıf		819.098	4.314.247	263.010	66.417	5.462.772

Kaynak: YÖK

Bölge üniversitelerinde hâlihazırda görev yapan öğretim elemanı sayısı 8.021 dur. Bölge üniversitelerimizde 820 profesör, 675 doçent ve 1.790 yardımcı doçent olmak üzere toplam 3.285 öğretim üyesi bulunmaktadır. Öğretim üyelerinin 121 adedi vakıf üniversitelerinde görev yapmaktadır. Öğretim üyelerinin; üniversitelere göre dağılımı Tablo 4’de yer almaktadır. Bölge üniversitelerinde öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı 55,4’tür.

Tablo 4: DOKAP Bölgesi Üniversitelerinin 2013-2014 Eğitim Yılı Öğretim Elemanı Sayıları

Üniversite	İl	Profesör	Doçent	Yrd. Doçent	Öğretim Görevlisi	Okutman	Uzman	Araştırma Görevlisi	Toplam
Artvin Çoruh Ü.	Artvin	6	9	108	94	14	5	185	421
Avrasya Ü.	Trabzon	22	4	51	89	2	--	12	180
Bayburt Ü.	Bayburt	5	3	44	51	14	3	133	253
Canik Başarı Ü.	Samsun	9	4	31	--	13	--	4	61
Gümüşhane Ü.	Gümüşhane	--	33	157	133	23	3	225	574
Giresun Ü.	Giresun	26	32	173	247	39	8	130	655
Karadeniz Teknik Ü.	Trabzon	329	242	392	180	124	66	962	2295
Ondokuz Mayıs Ü.	Samsun	347	242	424	209	62	45	851	2180
Ordu Ü.	Ordu	27	41	181	132	16	6	183	586
Recep Tayyip Erdoğan Ü.	Rize	49	65	229	138	44	20	271	816
DOKAP Bölgesi		820	675	1.790	1.273	351	156	2.956	8.021
TÜRKİYE		19903	12763	31337	19555	9989	3675	44391	141.544

Kaynak: YÖK

Bölgede her seviyede eğitim altyapısının yeteri kadar güçlü olmaması, toplumun bütün katmanlarının kaliteli ve ihtiyaçlarına yönelik eğitim ve öğrenim faaliyetlerinden yeterince faydalanmaması, Bölge'nin sahip olduğu kültürel mirasın korunarak gelecek kuşaklara aktarılabilmesi için çalışmaların süreklilik kazanması önemli ihtiyaç alanları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu kapsamda DOKAP Eylem Planı ile; Sürekli Eğitim Merkezlerinin ve toplumun her kesimi için hayat boyu öğrenme faaliyetlerinin geliştirilmesi, mesleki eğitimin geliştirilmesi, bölge genelinde okulöncesi eğitim alanında fiziki altyapının iyileştirilerek okullaşma oranlarının artırılması, bölge genelinde ilköğretim ve ortaöğretim alanlarında fiziki altyapıların geliştirilmesi, zenginleştirilmiş kütüphanelerin bölge geneline yaygınlaştırılması, kültür hizmetlerine erişimin artırılarak, okuma kültürünün geliştirilmesi, Rehberlik Araştırma Merkezlerinin yaygınlaştırılarak kapasitelerinin artırılması, bölge genelinde yükseköğretim altyapısının geliştirilmesi, bölge üniversitelerinin öğretim üyesi ihtiyaçlarının karşılanması ve bölge genelinde yurt kapasitelerinin artırılması atılması gereken adımlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.4. Sağlık

Bölgede 105 adet sağlık kuruluşu hizmet vermektedir. Bu kuruluşlarda toplam 12.717 yatak bulunmaktadır. Bölge genel itibarıyla sağlık kurumları ve yatak sayısı bakımından ülke ortalamasının üzerindedir. Sağlık kurumlarının ve yatak sayılarının illere göre dağılımı Tablo 5’de yer almaktadır.

Tablo 5: DOKAP Bölgesi İllerinde Yer Alan Sağlık Kurumları ve Yatak Sayıları

İL	Sağlık Bakanlığı Kurum Sayısı	Sağlık Bakanlığı Yatak Sayısı	Üniversite Kurum Sayısı	Üniversite Yatak Sayısı	Özel Kurum Sayısı	Özel Yatak Sayısı	Diğer Kamu Kurum Sayısı	Diğer Kamu Yatak Sayısı	Toplam Kurum Sayısı	Toplam Yatak Sayısı
Samsun	19	2.678	1	775	8	688	1	29	29	4.141
Trabzon	17	2.382	1	780	3	248	-	21	21	3.410
Ordu	12	1.518	-	-	6	444	-	18	18	1.962
Giresun	12	1.092	1	-	2	177	-	15	15	1.269
Rize	6	962	-	-	1	40	-	7	7	1.002
Artvin	8	449	-	-	-	-	-	8	8	449
Gümüşhane	6	334	-	-	-	-	-	6	6	334
Bayburt	1	150	-	-	-	-	-	1	1	150
DOKAP Bölgesi	81	9.565	3	1.555	20	1.597	1	105	105	12.717
TÜRKİYE	832	122.322	65	35.150	541	35.767	45	1.483	1.483	200.072

Kaynak: Sağlık Bakanlığı, 2013

Bölge genelinde nitelikli sağlık hizmetleri Samsun ve Trabzon illerinde gelişme göstermektedir. Bu durum bu illerde yer alan üniversite hastanelerinin kapasiteleri ile doğru orantılıdır. Son dönemlerde yeni kurulan üniversiteler ile oluşturulan tıp fakülteleri bölgenin sağlık hizmetlerine erişimi noktasında önemli katkılar sunacaktır.

Bölgeye gelen son dönemlerdeki (özellikle Karadeniz Havzası ülkelerinden gelen) yabancı hasta sayısındaki artış, DOKAP Bölgesinin ilerleyen zaman diliminde önemli bir sağlık turizmi merkezi olacağını vurgulamaktadır. Bu kapsamda DOKAP Eylem Planı ile bölgenin önemli bir sağlık turizmi merkezi olması potansiyel gelişim alanlarından birisi olarak tanımlanmaktadır.

Bu kapsamda bölge hastanelerinin altyapılarının geliştirilerek nitelikli yatak sayısının artırılması, bölge genelinde koruyucu ve önleyici sağlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması, bölgenin sağlık alanında fiziki ve beşeri altyapısının geliştirilmesi ve bölgenin sağlık turizminde önemli bir merkez haline getirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

2.5. Kültür ve Spor

DOKAP Bölgesi doğal kaynak potansiyelinin yanı sıra arkeolojik ve kültürel değerler açısından da önemli potansiyellere sahiptir. Ancak sahip olunan bu potansiyel arzu edilen şekilde değerlendirilmeye alınamamıştır. Bölgenin sahip olduğu bu değerlerin tam olarak işlevselleştirilememesinde etkili kültür varlıkları envanterinin olmaması önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte yapılacak önceliklendirmeye göre restorasyon

ve renovasyon projelerinin hazırlanarak gerekli çalışmaların yapılması ve bu çalışmaların sonucunda öngörülen alanların ziyarete açılması bölge için büyük önem arz etmektedir.

Bölge geneli sportif faaliyetler açısından önemli potansiyelleri barındırmaktadır. Özellikle son yıllarda bölge genelinde kurulan yeni üniversitelerin varlığı ve spor alanında yapılan kamu yatırımlarındaki artış, bölgenin bu alanda sahip olduğu potansiyelin hayata geçirilmesinde önemli etken olduğu gözlenmiştir.

Spor, kültür ve sanat alanındaki altyapı tüm yerleşmelerde güçlendirilerek toplumun her kesiminin hizmetine sunulması sağlanmalıdır. Bu durum bir çok sektörü doğrudan etkileyecek olan nitelikli insan kaynağının bölgeye çekilmesinde lokomotif rol üstlenecektir. Ayrıca bölgede yaygın olarak yapılan festival, şenlik, kültürel ve sportif organizasyonlar ile sanat dallarında çeşitli toplulukların kurulması bölge gelişiminde önemli rol oynayacaktır.

Bu kapsamda; bölgenin Kültür Varlıkları Envanterinin çıkarılması, bölge genelinde rölöve, restorasyon, restitüsyon ve çevre düzenleme projelerinin yapılması, Gençlik Merkezlerinin yaygınlaştırılması, bölge genelinde spor altyapısının geliştirilmesi önemli ihtiyaç alanları olarak belirlenmiştir.

2.6. Ekonomik Yapı

2.6.1. Tarım

Bölgenin ana geçim kaynaklarına bakıldığında tarım ön plana çıkmaktadır. Tarımı; turizm ve sanayi takip etmektedir. Ayrıca ulaştırma ve inşaat sektörü hızlı ilerleme kaydetmektedir.

Bitkisel üretim alanları açısından bölge incelendiğinde 8 ilde işlemeli tarıma elverişli arazi miktarı 1,2 Milyon ha civarındadır. DOKAP illerinin tarıma elverişli arazi büyüklükleri Tablo 6'da yer almaktadır. Bu alanın yaklaşık % 0,9'u nadasa bırakılmaktadır. Nadas alanları bölgenin batı ve güney (üst kotlarında) yer almaktadır. Uzun ömürlü bitkiler toplamında en önemli pay fındık ve çaya aittir. DOKAP Bölgesinde Bayburt, Gümüşhane ve Samsun hariç diğer illerde tarım alanlarının %70'i fındıklık ve çay bahçelerinden oluşmaktadır.

Tablo 6: DOKAP Bölgesi İllerinin Tarıma Elverişli Arazi Büyüklükleri

İl Adı	Toplam Alan (dekar)	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Ekilen Alanı(Dekar)	Nadas Alanı(Dekar)	Sebze Bahçeleri Alanı(Dekar)	Meyveler, İçecek, Baharat Bitkileri ve Süs Bitkilerinin Alanı(Dekar)
Artvin	343.021	76.861	64.579	10.857	190.724
Bayburt	1.082.860	733.041	342.848	6.425	546
Giresun	1.651.055	275.872	140.007	23.803	1.211.373
Gümüşhane	657.671	455.769	179.661	6.279	15.962
Ordu	2.558.286	227.394	41.604	11.836	2.277.453
Rize	549.854	3.932	0	3.502	542.420
Samsun	3.682.099	2.223.052	191.132	331.581	936.334
Trabzon	997.536	152.648	0	27.859	817.029
DOKAP Bölgesi	11.522.383	4.148.569	959.831	422.142	5.991.841
TÜRKİYE	238.055.119	156.128.995	41.475.865	8.084.876	32.365.383

Kaynak: TÜİK, 2013

Arazi yapısı, işletme büyüklüğü, bitkisel ürün çeşitliliği ve ürün verimliliği açısından dezavantajlı konumuna rağmen Bölge'nin üretimde veya yetiştiricilikte üstün olduğu alanlar bulunmaktadır. Bitkisel üretimde fındık, çay ve kivi; hayvancılıkta arıcılık, su ürünlerinde alabalık yetiştiriciliği ve avcılıktır.

Tarımsal işletme büyüklüğü bölge içerisinde büyük farklılık göstermektedir. Samsun, Bayburt ve Gümüşhane illerinde ülke ortalaması ile paralellik sağlarken sahil bandında işletme büyüklüğü ortalama 5 da civarındadır. Ayrıca arazilerin hisseli olması ve kadastro sorunu bulunması önemli sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

DOKAP Bölgesi tarımsal üretimde 2012 yılında; bitkisel üretim değeri olarak 6,5 milyar TL elde etmiştir. Bitkisel üretim değerlerinin illere göre dağılımı Tablo 7'de yer almaktadır. Elde edilen bu değer yarısından biraz fazlası Rize ve Samsun illerinden sağlanmıştır. Rize'de bu değer çay üretiminden elde edilirken Samsun'da bölgenin en geniş işlenebilir tarım arazisine sahip ili olarak sulama imkânları kullanılarak bölge bitkisel üretim değerinin 1/3'ü üretilmektedir.

Tablo 7: DOKAP Bölgesi Bitkisel Üretim Değerleri

İl Adı	Bitkisel üretim değeri (1000 TL)
Artvin	323.272
Bayburt	69.516
Giresun	742.854
Gümüşhane	169.975
Ordu	919174
Rize	1.073.048
Samsun	2.424.264
Trabzon	766.421
DOKAP Bölgesi	6.488.524
TÜRKİYE	87.849.892

Kaynak: TÜİK, 2012

DOKAP Bölgesinin sahip olduğu ekolojik özellikler itibarıyla, çok çeşitli ve özel ürünler üretilmektedir. Bölge genel itibarıyla kendi içerisinde çok farklı agro-ekolojik özelliklere sahiptir. Bölgenin önemli bölümünde mono-kültür tarım yapılmaktadır. İller itibarıyla farklılık gösteren başat ürünler 513.287 hektarlık alan ile fındık ve 76.425 hektarlık alan ile çaydır.

Çay üretimi yapan ülkeler arasında Türkiye ve dolayısıyla DOKAP Bölgesi özel bir öneme sahiptir. Türkiye, dünyada çay üretim bölgesine kar yağın tek ülke konumundadır. Diğer çok önemli bir farkı ise, büyük çay plantasyonlarının olduğu ülkelerde çay bitkisi zararlılarının yoğun olması nedeniyle oldukça fazla miktarda pestisit kullanılırken bu bölgede, ekolojik özellikler nedeniyle pestisit kullanılmamaktadır. Ülkemizde çayın üretildiği tek bölge Doğu Karadeniz Bölgesidir. İç pazardaki çay ihtiyacının büyük kısmı Doğu Karadeniz bölgesi tarafından karşılanmaktadır. Çay ihracatı konusunda bölge genelinde çeşitli çalışmalar yürütülmekle birlikte, bu konuda coğrafi konum gereği geniş yapraklı çay bitkisinin ülkemizde yetişmemesi, çayın girdi maliyetlerinin diğer ülkelere göre yüksek oluşu, ekonomik ömrünü tamamlamış çay bahçelerinin yoğunluğu gibi nedenler çayın dünya

pazarında istenilen düzeyi yakalayamamasına neden olmuştur. Ancak Türk çayı, yukarıda bahsedildiği gibi pestisit oranının az oluşu, organik çay üretimine elverişli yapının varoluşu gibi nedenlerle dünya pazarında sağlıklı çay tüketimi konusunda önemli bir marka değer olma potansiyelini taşımaktadır. Ayrıca sürdürülebilir çay üretiminin yapılabilmesi için ekonomik ömrünü tamamlayan çay bahçelerinin yenilenmesi de büyük önem arz etmektedir.

Tablo 8: DOKAP Bölgesinin 2008-2013 Yılları Arası Çay Üretimi

Yıllar	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Yaş Çay Üretimi (Ton)	1.100.257	1.103.340	1.305.566	1.231.141	1.250.000	1.180.000

Kaynak: TÜİK

İlk defa Doğu Karadeniz Bölgesi'nde başlatılan kültür ırkı fındık yetiştiriciliği, devletin fındığa 1964 yılından sonra alım garantisi vermesi, fındığın diğer ürünlere göre daha az emekle yetiştirilen bir ürün olması, bölgeden göçler vb. etkenlerden dolayı önce Batı Karadeniz Bölgesi, daha sonra ise diğer bölgelere yayılmıştır. Çiftçi Kayıt Sistemi'ne göre Türkiye'de 38 ilde fındık yetiştiriciliği yapılmasına rağmen, ticarete konu olan yetiştiriciliğin tamamına yakını Ordu, Giresun, Samsun, Trabzon, Düzce, Sakarya, Zonguldak, Artvin, Bartın, Kocaeli, Sinop, Gümüşhane, Kastamonu ve Rize illerinde gerçekleştirilmektedir. TÜİK verilerine göre 702 bin hektarlık alanda fındık yetiştiriciliği yapılmaktadır. Dikim alanlarının %73,1'ine tekabül eden 513.287 hektarlık alan, fındığın ekolojik bölgesi olan DOKAP Bölgesi'nde yer almaktadır.

Bölgede fındık verimi, Sakarya ve Düzce illerinin fındık verimine göre daha düşüktür. Sakarya ve Düzce illerindeki işletme büyüklükleri ve verimin daha yüksek olması nedeniyle bu bölgedeki dikim alanları hızla artmaktadır.

Bölgede fındık verimi ortalaması yaklaşık 76 kg/da olup, gerek ülkemiz ve gerekse dünya verim ortalamasının altındadır. İklim şartları, gerekli kültürel işlemlerin yeterince yapılmaması ve fındık bitkisinde görülen periyodisite gibi etkenler, verimdeki dalgalanmayı artırmaktadır. Fındık bahçelerinin genelde yaşlı olması, ocakların ise sık dikili olmasından dolayı Trabzon, Giresun ve Ordu illerindeki fındık verimi ciddi olarak etkilenmektedir. Ayrıca fındık üretimi çay üretiminde de olduğu gibi yoğun emek gerektirmemekte ve yıl içerisinde yaklaşık toplam bir ay gibi bir sürede tarımsal faaliyetler tamamlanabilmektedir. Dolayısıyla, bu iki ürün bölgede yaşanan nüfus hareketleri de düşünüldüğünde ürün sahiplerinin belirli bölümü için oldukça elverişli ürünler olarak ortaya çıkmaktadır.

Ülkemiz fındık üretiminde verim düşüklüğüne rağmen dünya fındık üretiminde söz sahibi ülke konumunu korumaktadır. Ancak son yıllarda fındık ihracatında önemli sorunlar yaşanmaktadır. İhraç ürününün büyük çoğunluğunu üreten Ordu ve Giresun illerinde ekonomik ömrünü tamamlayan fındık bahçelerinin yoğunluğu, yanlış tarım tekniklerinin uygulanması nedeniyle oluşan verim düşüklüğü, anlık mevsim değişikliklerinin sık yaşanmaya başlanması, hasatta aflatoksin oluşumu gibi nedenler hem üretim kalitesini hem de rekolteyi dalgalı bir seyre taşımaktadır. Fındık üretiminde yaşanan bu türlü sorunlar fındığın ekonomik değeri ve fiyatında istikrarsızlığı beraberinde getirmektedir. Bu nedenle çikolata sanayi gibi katma değeri yüksek olan sektörlerin ham madde olarak kullandıkları fındığın yerine alternatif ürün arayışı içerisinde girdikleri gözlenmektedir. Ayrıca ihraç edilen fındığın büyük bir kısmının ham madde niteliğinde oluşu, ürünün katma değeri yüksek formlara dönüştürülebilmesi fındık ihracatından elde edilen geliri alt seviyelerde tutmaktadır. Bununla birlikte dünyada en fazla fındık üreten ülke konumunda olan Türkiye'nin fiyat politikalarını belirlemede daha etkin bir sürece sahip olabilmesi için lisanslı depoculuk gibi altyapı faaliyetlerinin yaygınlaştırılması büyük önem arz etmektedir.

Kivi, bölgenin diğer önemli tarım ürünlerinden biridir. Fındık ve çayın yanında ilave gelir olması amacıyla yetiştiriciliğine başlanan kivi, zamanla bölgede yaygınlaşmıştır. Gümüşhane ve Bayburt dışında DOKAP Bölgesi'nin bütün illerinde yetiştiriciliği yapılmaktadır. 2013 yılı itibarıyla Türkiye'deki kivi üretim alanlarının % 59'unun (12.571 da) DOKAP Bölgesi'nde olduğu ve üretimin % 47,4'ünün (19.719 ton) Bölge'den karşılandığı görülmektedir.

Kivi bölge için potansiyel bir ürün olmakla birlikte depolama sorunu nedeniyle pazara erişiminde sorun yaşanmaktadır. Hasat sonrası fazla dayanımı olmayan ürünün hemen pazara sevk edilmesi nedeniyle arz/fiyat dengesi gereğince kısa sürede fiyatta oluşan aşağı yönlü dalgalanma neticesinde üretici zarar edebilmektedir.

DOKAP Bölgesinin coğrafi şartlarının yanı sıra sahip olduğu zengin florası sayesinde arıcılık konusunda çok önemli potansiyele sahiptir. Bölge, ülkemiz arı kovani varlığının %11,6'sına sahiptir. Bölgenin kovan başına bal verimi 17,75 kg. olup, Türkiye ortalamasının (14,25 kg) üzerindedir. Ordu ili bal üretiminde Türkiye'de 1. sıradadır. Arıcılık, bölge sahil illerinde gezginci arıcılık şeklinde yapılmaktadır. Bal üretim verilerinin illere göre dağılımı Tablo 9'da yer almaktadır.

Tablo 9: DOKAP Bölgesi Bal Üretim Verileri

İl	İşletme Sayısı	Kovan Sayısı	Bal Üretimi (ton)
Artvin	2.133	86.755	891
Bayburt	402	36.218	324
Giresun	1.398	92.344	1.344
Gümüşhane	356	34.104	577
Ordu	3.881	519.836	12.865
Rize	2.965	93.883	793
Samsun	1.515	78.526	1.167
Trabzon	1.886	132.685	1.117
DOKAP Bölgesi	14.536	1.074.351	19.078
TÜRKİYE	79.934	6.641.348	94.694

Kaynak: TÜİK, 2013

Artvin'in Borçka ilçesinde yer alan Macahel Havzası'nın dünyada sayılı olan biyosfer rezerv alanlarından biri olması nedeniyle bu bölgede yapılan arıcılık faaliyetleri, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (GTHB) tarafından "Gen Kaynaklarının Korunması" programı kapsamında desteklenmektedir. Doğu Karadeniz Bölgesi Macahel Havzası gibi özel biyosfer rezerv alanı olabilecek bir çok havzaya sahiptir. Bu bölgelerde arıcılık faaliyetlerinin yaygınlaştırılması, ulusal ve uluslararası pazarda marka değer olabilecek bal üretiminin gerçekleştirilmesine imkân sağlayacaktır.

Bölge genelinde; canlı hayvan değeri yaklaşık 3,4 milyar TL'dir. Samsun ili; 1,3 milyar TL'lik canlı hayvan değeri ile başı çekmektedir. Samsun ilini 558 Milyon TL'lik hayvan varlığı ile Ordu ili takip etmektedir. Hayvansal ürün değeri bakımından ise; bölge genelinde toplam 1,7 milyar TL'lik paydan Ordu ili toplam 380 milyon TL'lik ürün değeri ile ilk sırayı almaktadır. Bölge illerinin canlı hayvan ve hayvansal ürünlerden aldığı paylar Tablo 10'da yer almaktadır. Kanatlılarda ise, kayda değer ve organize olmuş üretimin Samsun ilinde yapıldığı görülmektedir. Ancak bölge katma değeri yüksek organik tavuk ve yumurta üretimi için önemli potansiyellere sahiptir. Bu konuda özellikle mevcut tarım alanlarında (fındık bahçeleri gibi) yapılacak düzenlemeler ile önemli derecede kanatlı ve buna bağlı olarak yumurta üretimi yapılabilmesi ön görülmektedir.

Bölgede hayvancılığın istenilen düzeyde olmamasına rağmen katma değer açısından kimi bölgelere nazaran iyi durumda olduğu gözlenmektedir. Doğu Karadeniz Bölgesinde hayvancılığın en önemli sorununu yem maliyetlerinin yüksekliği oluşturmaktadır. Bölge genelinde yem bitkisi yetiştiriciliğinde yaşanan kısıtlılık, uygun silaj tekniklerinin geliştirilememesi, zengin otlak alanlarının bulunduğu yaylalarda kış mevsiminin uzun sürmesi gibi etmenler hayvancılığı doğrudan etkileyen sorun alanları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 10: DOKAP Bölgesi Canlı Hayvan ve Hayvansal Ürünler Değerleri

İl Adı	Canlı hayvanlar değeri (1000 TL)	Hayvansal ürünler değeri (1000 TL)
Artvin	249.336	176.468
Bayburt	334.751	140.616
Giresun	260.691	158.545
Gümüşhane	249.026	103.910
Ordu	557.683	379.849
Rize	79.963	87.659
Samsun	1.252.308	375.513
Trabzon	406.379	274.017
DOKAP Bölgesi	3.390.137	1.696.577
TÜRKİYE	63.546.623	49.321.861

Kaynak: TÜİK, 2012

Bölgede hayvancılığın gelişme potansiyeline sahip olan Bayburt ve Gümüşhane illeri, bu potansiyellerini harekete geçirilebilmek için önceki dönemlerde DAP hayvancılık desteklerinden faydalanmışlardır. Bilindiği üzere son dönemde DAP hayvancılık desteğinin yanında DOKAP hayvancılık desteğinin de ilan edilmesi, Bayburt ve Gümüşhane illeri ile birlikte diğer DOKAP illerinin de bu tür desteklerden faydalanmasına imkân sağlayacaktır.

2.6.2. Su Ürünleri

DOKAP Bölgesi gerek avcılık ve gerekse yetiştiricilik alanında hem denizde hem de iç sularda önemli potansiyele sahiptir. 2012 yılında Türkiye’de su ürünleri yetiştiriciliği üretimi 212.410 ton olarak gerçekleşmiştir. Bu üretimin 13.159 tonu DOKAP Bölgesinde gerçekleşmiştir. Yetiştirilen en önemli türler iç sularda alabalık, denizlerde ise levrek ve çipuradır.

Su ürünleri avcılığında son dönemde bölge balıkçılarının tekne donanımlarında ciddi iyileşme olmuştur. Teknelerde modern ekipmanların kullanılmaya başlanması, teknelerin fiziksel kapasitelerinin geliştirilmesi ile daha uzun süre denizde kalınabilmekte ve balık sürülerinin yerleri net biçimde bulunabilmektedir. Avcılıkta en önemli ve başat ürün hamsidir. Ekonomik değer ifade eden ve ihracata dönük avcılığı yapılan iki ürün ise kum midyesi ve salyangozdur.

Bölgenin bir diğer potansiyel tarımsal üretim alanı ise organik tarımdır. Bölgede organik üretim yapan çiftçi sayısı bakımından en hızlı Rize ilinde üretim bakımından Bayburt ilinde büyümektedir. Rize ilinde yıllar itibarıyla dalgalanmalar olsa da özellikle ÇAYKUR’un alım garantili organik çay yetiştiriciliği projesi yörede rağbet görmektedir. Bölgede organik üretim için diğer önemli illerin başında ise, Kelkit Havzası ile Gümüşhane gelmektedir. Organik üretim hem hayvancılık hem de bitkisel üretimde sürmektedir.

2.6.3. Ormancılık

DOKAP Bölgesinin en önemli doğal varlıklarının başında ormanları gelmektedir. Bölge toplam alanının yaklaşık % 37 si (1,8 milyon ha) ormanlarla kaplıdır.

Tablo 11: DOKAP Bölgesi Orman Alanları

İl	Normal Orman (ha)	Bozuk Orman (ha)	Ormansız Alan (ha)	Toplam Ormanlık Alan (ha)	Genel Alan (ha)
Artvin	210.443,20	190.502,90	336.382	400.946,10	737.328,10
Giresun	147.012,30	106.432,70	479.263,50	253.445	732.708,50
Gümüşhane	65.535,20	116.762,10	409.145,10	182.297,30	591.442,40
Ordu	163.746,70	36.172,40	398.684,20	199.919,10	598.603,30
Rize	99.268,70	70.696	170.533,40	169.964,70	340.498,10
Samsun	317.671,90	71.160,30	637.513,80	388.832,20	1.026.346
Trabzon	146.354,20	45.661,60	323.175,50	192.015,80	515.191,30
Bayburt	4.056	10.307	346.770	14.363	361.133
DOKAP Bölgesi	1.154.088,20	647.695	3.101.467,50	1.801.783,20	4.903.250,70
TÜRKİYE	11.558.668	10.119.466	59.779.666	21.678.134	81.457.800

Kaynak: TÜİK, 2013

DOKAP Bölgesi ormanları flora ve fauna açısından oldukça zengindir. Bölgede 36 adet koruma altına alınmış alan bulunmaktadır. Koruma alanlarından *biyolojik çeşitlilik sıcak noktalarından* ikisi (Artvin'deki Kaçkar Dağları ve Rize'deki Fırtına Deresi) ve ülkemizin ilk ve tek biyosfer rezervi olan Artvin iline bağlı Camili (Macahel) Havzası ve Samsun'da bulunan Ramsar alanı ilan edilmiş Kızılırmak Deltası bulunmaktadır.

Fosil yakıtlara alternatif olmak üzere ormanlardaki odun biyokütlesi ve orman endüstrisi artıklarından elde edilecek biyokütle yakılarak enerjiye çevrilebilmektedir. Bu amaca hizmet edecek ve hızlı gelişebilen ağaçlardan oluşan ormanlara enerji ormanları adı verilmektedir. Türkiye'de doğal olarak bulunan ve hızlı geliştikleri için enerji ormancılığına çok uygun olan kızılğaç, kavak, kestane, dişbudak, çınar, akasya ve söğüt ağaçları yönünden ülkemiz büyük bir potansiyele sahiptir. DOKAP Bölgesi'nde ise kızılğaç cinsinin enerji ormanı amaçlı yetiştirilebileceği gözlenmektedir.

Doğu Karadeniz Bölgesinin rekabet gücü en yüksek sektörü, tarım sektörüdür. Bu kapsamda yukarıda bahsedilen sorunların çözümü ve rekabet gücü yüksek bir tarım olgusunun geliştirilebilmesi için; bitkisel üretim potansiyelinin değerlendirilmesi, sertifikalı üretimin teşvik edilmesi, doğayla dost tarımsal üretim sistemlerinin yaygınlaştırılması, bölgedeki potansiyel organik havzaların tespitlerinin yapılması, örtü altı yetiştiriciliğin yaygınlaştırılması, çay ve fındık üretiminde kalitenin artırılması, meraların ıslahı ve sürdürülebilir kullanım imkanlarının belirlenmesi, bölge hayvancılığının desteklenmesi, hayvancılıkta örnek üretim sistemlerinin geliştirilmesi, bölgede soğuk hava depolama kapasitesinin artırılması, lisanslı depoculuğun yaygınlaştırılması, orman kaynaklarının sürdürülebilir kullanım imkanlarının sağlanması, tıbbi ve aromatik bitkilerin değerlendirilmesi ve bölgenin sahip olduğu potansiyellerin ve özellikle yerel ve geleneksel

ürünlerin değerlendirilmesine yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesi büyük önem arz etmektedir.

2.7. Tarımsal ve Kırsal Altyapı

DOKAP Bölgesinin heterojen agro-ekolojik koşulları dikkate alındığında sulama ihtiyacı bazı bölgelerde elzemken bazı bölgelerde yağışın 2000 mm ve üzeri olması nedeniyle ihtiyaç duyulmamaktadır. Bölge genelinde toplam sulanabilir arazi 858.873 ha'dır. Bu alan içerisinde sulanan toplam alan ise 256.315 ha'dır Sulama faaliyetleri DSİ ve İl Özel İdarelerince yürütülmektedir. Bu alanlarda tamamlayıcı faaliyet olarak ve sulamanın faydasını maksimize edebilmek için Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri yürütülmektedir. Ayrıca sulu tarım ile birlikte çiftçi eğitim ihtiyaçları farklılaştığından bu alanlarda tarımsal yayım ve eğitim programları yürütülmektedir.

Bilindiği üzere DOKAP Bölgesi oldukça zengin su kaynaklarına sahiptir. Bununla birlikte yıl içi aldığı yoğun yağış miktarı bölge genelinde taşkın riskini artıran en önemli faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca sahip olunan zengin su kaynaklarının özellikle tarım alanlarında etkili bir şekilde kullanılması büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle bölgenin sulama altyapısının modernize edilerek güçlendirilmesi, taşkın ve ıslah faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi önemli ihtiyaç alanı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu kapsamda; bölge genelinde ıslah ve taşkın koruma faaliyetlerinin hızlandırılması, taşkın risk faktörlerinin Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) ve Uzaktan Algılama (UA) teknikleri kullanılarak belirlenmesi ve taşkın alanlarının haritalanması, sulama altyapısının geliştirilmesi ve arazi toplulaştırma (AT) ve tarla içi geliştirme hizmetleri (TİGH) çalışmalarının tamamlanması bölge için önem arz etmektedir.

2.8. Ulaştırma, Sanayi, Ticaret ve Lojistik

2.8.1. Ulaştırma

Bölge Karayolları Genel Müdürlüğüne belirlenmiş ana akslardan 7 tanesi ile ilişkilidir. Bu ana kara ulaşım aksları kuzey-güney yönünde bölgenin diğer bölgelerle olan bağlantısını sağlamaktadır. (Tablo 12) Ana kara ulaşım akslarını oluşturan yolların kalitesi artırıldıkça özellikle bölge limanlarının kullanım oranları artacak, yatırımcılar için daha cazip bir hale gelecek ve ayrıca turizm sektöründe beklenen canlanma ivmelenecektir.

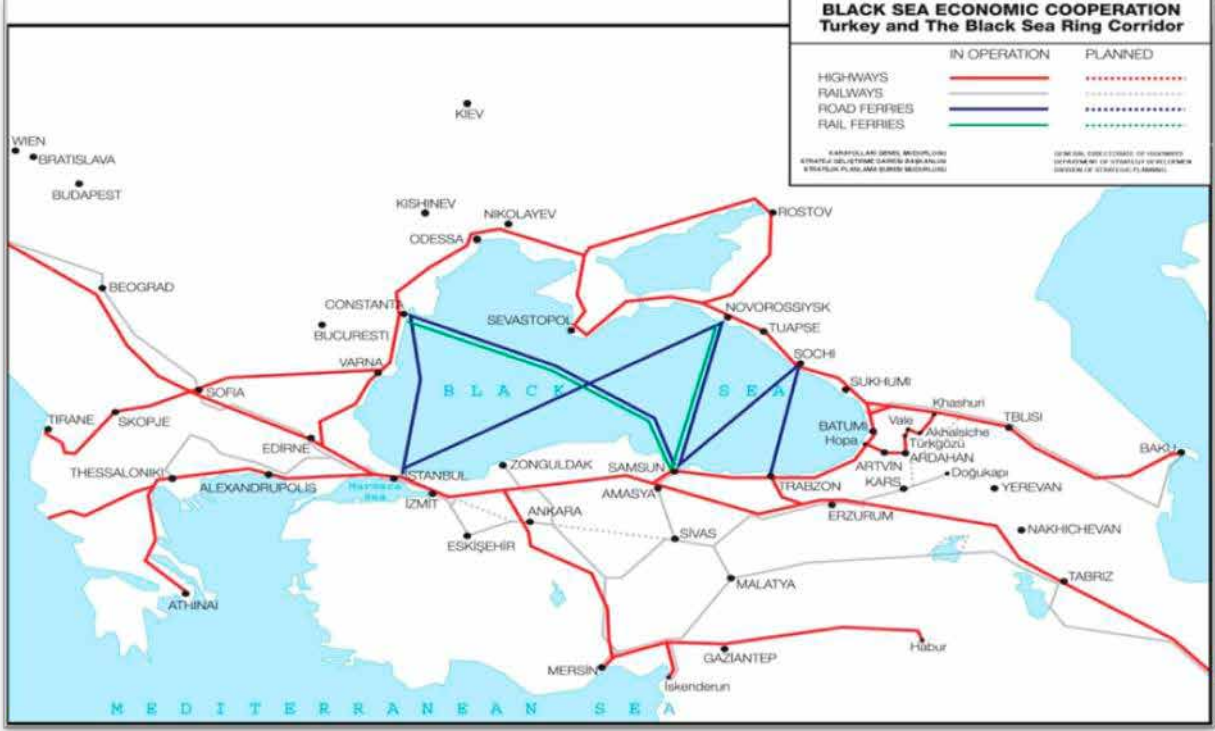
(Not: Haritada kırmızı dolgu ile belirtilen yollar tamamlanan, mavi dolgu ile belirtilen yollar yapımı devam eden yeşil dolgu ile belirtilen yollar ihale edilecek olan yolları göstermektedir.)

Tablo 12: DOKAP Bölgesi Kuzey-Güney Karayolu Aksları

Ana Akslar No:	Ana Akslar
10.	Samsun-Çorum-Kırıkkale
11.	Ünye-Tokat-Adana
12.	Ordu-Sivas-İskenderun
13.	Giresun-Malatya-Adıyaman-Gaziantep-Kilis
14.	Trabzon-Gümüşhane-Erzincan-Diyarbakır-Mardin
15.	Rize-Erzurum-Bingöl-Diyarbakır-Mardin
16.	Artvin-Ardahan-Kars-Erzurum

Kaynak: Karayolları Genel Müdürlüğü, 2013

DOKAP Bölgesi sahip olduğu coğrafi konum gereği 9 farklı uluslararası ulaşım ağını ihtiva etmektedir. Karadeniz ve Hazar havzaları ülkeleri ile 2012 yılı verilerine göre DOKAP Bölgesi ihracatının %27,15'i, ithalatının ise %52,8'i yapılmaktadır. Bu ülkeler ile ticaret hacminin artırılması, bölge limanlarının daha aktif konumda çalışabilmesi için gerek sahile paralel ve gerekse DOKAP Bölgesini iç bölgelere bağlayan Kuzey-Güney hattında karayolu ve demiryolu hatlarının yapılabilirliğinin araştırılması büyük önem arz etmektedir.

Kaynak: Karayolları Genel Müdürlüğü, 2013

DOKAP Bölgesinin İhtiva Ettiği 9 Farklı Uluslararası Yol Ağları:

1. Türkiye'deki uluslararası yol güzergâhı
2. Uluslararası E-yolları ağı
3. Trans-Avrupa, Kuzey-Güney Otoyolu projesi (TEM)
4. Asya ve Pasifik Ekonomik ve Sosyal Komisyonu (ESCAP)
5. Avrasya Karayolu Bağlantısı (EATL)
6. Avrupa, Kafkasya, Asya Ulaşım Koridoru (TRACECA)
7. Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (KEİ)
8. Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (ECO)
9. Pan-Avrupa Ulaştırma Koridorları ve Alanları

Doğu Karadeniz Bölgesinin coğrafi şartları gereği ulaşım olanakları sınırlıdır. Karadeniz bölünmüş yolu sahil bölümünün ana arteri olarak faaliyet göstermektedir. Sarp Sınır Kapısı'nın gün geçtikçe daha yoğun kullanılması ile bölge sanayisinin gelişmesi sonucunda Karadeniz Sahil Yolunun trafik yükü oldukça artmış ve kent geçişleri sorunlu hale gelmeye başlamıştır.

Bu kapsamda; bölge içi ve bölgeye ulaşımın kalitesinin artırılması ve çeşitlendirilmesi, ulaşım ağlarının birbirleriyle entegre edilmesi, ulaştırma altyapı eksikliklerinin tamamlanması, Bölgenin İç Anadolu, DAP ve GAP bölgeleri ile olan bağlantıların güçlendirilmesi önemli ihtiyaç alanları olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.8.2. Sanayi

DOKAP Bölgesi genelinde sanayi sektörü imalat sanayi üzerinde yoğunlaşmıştır. İşletmelerin çok büyük bölümü KOBİ hüviyetindedir. İşletmelerin KOSGEB veri tabanında illere göre dağılımları Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13: DOKAP Bölgesi 2013 Yılı İşletme Sayıları

İL	İŞLETME SAYISI
Artvin	1649
Bayburt	517
Giresun	3.103
Gümüşhane	1.158
Ordu	5.470
Rize	3.728
Samsun	13.446
Trabzon	8.457
DOKAP Bölgesi	37.528

Kaynak: KOSGEB

İşletmelerin yaklaşık yarısı Samsun ilinde bulunmaktadır. İkinci il konumunda Trabzon ve onu Ordu ili takip etmektedir. Bölgede KOSGEB veri tabanına kayıtlı 37.528 işletmenin 28.788 adedi KOBİ beyannamesine sahiptir. Bu işletmelerin bölge ölçeğinde sektörel dağılımı ise; Tablo 14'de yer almaktadır.

Tablo 14: DOKAP Bölgesi İşletmelerinin Sektörlere Göre Dağılımı

SEKTÖR	İŞLETME SAYISI
Bilgi ve İletişim	956
Diğer Hizmet Faaliyetleri	3.982
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi Ve Dağıtımı	160
İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	498
İmalat	12.252
İnşaat	2.404
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	1.596
Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlenme ve Spor	22
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	189
Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	1.177
Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri	109
Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı	11.768
Ulaştırma ve Depolama	2.415
Genel Toplam	37.528

Kaynak: KOSGEB

İmalat sektörü sanayi içerisinde oldukça önemli bir paya sahiptir. KOBİ beyannamesi olan işletmelerden 2.920 adedi 2010-2013 yılları arasında toplam 49,5 Milyon TL tutarında destek programından faydalanmıştır. Son dönemlerde imalat sanayinde katma değeri yüksek üretim

alanları da gelişim göstermektedir. Samsun ilinde tıbbi aletler üretimi konusunda oluşan medikal kümelenme, Giresun ilinde makine sanayine yönelik (özellikle asansör yapımı ile ilgili) yaşanan gelişmeler imalat sanayii yönünden bölgenin gelişim potansiyellerini ortaya koymaktadır.

Tablo 15: DOKAP Bölgesi KOBİ'lerinin KOSGEB'den Aldığı Destek Tutarları

İL	İŞLETME SAYISI	DESTEK TUTARI (TL)
Artvin	37	423.777,11 TL
Bayburt	17	263.793,79 TL
Giresun	226	4.201.444,97 TL
Gümüşhane	46	502.157,32 TL
Ordu	433	6.850.383,87 TL
Rize	361	5.580.467,12 TL
Samsun	1.133	19.857.260,75 TL
Trabzon	667	11.737.942,38 TL
DOKAP Bölgesi	2.920	49.417.227,31 TL

Kaynak: KOSGEB

Bölge genelinde 18 adet OSB faal veya inşa halindedir. Faal OSB'lerden Samsun ilinde bir adet ihtisas OSB bulunmaktadır. İnşa halinde olanlardan yine samsunda Tarım ve Tarım Aletleri İhtisas OSB bulunmaktadır. Ayrıca Trabzon ilinde inşası devam eden Şinik OSB'nin Mobilya ihtisas haline getirilmesi veyahut adı geçen OSB içinde Mobilya Kümelenmesi oluşturulması düşünülmektedir.

Tablo 16: DOKAP Bölgesi Organize Sanayi Bölgeleri

	OSB Adı	Sanayi Parseli	Tahsis Edilen
Bayburt	Bayburt	-	6
Gümüşhane	Gümüşhane	59	25
Giresun	Giresun	37	37
	Giresun 2	-	-
Ordu	Ordu	75	75
	Fatsa	36	29
	Ünye		
Rize	Rize	37	-
	Ardeşen	-	-
Samsun	Merkez	111	109
	Kavak	80	54
	Bafra	66	26
	Havza	-	-
	Samsun Gıda	25	24
Trabzon	Arsin	89	82
	Beşikdüzü	39	34
	Vakfıkebir	-	-
	Şinik	-	-
DOKAP Bölgesi	18	654	501

Kaynak: OSBBS

Bölgede faal 11 adet organize sanayi bölgesi (OSB) bulunmaktadır. Bölgede gelişimini sürdüren imalat sanayinin talebi üzerine 8 adet yeni OSB programa alınmıştır. Bölgede bir adet ihtisas (gıda) OSB bulunmaktadır. Ayrıca, bölgede 30 adet küçük sanayi sitesinde (KSS) 6220 işyeri faaliyetlerini sürdürmektedir.

Tablo 17: DOKAP Bölgesi Küçük Sanayi Siteleri

İli	Biten		Devam Eden	
	Adet	İşyeri Sayısı	Adet	İşyeri Sayısı
Artvin	3	336		
Bayburt	1	180		
Giresun	3	597	1	61
Gümüşhane	2	332		
Ordu	5	1.134	1	50
Rize	3	465	1	200
Samsun	7	2.322		
Trabzon	6	854		
DOKAP Bölgesi	30	6220	3	311

Bölgenin mevcut teşvik sisteminde önemli avantajlara sahip olması, yeni yatırım alanlarının bölgeye çekilmesinde önemli bir unsur olduğu gözlenmektedir. Ancak arazi stoğunda yaşanan kısıtlılıklar ve yatırımcıların altyapı ihtiyaçlarının büyük ölçüde giderildiği OSB içi alanlara yatırım yapmak istemesi bölge için yeni OSB'lerin kurulması ihtiyacını doğurmuştur.

Yürürlüğe giren yeni teşvik sisteminde bölge illerimiz Tablo 18'de verildiği şekilde yerini almıştır.

Tablo 18: DOKAP İllerinin Yer Aldığı Teşvik Bölgeleri

3.Bölge	4.Bölge	5.Bölge
Samsun	Rize	Ordu
Trabzon	Artvin	Giresun
		Gümüşhane
		Bayburt

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı

DOKAP Bölgesinde marka tescil sayısı 2012'de 939 iken 2013 yılında 1.236'ya, endüstriyel tasarım tescil sayısı 57'den 102'ye yükselmiştir. Bölge insanının girişimci ve özgün ruhu değişik ürünlerin ortaya çıkmasında önemli bir etkidir. Bölgedeki marka tescil sayısının artışı üretilen ürünlerin markalaşması ve katma değeri daha yüksek ekonomik ürünlerin ortaya çıkmasına neden olacaktır.

DOKAP Bölgesinden 1995 yılından 2013 yılına kadar toplam 437 adet patent başvurusu yapılmıştır. Bu başvurulardan 49 adedi patent alabilmiştir.

Bölge girişimciliğinin ve yaratıcılığının bir diğer göstergesi olarak Faydalı Model başvuruları değerleri önemlidir. Kümülatif olarak en fazla başvuru 196 adet model önerisiyle Samsun'dur. İkinci sırada Trabzon ve üçüncü sırada Giresun ili bulunmaktadır. Başvuru sayısı ile doğru orantılı olarak en fazla tescil edilmiş model sayısı Samsun, Trabzon ve Giresun illerindedir. DOKAP İllerinin tamamında tescillenmiş Faydalı Model bulunmaktadır.

KOSGEB tarafından uygulanan 239 girişimcilik eğitimine katılıp sertifika almaya hak kazanan girişimci sayısı toplam 10.238 kişidir. 2010-2013 yılları arasında uygulanan girişimcilik projelerinin illere göre dağılımı Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19: Uygulamalı Girişimcilik Eğitimleri Gerçekleşme Rakamları

İl	2010		2011		2012		2013+		GENEL TOPLAM	
	Program Sayısı	Sertifika Alan Girişimci Sayıları	Program Sayısı	Sertifika Alan Girişimci Sayıları	Program Sayısı	Sertifika Alan Girişimci Sayıları	Program Sayısı	Sertifika Alan Girişimci Sayıları	Program Sayısı	Sertifika Alan Girişimci Sayıları
Artvin	2	39	2	96	8	203	2	53	14	391
Bayburt			2	171			2	54	4	225
Giresun	1	48	4	97	10	359	5	334	20	838
Gümüşhane	3	46	2	177	2	121	9	220	16	564
Ordu	2	64	15	447	18	565	7	309	42	1.385
Rize	2	90	19	504	30	804	8	351	59	1.749
Samsun	2	186	10	807	16	1.406	26	1.185	54	3.584
Trabzon	3	132	6	378	14	642	7	350	30	1.502
DOKAP Bölgesi	15	605	60	2.677	98	4.100	66	2.856	239	10.238

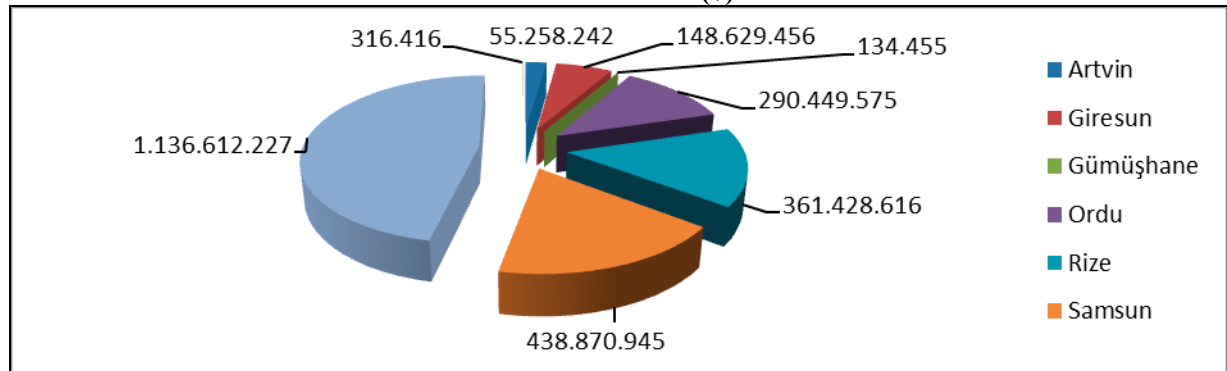
Kaynak: KOSGEB

Sertifika almış girişimcilerden 2010-2013 yılları arasında toplam Yeni Girişimci desteğinden faydalanan toplam 985 kişi yaklaşık 17 Milyon TL’lik kaynak kullanmıştır. KOSGEB eliyle bölgede 2008-2013 yılları arasında 15.192 işletmeye 10 farklı programdan 552.176.370 TL kredi kullanılmıştır.

2.8.3. Dış Ticaret ve Lojistik

DOKAP Bölgesinden yapılan 2013 yılı toplam ihracat 2.431.701.945 \$ tutarında olup, illere göre dağılımı Grafik 3’te yer almaktadır. Bu tutar ülke ihracatının % 1,6’sına tekabül etmektedir.

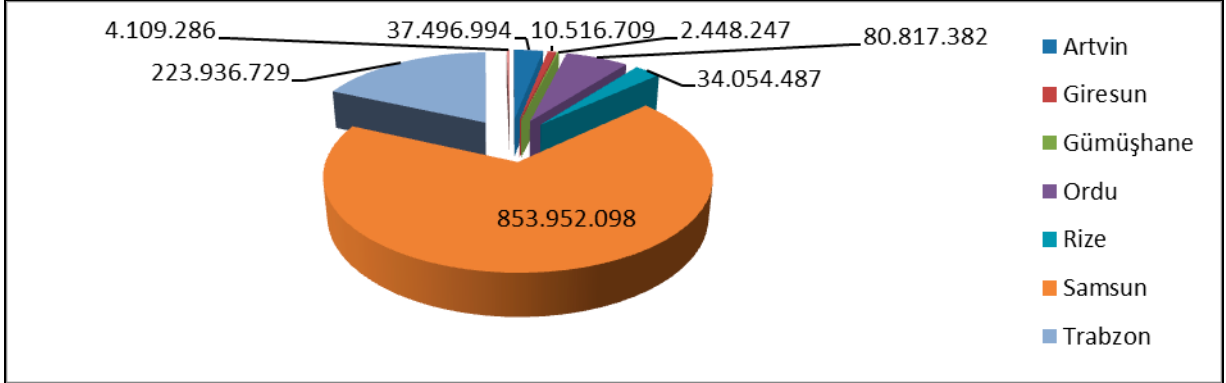
Grafik 3: DOKAP İllerinin 2013 Yılı İhracat Tutarları (\$)

Kaynak: TÜİK

Bölgenin 2013 yılı toplam ithalat değeri ise 1.247.331.932 \$ tutarında olup, illere göre dağılımı Grafik 4'te yer almaktadır. Bu tutarın, ülke toplam ithalatından aldığı pay % 0,5'dir.

Grafik 4: DOKAP İllerinin 2013 Yılı İthalat Tutarları (\$)

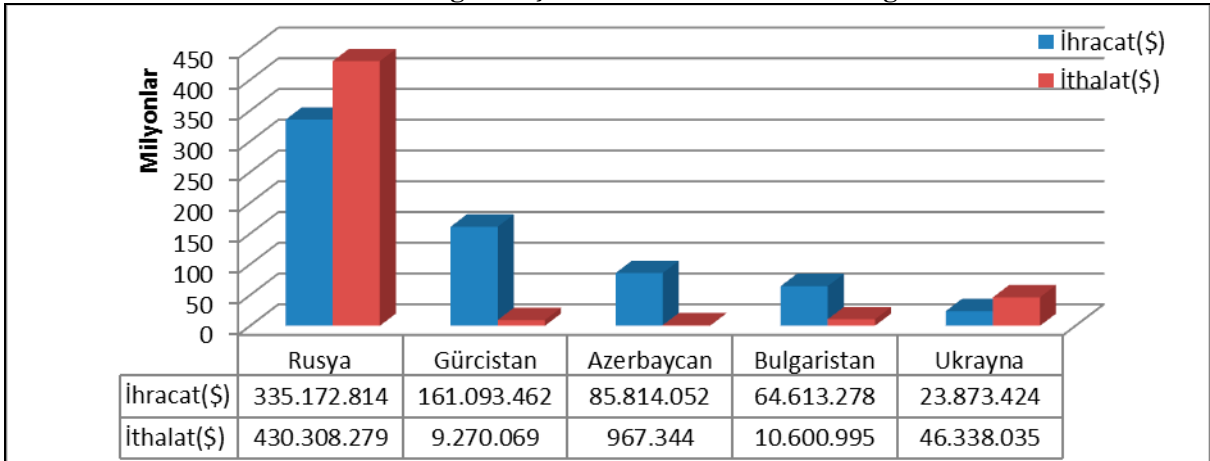

Kaynak: TÜİK

Görüldüğü üzere bölgenin ithalat ve ihracat verileri oldukça düşük seyretmektedir. Bölgenin lojistik üs olarak kullanılamaması, mevcut ticaret ağlarının bölge ile entegre hale getirilememesi bölge ulaşım ağlarının karayoluna endekslenmesi, kuzey-güney akslı karayollarının yetersizliği ve mevcut limanlara entegre olan demiryolu ağlarının bulunmayışı (Samsun ili hariç) bölge ticaretini etkileyen önemli faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ayrıca, 2013 yılı verilerine göre DOKAP Bölgesi ihracatının % 29,49'u, ithalatının ise % 43,87'si Karadeniz ve Hazar havzaları ülkeleri ile yapılmaktadır. Bölgenin dış ticaretinin yoğun olduğu ülkeler Grafik 5'te yer almaktadır. Bu durum mevcut altyapının yetersizliğini bir kez daha ortaya koymaktadır. Özellikle aynı coğrafi havza içerisinde yer alan ülkelere yapılan ihracat rakamlarının düşük oluşu bölgenin dış ticaret kabiliyetinde önemli eksikliklerin olduğunu göstermektedir.

Grafik 5: 2013 Yılında DOKAP Bölgesi Dış Ticaretinin En Fazla Olduğu 5 Ülke

Kaynak: TÜİK

DOKAP Bölgesinin kara sınır kapısı konumunda olan Sarp Sınır Kapısı'ndan giriş-çıkış yapan toplam yolcu sayısı 2012 yılı verilerine göre 5.609.889'dır ve bu değer Kapıkule Sınır Kapısı toplam yolcu sayısından (3.822.972) fazladır. Ayrıca Sarp Sınır Kapısı'ndan giriş-çıkış yapan taşıt sayısı 1.072.952'dir. Sarp Sınır Kapısı gelişen ve artan ticari, turistik ihtiyaçlara cevap vermekte zorlanmaktadır.

DOKAP Bölgesi bulunduğu konum ve sahip olduğu potansiyeller gereği sanayi konusunda önemli gelişim alanlarına sahiptir. Bu nedenle öncelikle bölge içerisinde yer alan mevcut OSB ve KSS yapılarının gelişimlerinin sağlanması, aynı zamanda bölgenin taşıdığı potansiyeller gereği ihtiyaç duyulacak olan yeni yapılanmalara destek verilmesi büyük önem arz etmektedir. Özellikle coğrafi konumu gereği geliştirmeyi hedeflediği dış ticaret konusunda bölge içinde var olacak olan gelişmiş sanayi ve ticaret kapasitesinin önemli katkılar sunacağı aşikârdır. Bununla birlikte bölge insanının sahip olduğu yüksek girişimci kabiliyetlerinin desteklenmesi, bu konuda atılacak adımları güçlendirecektir. Ayrıca bölgedeki Ar-Ge çalışmaları ve teknoparkların kapasitelerinin geliştirilmesi, bölge içerisinde üretilen tüm ürün ve hizmetlerin daha rekabetçi olmalarını sağlayacaktır.

Bu kapsamda; bölge içerisinde kümelenme faaliyetlerinin desteklenmesi, bölge ihracatının geliştirilmesi, bölgede girişimcilik kültürünün yaygınlaştırılması, Organize Sanayi Bölgeleri ve Küçük Sanayi Sitelerinin tamamlanması, bölgenin ulaşım ağlarının kesim noktaları ile İç Anadolu, GAP ve DAP ile olan bağlantı noktalarına Lojistik Merkezlerin kurulması, tarım ve orman ürünlerine dayalı sanayi ile ilgili yatırım potansiyellerinin araştırılması, Doğu Karadeniz Yatırım Platformunun kurulması, bölge genelinde var olan üniversitelerin ve enstitülerin araştırma altyapılarının iyileştirilerek geliştirilmesi, bölgede genelinde teknolojik gelişme ve Ar-Ge çalışmaları için gerekli altyapıların sağlanması, bölge içerisindeki Teknoloji Geliştirme Bölgeleri (TGB) ile Organize Sanayi Bölgelerinin (OSB) fiber altyapılarının yaygınlaşması önemli ihtiyaç alanları olarak ön plana çıkmaktadır.

2.9. Enerji

DOKAP Bölgesi sahip olduğu doğal kaynaklar nedeni ile yenilenebilir enerji konusunda da önemli potansiyele sahiptir. Sahip olunan bu potansiyelin gerekli araştırmaların yapılarak kullanıma kazandırılması, ülke olarak sorun yaşadığımız enerji açığı konusunda önemli katkılar sağlayacaktır. Bununla birlikte bölge genelinde enerji alt yapısının iyileştirilmesi, sanayi ve diğer iş kollarının gelişiminde de başat etki sağlayacaktır.

Doğu Karadeniz Bölgesi coğrafi konumu ve sahip olduğu zengin su kaynakları neticesinde bir çok Hidroelektrik Santraline de (HES) ev sahipliği yapmaktadır. DOKAP Bölgesinde aktif ve yapımı devam eden 271 adet lisanlı HES bulunmaktadır. Söz konusu HES'lerin toplam 6.011 MW elektrik üretim kapasitesi bulunmaktadır. Bölgede yer alan HES yapılarının çevreye duyarlı üretim yapmaları konusunda alınan yasal tedbirlerin uygulanması büyük önem arz etmektedir.

Ayrıca madencilik ile ilgili, bölgenin doğal kaynak ve enerji hammadde potansiyellerinin tespit edilerek, çevre konusunda azami hassasiyet gösterilerek kaynakların ekonomiye kazandırılması büyük önem arz etmektedir. Bu kapsamda enerji alt yapısının geliştirilmesi ve yenilenebilir enerji konularında gerekli çalışmaların yapılması önemli ihtiyaç alanları olarak belirlenmiştir. Ayrıca bölge genelinde eksik kalan doğalgaz iletim hatlarının tamamlanarak bölgenin enerji üretim altyapısının iyileştirilmesi, bölgenin enerji dağıtım altyapısının

iyileştirilerek bölgede yenilenebilir enerji çalışmalarının desteklenmesi bölge potansiyellerinin ortaya çıkarılmasında önemli katkılar sağlayacaktır.

2.10. Turizm

Doğu Karadeniz Bölgesi genel itibarıyla turizm alanı olarak algılanmaktadır. Doğal kaynak tabanı, kültürel varlıkları ve sosyal yapısı ile gerek ülke içerisinde ve gerekse yurt dışından ilgi görmektedir. Bölgede tescillenmiş 202 adet sit alanı bulunmaktadır. Sit alanlarının illere göre dağılımı Tablo 20’de yer almaktadır.

Tablo 20: DOKAP İllerinde Bulunan Sit Alanları

İL	Arkeolojik Sit Alanları	Kentsel sit Alanı	Tarihi Sit Alanı	Kentsel Arkeolojik Sit Alanları	Diğer Sit Alanları	Toplam
Artvin	3		3	1		7
Giresun	5		1		3	9
Gümüşhane	20				1	21
Ordu	26	2		1	6	35
Rize	4	1	2		1	8
Samsun	95	5			4	104
Trabzon	4	8	3		3	18
DOKAP Bölgesi	157	16	9	2	18	202

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı

Bölgede Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından ilan edilmiş 38 adet turizm merkezi (4 adet KTKGB) ile ilgili bilgiler Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21: DOKAP Bölgesi KTKGB ve Turizm Merkezleri

ADI	İL	İLÇE	TEMA	ALAN
Artvin Kaçkar TM	Artvin, Rize, Erzurum	Yusufeli, Çamlıhemşin, İspir	Kış	19.549
Artvin Kafkaslar KTKGB	Artvin	Artvin	Kış	1.652
Bayburt Kop Dağı TM	Bayburt	Bayburt	Kış	4.170
Giresun Aksu TM	Giresun	Giresun	Kıyı	9
Giresun Bulancak Bektaş Yaylası TM	Giresun	Giresun, Bulancak, Dereli	Yayla	1.100
Giresun Kümbet Yaylası TM	Giresun	Dereli	Yayla	825
Giresun Yavuzkemalettin Yaylası TM	Giresun	Giresun, Dereli	Yayla	610
Gümüşhane Çakırgöl Kış Sporları TM	Gümüşhane	Gümüşhane	Kış	6.000
Gümüşhane Süleymaniye Kış Sporları TM	Gümüşhane	Gümüşhane	Kış	794
Gümüşhane Zigana TM	Gümüşhane	Torul	Kış	301
Ordu Akkuş Argın Yaylası TM	Ordu	Akkuş	Yayla	220
Ordu Aybastı Perşembe Yaylası TM	Ordu	Aybastı, Korgan	Yayla	975
Ordu Aybastı Toygar Kabaktepe TM	Ordu	Aybastı	Yayla	60
Ordu Bolaman KTKGB	Ordu	Fatsa, Perşembe	Kıyı	4.250
Ordu Çambaşı Yaylası TM	Ordu	Kabadüz	Yayla+Kış	320
Ordu Mesudiye Keyfalan Yaylası TM	Ordu	Mesudiye	Yayla	730
Ordu Mesudiye Yeşilce-Topçam Yaylaları TM	Ordu	Mesudiye	Yayla	17.000
Ordu-Fatsa-Çerkezler TM	Ordu	Fatsa	Kıyı	23
Rize Anzer KTKGB	Rize	İkizdere	Yayla	5.600
Rize Anzer TM	Rize	İkizdere	Yayla	5.600
Rize Çamlıhemşin Ayder Kaplıcası TM	Rize	Çamlıhemşin	Termal + Yayla+Kış	550
Rize Çamlıhemşin Ayder KTKGB	Rize	Çamlıhemşin	Termal + Yayla+Kış	550
Rize Çayeli TM	Rize	Çayeli	Kıyı	465
Rize İkizdere Ovit Dağı Kış TM	Rize	İkizdere	Kış	5.123
Samsun 19 Mayıs TM	Samsun	Ondokuz Mayıs	Doğa	297
Samsun Ayvacık KTKGB	Samsun	Ayvacık	Doğa	4.163
Samsun Bafra Kolay TM	Samsun	Bafra	Doğa	843
Samsun Havza 25 Mayıs Termal TM	Samsun	Havza	Termal	313
Samsun Havza Mevcut Kaplıca Termal TM	Samsun	Havza	Termal	20
Samsun Ladik Akdağ Kış Sporları TM	Samsun	Ladik	Kış	1.116
Samsun Vezirköprü TM	Samsun	Vezirköprü	Doğa	7.512
Trabzon Akçaabat Karadağ TM	Trabzon	Akçaabat, Çarşıbaşı, Vakfıkebir, Düzköy	Yayla	1.450
Trabzon Araklı Pazarcık Yaylası TM	Trabzon	Araklı	Yayla	320
Trabzon Araklı TM	Trabzon	Araklı	Kıyı	190
Trabzon Araklı Yeşilyurt Yılantaş Yaylası TM	Trabzon	Araklı, Sürmene, Dernekpazarı	Yayla	27.600
Trabzon Giresun Sis Dağı TM	Trabzon	Şalpazarı	Yayla	379
Trabzon Maçka Şolma TM	Trabzon	Maçka, Akçaabat	Yayla	230
Trabzon Tonya Armutlu Gümüşhane Kürtün Erikbeli TM	Trabzon, Gümüşhane	Tonya, Kürtün	Yayla	1.178

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı

Bölge, konaklama tesisleri açısından incelendiğinde Kültür ve Turizm Bakanlığında belgeli tesislerin sayısının 63 olduğu, belgeli tesislerdeki yatak sayısı toplamının 16.524 olduğu Tablo 22’de görülmektedir.

Tablo 22: DOKAP Bölgesi Belgeli Konaklama Tesisleri Verileri

	Turizm Yatırımı Belgeli			Turizm İşletmesi Belgeli			Belediye Belgeli		
	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
Artvin	5	162	321	9	430	841	103	1.571	3.120
Bayburt	1	90	210				3	83	159
Giresun	8	270	564	11	450	865	15	279	607
Gümüşhane				3	102	173	12	233	499
Ordu	9	453	867	20	923	1.847	52	872	1.851
Rize	12	572	1.129	9	351	704	58	1.167	2.379
Samsun	11	978	2.020	15	829	1.644	49	927	2.050
Trabzon	17	1.187	2.379	27	1.458	2.960	140	3.223	6.723
DOKAP	63	3.712	7.490	94	4.543	9.034	432	8.355	17.388

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı

Bölgeye gelen turistlerin konaklama türlerine göre dağılımı Tablo 23’te verilmiştir.

Tablo 23: DOKAP Bölgesi’ne Gelen Turistlerin Konaklama Türlerine Göre Dağılımı

	TESİSE GELİŞ SAYISI			GECELEME		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
Otel	116.042	889.073	1.005.115	215.130	1.147.574	1.362.704
Motel	2.899	29.467	32.366	12.105	38.135	50.240
Pansiyon	11.456	117.461	128.917	15.985	179.520	195.505
Tatil Köyü		6.171	6.171		6.171	6.171
Kamping	936	20.728	21.664	1.202	20.958	22.160
DOKAP	131.333	1.062.900	1.194.233	244.422	1.392.358	1.636.780

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı

Turizm bölgenin başat sektörlerinden birisidir. Bu itibarla bölge turizm altyapısı mevcut potansiyele cevap vermekte zorlanmaktadır. Sektörde ortaya çıkan en önemli sorun yetişmiş personelde yaşanmaktadır. Artan yabancı turist sayısı dikkate alındığında dil bilen hizmet personeli sayısı sınırlıdır. Tesislerde nitelikli oda sayısının artırılması gelecek turist profilini etkileyecektir.

Turizm faaliyetleri bölge iklim yapısına bağlı olarak dar bir sezona sıkışmış görülmektedir. Bölgenin önemli avantajlarından birisi olan kış turizminin geliştirilmesi ile bölge turizmi tüm yıla yayılabilecektir. Bu yayılmanın sağlanabilmesi için kış turizm alanı olarak belirlenmiş bölgelerde altyapı ve üstyapı ihtiyaçları bulunmaktadır.

DOKAP Bölgesinde deniz turizm alanları kısıtlıdır. Bölgenin batı illerinde bu faaliyete uygun sahiller bulunmaktadır. Doğu illerinde ise turizm faaliyetleri ağırlıklı olarak üst kotlarda gerçekleştirilen yayla faaliyetlerine odaklanmaktadır. Özellikle Arap ülkelerinden son dönemde artan talep de yayla turizmini ön plana çıkarmaktadır. Bu kapsamda bölgenin turizm alanında marka değer olmasına katkı sunması için DOKAP Bölgesindeki yaylaları üst kottan birbirine bağlayacak olan Yeşil Yol Projesi çalışmasının tamamlanması bölge için büyük önem arz etmektedir.

DOKAP Bölgesi sahip olduğu coğrafya gereğince değişik turizm alanlarında da önemli gelişim potansiyeline sahiptir. Bölgede mevcut sistemde hâlihazırda yürütülen yayla turizmi yanında spor turizmi, eko turizm gibi değişik konseptlerde de çekim merkezi olmaya adaydır. Bunun yanında bölge, sahip olduğu doğal güzellikleri, kurvaziyer turizm gibi çeşitli turizm alanlarıyla entegre hale getirme çabasıdadır. Ayrıca bölgenin sahip olduğu zengin flora ve fauna kaynakları bilimsel gözlem yapmak isteyen bir çok araştırmacı için önemli çekim merkezlerinden biri olarak tanımlanmaktadır. (Kuş gözlemciliği vb.) Bölgenin sahip olduğu doğa konseptli farkındalık alanları, ilerleyen zamanlarda kongre ve fuar turizmi gibi alanlarda cazibe merkezi olmaya aday durumdadır.

Turizm bölgenin lokomotif sektörü olmakla beraber her geçen gün hızla gelişmeye devam etmektedir. Gelişimin sürdürülebilir kılınması, doğa ile dost işletmelerin ve turizm faaliyetlerinin yaygınlaştırılması ve sektörün 12 ay boyunca aktif olması için, bölgedeki kültür varlıklarının korunarak, geliştirilmesi ve turizme kazandırılması, turizm merkezlerinin imar planlamalarının yapılması, Yeşil Yol çalışmalarına devam edilmesi, Yeşil Yol Güzergâhı üzerinde bulunacak olan turizm yatırımlarının desteklenmesi, bölgenin etkin tanıtımının yapılması, bölge yaylalarının karakteristiğini yansıtan binaların planlanarak uygulamalarının yapılması, Doğu Karadeniz Bölgesinde yat ve kurvaziyer turizminin cazip hale getirilmesi, bölgenin, turizminin gelişimine bağlı olarak ihtiyaç duyulacak olan nitelikli işgücü kapasitesinin oluşturulması ve alternatif turizm alanlarında marka değer olması için çeşitli stratejilerin ortaya konması önemli ihtiyaç alanları olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.11. Çevre

DOKAP Bölgesi sahip olduğu zengin doğal kaynaklar neticesinde etkili bir çevre yönetimi sistemine ihtiyaç duymaktadır. Özellikle günümüz dünyasında çevre kirliliğinin artış göstermesi ve buna bağlı olarak doğal kaynakların kontrolsüz olarak tüketilmesi çevre kaynaklarının korunmasını stratejik bir alana taşımıştır. DOKAP Bölgesi gibi doğa turizminde önemli bir cazibe merkezi olan bir bölgenin koruma-kullanma dengesi dâhilinde, etkin bir çevre yönetimine sahip olması büyük önem arz etmektedir.

Bölgede çevresel kirleticilerin başında evsel atıklar gelmektedir. Bunun yanında fındık ve çay tarımının yapıldığı alanlarda yanlış tarım teknikleri sonucunda yer altı suyu kaynakları ve akarsu kaynaklarının belirli oranda kirlendiği gözlenmektedir.

Bölge kirleticilerinden birisi olan katı atıkların bütüncül bir yaklaşım ile çözülmesi yerinde olacaktır. İl merkezleri için düzenli katı atık depolama sahaları ile ilgili çalışmalar yürütülürken kırsal alanlar için düzenli toplama ve depolama sorunları devam etmektedir. Bu kapsamda yürütülen münferit çözümlerin yeterli olmadığı gözlenmektedir.

Sahil kesimindeki çarpık kentleşmenin sonucunda kıyıya paralel uzanan şehir yapılarının varlığı denizin sirküler edici hava etkisinin şehrin iç kesimlerine ulaşımını engellemektedir. Bunun sonucunda şehir içi yerleşim yerlerinde bilhassa kış aylarında önemli ölçüde hava kirliliği sorunu yaşanmaktadır. Doğalgaz iletim hatlarının bir çok ilde kurulumunun tamamlanması hava kirliliğinde -geçmiş yıllara nazaran- azalmanın yaşanmasını sağlamıştır. Ancak dönüşüm süreci devam ettiğinden kış aylarında kısmi hava kirliliği sorunu devam etmektedir.

Yanlış tarım teknikleri sonucunda yapılan zirai ilaçlama ve gübre kalıntılarının dereler aracılığıyla denize ulaşması, evsel atıklar, bazı kırsal yerleşim yerlerindeki kanalizasyon atıklarının derelere sızması gibi etkenler deniz kirliliğinin başlıca nedenleri arasında

görülmektedir. Kentsel yerleşim alanlarındaki kanalizasyon atıklarının derin deşarj yöntemine tabi tutulması geçmiş döneme nazaran deniz kirliliğini azaltıcı etken olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu kapsamda; bölge genelinde doğal hayatın korunması sağlanarak biyolojik çeşitliliğin tespitinin yapılması, Milli Park Projelerinin tamamlanması, biyo-kaçakçılıkla ilgili etkin mücadelenin sürdürülmesi, bölge genelinde tarımsal kirliliğin izlenmesi ve azaltılması ile ilgili çalışmaların gerçekleştirilmesi, kırsal kesiminde oluşan evsel atıkların toplanması ve Entegre Katı Atık Yönetim Projelerinin tamamlanması önemli ihtiyaç alanları olarak göze çarpmaktadır.

2.12. Kentleşme ve Mekânsal Planlama

Mekânsal yapı incelendiğinde sahil bölümünde koridor şeklinde ve üst kotlarda dağınık yerleşim hemen göze çarpmaktadır. 2012 yılında bölge nüfusunun %60,7'si¹ kentlerde yaşamakta iken, 2013 yılında yeni büyükşehir kanunu ile beraber bu oran %87,7'ye² çıkmıştır. Bölgenin kalkınmasında motor görevi görecek olan nüfus; birkaç yerleşmede kümelenmemiş, kıyı boyunca pek çok küçük kentsel yerleşmeye dağılmıştır. Dağınık yerleşim altyapı yatırımlarının maliyetini artırmaktadır.

Kentsel yenileme çalışmaları 58 ha alanda devam etmektedir. Arsa stokunda yaşanan sorunlar nedeniyle kentsel yerleşimler yatay genişleme sorunu yaşamaktadır (özellikle doğu sahili). Bunun doğal sonucu olarak yeni iskân bölgelerinin oluşturulması maliyetli olmaktadır.

Bölge binalarının yaşlı olması bina güvenliği açısından tehdit oluşturabilmektedir. DOKAP Bölgesi birçok doğal afet olaylarının yaşandığı bölge olma özelliğini korumaktadır. Bölge'de 1929 yılından günümüze kadar 585 adet afet yaşanmıştır. Bu afetlerin %46'sını heyelan, %4,4'ünü sel oluşturmaktadır. Ayrıca sıkça görülen kaya düşmesi olayları hem ulaşımı hem de yerleşimleri tehdit etmektedir.

DOKAP Bölgesi genelinde coğrafi kısıtlılıklar nedeni ile kentleşme alanında önemli sorunlar yaşanmaktadır. Arazi stokunda yaşanan sorunlar yeni kentsel alanların üretiminde büyük zorluklara neden olmaktadır. Ayrıca kentsel alanlar kıyı kesimlerde dar koridor şeklinde dağılım göstermekte, mevcut kentsel alanlardaki çarpık yapılaşma ve dere yataklarına yapılan kontrolsüz yapılaşmalar olası sel felaketlerinde can ve mal kayıplarının yaşanmasına neden olmaktadır. Bilindiği üzere yaşanabilir mekânların oluşturulması bölge içinden dışarıya gerçekleşen nitelikli göçün önlenmesinde, bununla birlikte bölge kalkınmasında önemli bir parametre olan nitelikli insan kaynağının bölge içine çekilmesinde büyük önem arz etmektedir.

Bölge genelinde özellikle şehir merkezlerinde kanalizasyon ve içme suyu altyapıları işlevsel vaziyettedir. Bu yapıların, sürdürülebilir kullanılması amacıyla yerel yönetimler öz kaynakları, hibe, kredi ve yurt dışı fonları aracılığıyla yatırımlarına devam edecektir. İçme suyu ve kanalizasyon yapılanmaları kırsal alanlarda önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Kırsal yerleşim dağınık olması bu tür altyapı hizmetlerinin yaygınlaştırılması

¹ 2012 TÜİK ADNKS il ve ilçe merkezi nüfusları esas alınmıştır

² 2013 TÜİK ADNKS il ve ilçe merkezleri nüfusları esas alınmıştır.

kapsamında önemli zorluklar oluşturmaktadır. Son Yerel Yönetimler Yasası ile birlikte Büyükşehir Belediyelerinin yönetim alanları tüm ili kapsayacak şekilde düzenlenmiştir. Bu kapsamda DOKAP Bölgesinde yer alan Büyükşehirlerde (Samsun, Ordu ve Trabzon) tüm ilin (önceki dönemde kırsal alan olarak tabir edilen tüm köy ve mahallelerinde) içme suyu ve kanalizasyon projeleri Büyükşehirler tarafından yürütülecektir. Kırsal alanda yürütülen SUKAP projeleri geçmiş dönemlerde olduğu gibi önümüzdeki dönemi kapsayacak zaman zarfında büyük önem arz edecektir.

Bütün bu düşüncelerin ışığı altında, bölge genelinde planlama ve haritalama faaliyetlerinin tamamlanması, bölgede Kentsel Dönüşüm Projelerinin yürütülmesi, şehirlerdeki rekreasyon alanlarının artırılması, bölge genelinde kanalizasyon ve içme suyu altyapılarının tamamlanması önemli ihtiyaç alanları olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.13. Kurumsal Kapasite

Kurumsal kapasite bölgedeki organizasyonların görevlerini icra edebilmeleri için gerekli becerileri ifade etmektedir ve idari, mali, beşeri ve teknolojik boyutlarıyla ele alınabilir.

6360 sayılı kanunla yeni büyükşehir belediyeleri kurulmuş ve tümünün özellikle mekânsal anlamda görev ve sorumluluğu artırılmıştır. Ayrıca yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıkları yeni bir yapı olarak ihdas edilmiştir. Diğer taraftan, son dönemde sivil toplum kuruluşlarının ve üniversitelerin sayısında da artış yaşanmış ve yerel kalkınma süreçlerine katılımları yoğunlaşmıştır. Ayrıca kalkınma ajanslarının faaliyetlerinin çeşitlenmesi ve DOKAP bölge kalkınma idaresinin kurulması yerelde faaliyet gösteren kurumların sayı ve faaliyet yoğunluğunun artmasıyla sonuçlanmıştır. Bu durum yerel yönetişimin sağlanabilmesi ve yerel kurumların etkin şekilde çalışabilmesi için yerelde kurumsal kapasite geliştirilmesi faaliyetlerinin önemini artırmaktadır.

Bu bağlamda bölgesel gelişmenin sağlanabilmesi için merkezi idarenin taşra teşkilatı, yerel yönetimler, bölge kalkınma idareleri, kalkınma ajansları, sivil toplum kuruluşları ve üniversiteler gibi yerelde faaliyet gösteren kurumların idari, mali, beşeri ve teknolojik altyapılarındaki eksikliklerin giderilmesi gerekmektedir. Yerel kapasitenin geliştirilmesi yerel hizmetlerin kalite ve verimliliğinin artırılabilmesinin yanı sıra eylem planında öngörülen faaliyetlerin başarı ile yürütülebilmesinin de önemli koşullarından biridir.

Onuncu Kalkınma Planında (OKP'da) yerelde kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi yirmi beş öncelikli dönüşüm programından biri olarak tasarlanmış ve bütüncül olarak tüm yerel kurumların kurumsal kapasitelerinin artırılması hedeflenmiştir. Bu eylem planı OKP'nin yerelde kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi öncelikli dönüşüm programı ile tamamlayıcılığı gözetilerek hazırlanmıştır.

Eylem planında kurumsal kapasite idari, mali, beşeri ve teknolojik kapasite olmak üzere dört bileşen bazında ve yerel kalkınma için önemli görülen kurumları kapsayacak şekilde bütüncül bir biçimde ele alınmıştır. Beşeri kapasitenin geliştirilmesine özellikle önem verilmiş ve eğitim ihtiyaç analizleri yapılarak tespit edilen alanlarda eğitim programlarının tasarlanması öngörülmüştür.

Kısa ve orta vadeli kurumsal kapasite gelişimi ihtiyaçlarının karşılanmasının yanı sıra kurumsal yetkinlik analizi gerçekleştirilerek uzun vadeli ihtiyaç tespitinin de yapılması ve ilerleyen yıllarda kurumsal kapasite alanında ihtiyaç duyulacak alanların tespit edilmesi de planlanmıştır.

3. TEMEL AMAÇ, POLİTİKA VE HEDEFLER

Doğu Karadeniz Projesi Eylem Planı'nın nihai hedefi; sürdürülebilir ekonomik büyümeyi sağlamak, herkes için yeterli gelir, eğitim, sağlık ve kültürel faaliyetler gibi sosyal hizmetlere ulaşılabilirliği artırmak, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı, temiz bir çevre ve karar alma süreçlerine katılımın artması için gerekli ön koşulları oluşturmak ve böylece bölgede sürdürülebilir şekilde gelişen bir toplum oluşturmaktır.

DOKAP Eylem Planı ile bölgenin;

- Ekonomik yapısını güçlendirmek,
- Sosyal gelişmesini ve dayanışmasını artırmak,
- Doğal kaynaklarını ve çevre kapasitesini koruyarak uzun dönemli sürdürülebilir kalkınmasını sağlamak amaçlanmaktadır.

DOKAP Eylem Planı bölgenin sahip olduğu potansiyeli değerlendirerek, ülkemizin 2023 kalkınma hedeflerine azami katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Bu çerçevede bölge göstergelerinin ülke ortalamasına çıkarılması hedeflenmektedir.

Bölgenin sahip olduğu en önemli değerlerinden birisi hiç şüphesiz coğrafi konumudur. Bölgenin Karadeniz Havzası, Kafkasya ve Orta Asya ülkelerine olan yakınlığı, bununla beraber tasarlanan stratejik ulaşım projeleri ile başta DAP, GAP ve İç Anadolu bölgeleri olmak üzere Orta Doğu ülkelerine kurulacak olan iletim hatları, DOKAP Bölgesini stratejik bir konuma taşımıştır. DOKAP Bölgesi Karadeniz Havzası, Kafkasya, Balkan ve Orta Avrupa ile Orta Doğu ülkeleri arasında önemli bir ticari koridor olmayı tarihin her döneminde olduğu gibi günümüzde de kendisine önemli bir vizyon olarak tayin etmiştir. Bu kapsamda DOKAP bölgesi ulaşım altyapıları kuvvetlendirilerek bölge bir lojistik üs haline getirilecektir. DOKAP Bölgesi limanlarının potansiyeli değerlendirilerek, demir yolu ile entegre hale getirilmesi, tasarlanan ticari koridorun hacminin artırılmasını sağlayacaktır. Böylelikle bölge ihracatı üst seviyede gelişmiş olacaktır. Bölge ihracatının gelişmesi başta tarım sektörü olmak üzere birçok iktisadi sektörün gelişimini olumlu yönde etkileyecektir.

Bölgenin sahip olduğu doğal güzellikler ve kültür mirası turizm açısından önemli bir potansiyeli de beraberinde getirmektedir. Turizm sektöründe geliştirilen yeni konseptlerin yaygınlaşması (Ekoturizm, Oryantiring (Orienteering) Turizmi vb.) DOKAP Bölgesinin turizm cazibesini daha da artırmıştır. Ayrıca küresel ısınma nedeniyle değişen mevsim normalleri DOKAP Bölgesinin turizmini gelecek zaman diliminde önemli şekilde etkileyecektir. Son zamanlarda özellikle Arap Yarımadası ve Ortadoğu ülkelerinin bölgeye olan ilgisi DOKAP Bölgesinin önümüzdeki günlerde turizm konusunda önemli bir merkez olacağını göstermektedir. Bu nedenle DOKAP Eylem Planı bölgeyi ticaret ve turizm merkezi haline getirme konularına odaklanmıştır.

Plan döneminde kamu yatırım programında yer alan yatırımlar öncelikle tamamlanacaktır. Gerekli ekonomik ve sosyal altyapı yatırımlarının tamamlanmasıyla Doğu Karadeniz Bölgesi'nin çekim gücü artırılabilecektir.

Tüm bu amaç ve esaslar çerçevesinde, 2014-2018 döneminde DOKAP Eylem Planının uygulanmasıyla bölgede gerçekleştirilmesi hedeflenen makro göstergeler Tablo 24'de yer almaktadır;

Tablo 24: DOKAP Eylem Planı'nın Katkısıyla Bölgede Ulaşılması Öngörülen Makro Hedefler

Gösterge	Bölge	Mevcut Durum	2018 yılı Hedefi
Kişi başı GSKD değerinin Türkiye ortalamasına oranı (%)	TR83 (Amasya, Çorum, Samsun, Tokat)	73,2 (2011)	76,9
	TR 90 (Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize, Trabzon)	72,0 (2011)	74,5
	TRA1 (Erzurum, Erzincan ve Bayburt)	63,8 (2011)	69,9
İşsizlik Oranı *	DOKAP Bölgesi	6,7 (2013)	4,7
İstihdam Oranı *	DOKAP Bölgesi	47,6 (2013)	51,1
İşgücüne Katılma Oranı *	DOKAP Bölgesi	51,0 (2013)	53,7
İhracat Değeri (bin dolar)	DOKAP Bölgesi	2.431.689 (2013)	2.728.392

* İşgücüne katılım, istihdam ve işsizlik tahminlerinde, illerin bölge işgücü piyasası içindeki göreceli değerleri nüfusları ile ağırlıklandırılarak dikkate alınmıştır. Bölgenin işgücü piyasası gelişiminin Kalkınma Planının 2018 yılı hedefleri ile uyumlu şekilde gerçekleşeceği öngörülmektedir. Bu çerçevede bölgede işsizliğin 2018 yılı itibarıyla yaklaşık olarak 2 yüzde puanı düşmesi beklenmektedir. İşgücüne katılım ve istihdam oranlarının da sırasıyla 3,8 ve 4,5 yüzde puanı artması beklenmektedir.

DOKAP Eylem Planı; Onuncu Kalkınma Planı, Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi (BGUS) ve bölge planlarının önceliklerine uygun olarak hazırlanmıştır.

Plan öncelikleri belirlenirken bölgenin güçlü ve zayıf yönleri, fırsatlar ve tehditler (GZFT) analizi gereğince önceliklendirme yapılmıştır. Eylem Planı, Planlama Bölgesinin yukarıda açıklanan temel hedefler çerçevesinde oluşturulan kararlarını 5 yıllık bir süreç içerisinde üretmeye ve geliştirmeye yönelik bir yaklaşımı içermektedir. Bu kapsamda sektörler için temel yaklaşımlar belirlenmiş, mevcut potansiyel değerlendirilerek alt ölçeklerde bölgesel olarak başat/lokomotif sektörler tespit edilmiş, bu sektörlerin üretim, pazar, ulaştırma, tüketim ilişkileri incelenmiştir. Bununla birlikte bölge genelinde turizm, tarım, sanayi, hizmetler ve ulaştırma sektörlerinin ekonomik gelişimi desteklenecek ve Eylem Planı stratejileri kapsamında teşvik edilecektir.

Doğu Karadeniz Projesinde sürdürülebilir kalkınma prensipleri temel alınacaktır. Bu bağlamda; DOKAP, sürdürülebilir kalkınmanın temel üç bileşeni olan ekonomik gelişme, sosyal ve çevresel sürdürülebilirliği tüm aşamalarda gerekli dengenin sağlanması ile yürütülecektir.

Bölgedeki kara-demir-deniz-havayolu ulaşımları güçlendirilerek ve birbiriyle entegrasyonu sağlanarak, Doğu ve İç Anadolu bölgeleriyle, aynı zamanda Kafkasya Karadeniz ülkeleri ile bağlantıları geliştirilecek, bu sayede Doğu Anadolu ve İç Anadolu bölgelerinin bu pazarlara açılmasına fırsat oluşturulacaktır.

Bölgenin tarımsal potansiyeli değerlendirilerek pazar odaklı üretim teşvik edilecektir. Üreticilerin doğayla dost sertifikalı üretime yönelmeleri desteklenecektir. Tarımsal üretimde araştırma, yayım ve çiftçi üçgeni kurularak yeni teknoloji ve bilgilerin üretime kazandırılması sağlanacaktır. Bu amaçla bölgede bulunan araştırma enstitüleri desteklenecektir.

Büyük sulama projelerinin hızla gerçekleştirilmesi, kapalı sistem sulamaya geçişin hızlandırılması ve tarla içi sulamalarda modern sulama yöntemlerinin yaygınlaştırılması, arazi toplulaştırma projelerinin sulamayla uyumlu götürülmesi, yapılan yatırımlardan beklenen

faıdanın daha hızlı geri dönmesine, doğal kaynakların korunmasına ve çiftlik ekonomisine katkı sağlayacaktır. Bu sebeple bölgedeki toprak ve su kaynaklarını geliştirme projeleri tamamlanacaktır.

DOKAP Bölgesinde yer alan çayır ve meraların tespit, tasnif ve ıslah çalışmaları yapılarak daha etkin ve verimli kullanımı için çalışmalar yapılacak, hayvanların kaba yem ihtiyacı yem bitkisi üretimini çeşitlendirip birim alandaki verimi artırılarak karşılanacaktır.

DOKAP Bölgesi önemli bir turizm potansiyeline sahiptir. Bu potansiyelin ortaya tam olarak konabilmesi, markaların oluşturulabilmesi, tanıtım stratejisi ve faaliyetlerinin kapsamlı olarak yapılabilmesi ve konaklama tesisleri, ören yerleri vb. alanların ve kültür varlıkları envanterinin çıkarılması için öncelikle hazırlanan Bölge Turizm Master Planı'nın tüm bölgede bilinirliğinin artırılması ve bundan sonra yapılacak çalışmalara altlık oluşturması temin edilecektir. Turizm Merkezlerinin doğal yapısının korunabilmesi için ivedilikle planlama çalışmaları tamamlanacak, yaylalar için bölge doğal dokusuna ve klasik mimarisine uygun mimari proje hazırlıkları tamamlanacaktır. Yerel yönetimler mimari projelerin uygulamasını takip edeceklerdir.

Bölgenin sahip olduğu gen kaynakları korunacaktır. Yöre halkı, biyolojik çeşitliliğe ve ekosisteme sıkı sıkıya bağlıdır ve özensiz kullanım sonucu kayıbdan veya tahribatından ekonomik ve sosyolojik açıdan etkilenmektedir. Bu noktadan hareketle, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı, yoksulluğun ortadan kaldırılmasının yanı sıra çevresel sürdürülebilirliğe katkıda bulunması için genetik kaynakların araştırılmasına ve kullanımına önem ve öncelik verilecektir.

Bölge endemik türler açısından zengin bir floraya sahiptir. Bu floranın tıbbi ve aromatik bitkiler bakımından envanterinin yapılarak belirlenecek başat türler üzerinde ilaç ve kozmetik sanayiinde kullanılmak üzere çalışmalar yapılacaktır

Arıtmaya tabi tutulmadan doğaya bırakılan kentsel ve sanayi atık suları, bölgenin önemli zenginliği olan yeraltı ve yerüstü su kaynakları ile Karadeniz'i birikimli olarak kirletmekte, insan, hayvan ve doğal hayat için gün geçtikçe çok daha tehlikeli olmaktadır. Bu noktadan hareketle, DOKAP Bölgesinde yer alan kentsel yerleşimlerin ve sanayi alanlarının kanalizasyon ve arıtma tesisleri eksiklikleri süratle giderilecektir. DOKAP Bölgesi'nin 2012 yılı ortalama SO₂ oranı Türkiye ortalamasının olmasına rağmen kentsel bölgelerde görülen hava kirliliğinin zaman içerisinde devam edeceği öngörülmektedir. Kentsel alanlarda başta hava kalitesini iyileştirici unsur olarak doğalgazın yaygınlaştırılmasının yanı sıra, kaçak ve kalitesiz yakıtların kullanılması da engellenecektir

Bölgenin özellikleri dikkate alınarak, sürdürülebilir ve çevreci kentleşmenin sağlanması için planlı yerleşim alanlarının gözden geçirilmesi ve kentsel dönüşüm projelerinin geniş tabanlı katılım sağlayacak şekilde planlanması sağlanacaktır.

DOKAP Bölgesi'nde başta sel ve heyelan olmak üzere afetlere karşı gerekli etüd ve projeler yapılacak, kış aylarında yüksek kotlarda gerek ulaşım ve gerekse yerleşimler ile kış ve doğa sporları açısından çığla mücadele öncelikli çalışmalar yapılacaktır. Mevcut imar çalışmalarında dere yataklarının veya mücavir alanlarının konut veya ticaret bölgesi olarak kullanılması potansiyel tehlike oluşturmaktadır. Dere yataklarına yapılan inşaatlar ile ilgili olarak ülkemizde yaşanmış acı tecrübeler olduğu unutulmamalıdır.

Bölgenin sahip olduğu alternatif enerji potansiyelinin ve yenilenebilir enerji kaynaklarının devreye alınmasıyla gerek sanayinin, gerekse tarımsal üretici ve kentsel tüketicinin

rahatlayacağı düşünülmektedir. Bu noktadan hareketle alternatif enerji kaynaklarının (güneş, rüzgâr, dip akıntı, dalga vb.) ile ilgili çalışmalar bir plan dâhilinde başlatılacaktır.

Bölgenin sahip olduğu doğal kaynak tabanı üzerinden geliştirilebilecek sanayi konuları özel olarak irdelenecektir. Sanayi tesislerinin verimli olarak çalışmaları ve verilen teşviklerden tam olarak faydalanabilmeleri için kümelenme çalışması yapılacaktır.

Üretimi artıran, katma değer yaratan, Bölge'nin rekabet gücünü yükselten yenilikçi projelere öncelik verilecektir.

Sektörel çeşitliliğin artırılması, girişimcilik kültürünün geliştirilmesi ve yeni istihdam alanlarının oluşturulması sağlanacaktır. Geliştirilecek yeni fon ve hibe programları ile girişim ve KOBİ'lerin finansmana erişimi kolaylaştırılacaktır. Girişimcilik ve KOBİ desteklerinin sağlanmasında yenilik, verimlilik ve istihdam artışının yanı sıra kadın, genç ve sosyal girişimciliğe öncelik verilecektir.

Sanayi tesislerinin tüm teşvik ve desteklerden faydalanabilmeleri, gerekli ve yeterli altyapı imkânlarına sorunsuz ve ucuz ulaşabilmeleri için sanayi bölgelerinde kurulmaları ve sanayi bölgesi dışında yer alan tesislerin sanayi bölgelerine taşınmaları teşvik edilecektir.

Bölgenin sahip olduğu potansiyel yer altı kaynaklarının tespiti, üretimi ve bunlarla ilgili Ar-Ge çalışmaları desteklenecektir.

Bölgesel, yerel ve sektörel işgücü dinamikleri dikkate alınarak, başta kadın ve gençler olmak üzere tüm kesimler için nitelikli istihdam imkânları geliştirilmeye devam edilecek, işgücünün eğitim düzeyi yükseltilerek istihdam edilebilirliği artırılacak ve işgücü piyasasının talep ettiği becerilerin kazandırılması için yaşam boyu eğitim faaliyetlerine önem verilecektir.

Bölgenin eğitim ve sağlık altyapıları azami ölçüde iyileştirilecektir. Ayrıca bölgede yer alan tüm kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarının kurumsal kapasitelerinin artırılması noktasında önemli çalışmalar gerçekleştirilecektir.

Yukarıda bahsedilen hedeflere ulaşmak adına DOKAP Eylem Planı 5 eksen üzerine kurgulanmıştır. Eylem Planındaki her türlü proje ve faaliyetin etkisini artırmak ve sürdürülebilirliğini sağlamak için projeler arası eşgüdüm ve etkileşimin sağlanması esas alınacaktır. Proje ve faaliyetlerin belirlenmesinde, projelendirilmesinde ve uygulanmasında katılımcılık esastır.

Gelişme Eksenleri;

- Turizm ve Çevresel Sürdürülebilirlik
- Ekonomik Kalkınma
- Altyapı ve Kentsel Gelişme
- Sosyal Gelişme
- Yerel Düzeyde Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi

olarak belirlenmiştir.

4. GELİŞME EKSENLERİ

4.1. Turizm ve Çevresel Sürdürülebilirlik

Doğu Karadeniz Bölgesi'nin sahip olduğu en önemli zenginlik olan biyolojik çeşitlilik korunacak ve bu zenginliğin ekonomiye kazandırılması için gerekli çalışmalara hız verilecektir. Bunun yanında Bölgenin önemli sektörlerinden biri olan turizm sektörünün yıl boyu sürdürülebilirliği için gerekli çalışmalar yapılacaktır.

- Eko-verimlilik, temiz üretim teknolojileri gibi çevre dostu uygulamalar desteklenecek, çevre dostu yeni ürünlerin geliştirilmesi ve markalaştırılması teşvik edilecektir.
- Yaşanılabilir şehirler yaklaşımına uygun şehirlerde atık, hava, gürültü ve görüntü kirliliğinin önlenmesi; enerji, su ve kaynak verimliliği, geri kazanımla çevre dostu malzeme kullanımı gibi uygulamalarla çevre duyarlılığı ve yaşam kalitesi artırılabilecektir.
- Yöre halkı, biyolojik çeşitliliğe ve ekosisteme sıkı sıkıya bağlıdır ve özensiz kullanım sonucu kaybindan veya tahribatından ekonomik ve sosyolojik açıdan etkilenmektedir. Ayrıca bölge ciddi anlamda bir gen merkezi konumundadır. Bu itibarla genetik kaynakların korunması, yerinde muhafazası ve tahrip edilmeden ekonomiye kazandırılması gerekmektedir. Bakanlıkların uygulamalarının yanı sıra Bölge Valiliklerin, STK'ların, üniversitelerin ve araştırma kuruluşlarının çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması, biyolojik çeşitliliğin belgelenmesi ve ekonomiye kazandırılması ile ilgili araştırma ve uygulama projeleri geliştirmeleri desteklenecektir.
- Ülkemizin en önemli orman kaynaklarına sahip DOKAP Bölgesi'nde katılımcı sürdürülebilir orman yönetimi ve ağaç dışı orman ürünlerinin ekonomiye kazandırılması konusunda bölgede yoğun bilgilendirme ve destekleme faaliyetleri uygulanacaktır. Orman köylüsünün yaşam standardının yükseltilmesi için ORKÖY kredileri yoğun olarak kullanılacaktır.
- Ülkemizin önemli doğal yaşam merkezlerinin Bölge'de olması önemli bir ayrıcalıktır. Bu alanların korunması ve yaban yaşamının sürekliliğinin sağlanması için gerekli tedbirler alınacaktır. Yaban yaşamı ile ilgili DOKAP Bölgesi'nde var olan bilincin geliştirilmesi amacıyla eğitim programları ve tanıtım kampanyaları düzenlenecektir.
- Bölgede uluslararası tescilli yapılmış doğal hayat bölgelerinin yurtiçi ve yurtdışı tanıtımı yapılacaktır. Bölgenin sahip olduğu biyolojik çeşitlilik korunarak, üretime ve turizme kazandırılması için gerekli tedbirler alınacaktır. Yerli ve yabancı turistlerin ilgisini bölgeye çekebilmek ve konaklama sayısını artırabilmek için turizm bölgeleri ve kentlerde belgeli konaklama tesisleri sayıları artırılabilecektir.
- Bölge turizmi için büyük önem taşıyan "Yeşil Yol" projesi en kısa sürede tamamlanarak markalaştırılacaktır. Yol güzergâhında yer alan turizm bölgelerinin planlama çalışmaları kısa sürede tamamlanarak özel sektör yatırımlarına hazır hale getirilecektir. Bu sayede bölge her mevsimde turist çekebilen, yaz ve kış turistik

aktivitelerinin yapılabildiği, ülkemizin en önemli turizm merkezlerinden birisi haline gelmesi sağlanacaktır. Turizm faaliyetleri çeşitlendirilerek tüm sosyal ve ekonomik gruba hitap edebilecek hale getirilecektir. Yeşil Yol güzergâhı üzerinde yer alan turizm amaçlı tesislerin yapılması ve iyileştirilmesi, Bölgede faaliyet gösteren Kalkınma Ajanslarınca desteklenecektir.

- Turizm altyapısının tamamlanmasını müteakip, bölgenin var olan imajının güçlendirilerek markalaşması sağlanacak, bölgeye has ürünlerin coğrafi işaretleri alınarak büyük ölçekli ve geniş katımlı tanıtım programları uygulanacaktır.

4.2. Ekonomik Kalkınma

KOBİ destekleri ve kümelenme, teknopark yatırımı, kültür yatırımları ve destekleri, bitkisel üretim, hayvancılık, balıkçılık, ormancılık ve orman sanayii, OSB, ihtisas OSB, Serbest Bölge, Sağlık Bölgesi, vb. yatırım bölgeleri ve yatırımcıları çekerek, istihdam sağlayacak faaliyetler desteklenmektedir.

- DOKAP Bölgesinin genetik kaynaklarının korunmasına, ıslah çalışmalarına, bölgenin başat ürünleri öncelikli olmak üzere tarımsal ürünler, tıbbi ve aromatik bitkiler ile yöresel ürünlerin katma değeri yüksek ürünlere dönüştürülmesi için yapılacak Ar-Ge ve inovasyon çalışmalarına öncelik verilecek, fındık ve çay sektör platformlarının tesis edilmesi sağlanacaktır.
- DOKAP Bölgesinin heterojen özelliklere sahip olmasını bölgenin zenginliği ve gücü olarak tanımlayarak, agro-ekolojik özellikler dikkate alınarak ürün planlaması yapılacak ve desteklenecektir. Sulama yapılmayan alanlarda çiftçilere dönük yoğun eğitim programları uygulanacaktır. Bu programlarda alternatif üretim alanları ve ağaç dışı orman ürünlerinin değerlendirilmesi ve korunması işlenecektir.
- Tıbbi ve aromatik bitkiler ve bunlardan elde edilen ürünler konusunda bölge çiftçileri ve girişimcileri bilgilendirilecek ve desteklenecektir.
- Bölge hayvancılığının büyümesi için DOKAP Hayvancılık Destekleme programı geliştirilecektir. Ayrıca bölgedeki damızlık hayvan sorununun çözülmesi için damızlık işletmelerinin kurulması desteklenecektir.
- DOKAP Bölgesinde su ürünleri çeşitliliğinin artırılması ve ürünlerin markalaştırılması desteklenerek, doğal canlılığı koruyan sürdürülebilir üretim ve avcılık yapılacaktır.
- Bölgenin zengin florasının korunmasında önemli bir araç ve aynı zamanda ekonomik bir faaliyet olan arıcılık, konu ile ilgili kamu kurumları ve STK'lar vasıtasıyla desteklenecektir. Bal üretiminin yanı sıra, ana arı üretimi, polen, propolis vb. diğer ürünlerinde üretilmesi teşvik edilecektir. Ordu ilinde kurulmakta olan bal laboratuvarı, akreditasyonu sağlanarak uluslararası kabul gören bir merkez haline getirilecektir.
- DOKAP Bölgesinin sahip olduğu en önemli doğal kaynakların başında gelen orman ve orman ürünlerinin kırsal ekonomideki yeri ve önemi dikkate alınarak, bu ürünlerden katma değeri yüksek olanların belirlenerek kullanılması ve işlenmesi için destek programları geliştirilecektir.

- DOKAP Eylem Planı ile DOKAP Bölgesinde öncelikle istihdamın artırılmasına yönelik tedbirlerin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Bu bağlamda özel sektör yatırımlarını bölgeye çekilebilmesi için teşvik sistemi etkin olarak kullanılacaktır.
- Bölge içi rekabet yerine bölge içi tamamlayıcılığı esas alan yaklaşım ile ulusal ve uluslararası pazarla rekabet edecek sektör ve markaların oluşturulması desteklenecektir. Bölgede sermaye birikiminin sağlanması, Bölgeye kalifiye iş gücünün çekilmesi, Bölgedeki gençlerin istihdam odaklı eğitim programlarına katılmaları teşvik edilecektir.
- Özel sektörün bölge genelinde yatırım yapmasını kolaylaştırmak için bölgede yer alan OSB ve KSS'lerin ticaret altyapıları güçlendirilecek, inşaatı devam eden 6 OSB ve 3 KSS en kısa sürede faaliyete geçirecektir. Ayrıca ihtisas OSB'lerin kurulması desteklenecektir.
- DOKAP Bölgesi Yatırım Platformu kurularak muhtemel yatırımcılar bölgeye çekilecektir.
- Üniversite-sanayi işbirliğine yönelik faaliyetler gerçekleştirilecek Markalaşma ve rekabet edebilirlik çalışmaları yapılacaktır. Bu kapsamda bölgenin karakteristik ürünlerinin markalaşması desteklenecektir.
- DOKAP Bölgesinde marka tescil sayısı 2011'den bu yana artış göstermiştir. Bu kapsamda bölgenin karakteristik ürünlerinin markalaşması desteklenecektir.
- Kırsal ekonominin üretim ve istihdam yapısı turizm, ticaret, gıda işleme, sanayi, küçük ölçekli üretim gibi tarım dışı ekonomik faaliyetlerle çeşitlendirilecektir.
- Bölge tersanelerinin etkin kullanım imkânlarının artırılması için gerekli etüd çalışmaları yapılacaktır.
- Sarp Sınır Kapısı'nın yanı sıra, bölge limanlarının aktif kullanılması Karadeniz Havzası Ülkeleri ile daha etkin ve rekabetçi ticareti sağlayacaktır. Dış ticaretin geliştirilmesi için havza ülkelerinin; standartları, talepleri ve mevzuatları ile ilgili bölge girişimcilerine gerekli teknik destekler verilecektir.

4.3. Altyapı ve Kentsel Gelişme

Ulaştırma, sulama, taşkın koruma ve arazi kullanımı ile enerji yatırımlarını kapsamaktadır. Bölgenin ihtiyaç duyduğu ve kamu eliyle yapılması gereken tüm altyapı yatırımlarının zamanında tamamlanarak kalkınma çabalarını desteklemesi amaçlanmıştır. Karadeniz bölgesi coğrafi şartları gereği kıyı bölgelerde koridor şeklinde gelişim göstermektedir. Bölgede kentsel gelişmede en büyük sorun arsa üretiminde yaşanmaktadır. Gerek mevcut bina stokunun büyük kısmının yaşlı ve teknik açıdan yıpranmış olması gerekse bölgede yaygın bir şekilde çarpık yerleşmenin görülmesi sağlıklı ve planlı bir kentsel gelişme için kentsel dönüşümün bir fırsat olabileceğini göstermektedir. Yerleşmelerin içme suyu ve kanalizasyon şebekeleri, arıtma tesisi ile düzenli katı atık depolama tesislerinin yapılması için Valilikler, Belediyeler, İller Bankası ve DSİ Genel Müdürlüğü'nce gerekli çalışmalar ivedilikle yapılacaktır.

- Doğu Karadeniz Projesi, sürdürülebilir insani kalkınma ilkesi doğrultusunda, rekabet gücünü artıracak, sağlıklı ve yüksek yaşam standardını bölge insanına sunabilecek, ülkemizin diğer bölgeleri ve dünya ile entegre olabilecek, ulaşım ve bilişim altyapısını güçlendirecek, sahip olduğu doğal kaynakların korunması ve taşıma kapasiteleri ile orantılı olarak kullanımını sağlayacak kamu kurum ve kuruluşlarının projeleri bu eksen altında toplanmıştır.
- Doğu Karadeniz Bölgesinin coğrafi şartları gereği ulaşım olanakları sınırlıdır. Karadeniz yolu ana arter olarak faaliyet göstermektedir. Sarp Sınır Kapısı'nın gün geçtikçe daha yoğun kullanılması ile bölge sanayisinin gelişmesi sonucunda Karadeniz sahil yolunun trafik yükü oldukça artmış ve kent geçişleri sorunlu hale gelmeye başlamıştır. Sahil yolu üzerindeki Fatsa, Ordu, Trabzon (Kanuni Bulvarı) çevre yolları tamamlanacaktır.
- Karadeniz ve Hazar havzaları ülkeleri ile, 2012 yılı verilerine göre DOKAP Bölgesi ihracatının % 27,15'i, ithalatının ise % 52,8'i yapılmaktadır. Bu ülkeler ile ticaret hacminin artırılması, bölge limanlarının daha aktif konumda çalışabilmesi için gerek sahile paralel ve gerekse DOKAP Bölgesini iç bölgelere bağlayan Kuzey-Güney hattında karayolu ve demiryolu hatlarının yapılabilirliği değerlendirilecektir.
- DOKAP Bölgesi genelinde devam eden toplam 850 km. uzunluğundaki karayolu çalışmaları tamamlanacaktır.
- DOKAP Bölgesinin coğrafi şartları ve iklimi gereğince mevcut karayolu ağının 12 ay boyunca sürekli açık tutulması hayati öneme sahiptir. Bu noktadan hareketle; yolların açık tutulması için gerekli bakım hizmetlerinin, hizmet alım yöntemiyle yapılmasının, daha hızlı ve ekonomik olacağı düşünülmektedir.
- Sarp sınır kapısının genişletilme işlemlerine kısa sürede başlanacaktır. Ayrıca, Sarp Sınır Kapısı'nın yoğunluğunu azaltmak için Muratlı Sınır Kapısı hizmete açılacaktır.
- Bölgede inşaatı devam eden balıkçı barınakları tamamlanacaktır.
- Samsun, Ordu, Giresun, Gümüşhane ve Bayburt illerinde devam eden sulama projeleri hızlandırılarak EP dönemi sonunda yaklaşık 58 bin ha. alan sulamaya elverişli hale getirilecektir. Ayrıca sulama amaçlı yapılan göletler ve küçük su işleri desteklenecektir. Sulama projelerine paralel olarak 100 bin ha alanda arazi toplulaştırma projeleri yapılacaktır.
- Deriner, Yusufeli barajı ve HES inşaatları hızla tamamlanarak. Bölge'nin elektrik üretim kapasitesi % 26 artırılabilecektir (Toplam Kapasite 2.601 MW). Ayrıca bölgenin sahip olduğu yenilenebilir enerji kaynaklarının aktif olarak kullanılabilmesi ile ilgili araştırma ve uygulama projeleri hayata geçirilecektir. Bu sayede üst kotlarda görülen elektrifikasyon sorununun çözümüne de katkı sağlanmış olacaktır.
- Kentsel yerleşim bölgelerinde kış aylarında görünen ciddi hava kirliliğinin azaltılması ve yaşayanların yaşam konforunun artırılması için doğalgaz iletim hatları bölge genelinde yaygınlaştırılacaktır.

- Yaylaları birbirine bağlayan Yeşil Yol tamamlanarak hizmete alınacaktır. Bu sayede yayla turizminde en önemli kısıt olarak ortaya çıkan ulaşım sorunu çözülecektir. Yaylalarda yer alan ve turizm potansiyeli bulunan 14 bölgenin planlama çalışmaları ivedilikle tamamlanarak uygun olanları Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri ilan edilerek 5.Bölge teşviklerinden yararlanılması sağlanacaktır.)
- İnternet kullanım oranlarının çeşitli nedenlerden dolayı düşük olduğu bölgelerde yerel yönetimlerin belirleyeceği yoğunluğun yüksek olduğu meydan, park, kültür merkezi, müze ve diğer noktalarda ücretsiz kablosuz internet erişim noktaları (WiFi) kurulacaktır. Teknoloji geliştirme bölgeleri (TGB) ve organize sanayi bölgelerinin (OSB) bulunduğu yerlerde fiber altyapı yaygınlığı sağlanacaktır.
- DOKAP Bölgesi yerleşim alanlarının en önemli sorunu plansız ve dağınık yerleşme desenidir. Sürdürülebilir kent yönetimi sistemi dâhilinde kentsel dönüşüm projeleri ile kaliteli yaşanabilir kentsel yerleşmelerin oluşturulması sağlanacaktır.
- Kentsel yerleşmelerin Bölgenin doğal şartları, teknik ve teknolojik ilerlemeler, yeni şehircilik yaklaşımları, engelli vatandaşların talepleri, sosyal donatı alanları, sürdürülebilir kent yönetim sistemleri ve ilkeleri gereğince planlanması için, kentsel dönüşüm projesinin bu dönüşüm için önemli bir avantaj ve imkân oluşturduğu dikkate alınarak planlanması ilgili yerel yönetimler ve ilgili Bakanlıkça desteklenecek ve yapılacaktır. Bu projenin halka daha iyi anlatılması için valilikler ve belediyelere tanıtım programları düzenlenecektir.
- Kırsal yerleşmelerin kanalizasyon ve arıtma tesisi inşaatlarının DOKAP Bölgesi İl Özel İdarelerince yapılması için kaynak tahsis edilecektir.
- Bölgede devam eden içme suyu projeleri en kısa sürede tamamlanacaktır.
- DOKAP Bölgesinin en önemli potansiyeli olan doğal kaynakların korunması için kentsel yerleşmelerin tamamında arıtma tesisi ile birlikte kanalizasyon tesislerinin inşa edilmesi teşvik edilecektir.
- DOKAP Bölgesinde görülen doğal afetler (sel, çığ, heyelan, kaya düşmesi vb.) ile ilgili olarak risk haritaları ve yönetim planları hazırlanacak ve uygulanacaktır. DOKAP Bölgesi İllerinde yer alan AFAD Koordinasyon merkezleri ve ekipleri bölge şartlarına göre teçhiz edilecektir.

4.4. Sosyal Gelişme

Yaşam boyu öğrenme yaklaşımının hâkim olduğu, meslek edindirme, örgün eğitimden tarımsal eğitim çalışmalarına kadar olan her türlü ve her yaşa dönük eğitim faaliyetleri, istihdam imkânlarının artırılması ve yetişmiş insan gücü oluşturmayı hedeflemiştir. Bölgenin sağlık sektöründeki altyapı ve teknolojik eksikliklerinin kapanması, personel takviyesinin yapılmasının yanı sıra, sağlık turizminde önemli bir merkez haline gelebilmesi için gerekli çalışmaları kapsamaktadır. Sosyal hizmetler ve yardımların kalitesinin ve erişilebilirliğinin artırılması, bölge insanının kültürel ve sportif faaliyetlere etkin katılımı, her yaşta kişilerin sağlıklı yaşam için spor yapmalarının teşvik edilmesi ve gerekli olan altyapılar hazırlanacaktır.

- Doğu Karadeniz Projesi ile bölgede oluşacak fiziki değişim ve gelişime toplumun her katmanın ve özellikle dezavantajlı grupların entegrasyonu için gerekli tedbirler alınacaktır. Bu noktadan hareketle, bölgenin önemli güç kaynağı konumundaki üniversitelerin kalkınma da kuluçka merkezi görevini üstlenerek, illerindeki araştırma ve uygulama programlarına ve kalkınma çabalarına destek vereceklerdir. Bu amaçla üniversitelerin akademik kadroları zenginleştirilip, araştırma altyapıları güçlendirilecek, iş dünyası ve toplumla daha yakın çalışmalar yürütebilmeleri destekleneceklerdir.
- Bölgede yer alan üniversitelerin kampüs ve araştırma altyapıları güçlendirilecektir. Bölge üniversitelerinin Karadeniz ve Hazar bölgeleri ile oluşturulacak ticari ve bilimsel iletişim altyapısına etkin katılmaları sağlanacaktır. Bölge üniversitelerinin cazibesini artırmak için yurt kapasitesi 10.440 kişi artırılabilecektir.
- Okul öncesi eğitimde; Bölgeye yapılacak 1.355 derslik ile %44 olan okullaşma oranı, 10. Kalkınma Planı hedefi olan % 70'e çıkarılacaktır.
- İlköğretim ve ortaöğretim okullarının gerekli altyapı ihtiyaçları giderilecek ve 918 yeni derslik inşaatı yapılacak ve devam eden 7.060 öğrenci kapasiteli pansiyon inşaatları tamamlanacaktır. Mevcut kütüphaneler, bilgi teknoloji sınıfları ile birleştirilerek zenginleştirilmiş kütüphanelere dönüştürülecek ve Bölge'ye 80 adet zenginleştirilmiş kütüphane yapılacaktır.
- Bölge insanının sağlık hizmetlerinden yararlanabilmesini artırmak için, hastane yatak kapasitesi 3.255 yatak, ağız ve diş sağlığı ünite kapasitesi ise 150 ünite artırılabilecektir.
- Uluslararası sağlık turizmi ülkemize son dönemde cazibe merkezi haline gelmektedir. DOKAP Bölgesinin de, sahip olduğu doğal kaynakları, ekolojik çeşitliliği ve iklim özellikleri sayesinde öncelikle Karadeniz ve Hazar havzasının önemli sağlık merkezi haline gelmesi hedeflenmektedir. İhtisas hastanelerinin kurulması ile bölgenin uluslararası sağlık merkezi haline gelmesi için gerekli çalışmalar yapılacaktır.
- Bölgede genel kalkınma planının izdüşümü olarak güçlü, çeşitli, çoğulcu, sürdürülebilir bir sivil toplum için uygun ortam oluşturularak, sosyal ve ekonomik kalkınma süreçlerine toplumun tüm kesimlerinin daha etkin sağlanması sağlanacaktır.
- Gençlerin bölge dışına göç etmelerinin engellenmesi amacıyla meslek edindirme kursları iş dünyası ile ortaklaşa düzenlenecektir. Bu konuda aktif çalışan İŞKUR ve Halk Eğitim Merkezleri yanı sıra kalkınma ajansları da bu çalışmalarını destekleyecektir.
- Bakanlıkların ekonomik ve sosyal alanda devam ettirdikleri uygulamaların yanı sıra sosyal koruma ağı, sosyo-ekonomik ve yerel şartlar dikkate alınarak, bölge nüfusunun tümünü kapsayan, kırılgan grupları aile temelli politikalarla topluma entegre eden, sosyal dışlanma ve yoksulluk riskini en aza indiren etkin bir yapıya kavuşturulacaktır. Yoksul kesimin acil ihtiyaçlarının karşılanması ve aynı zamanda bu kesimlerin üretken duruma getirilmesi sağlanacaktır.
- Yaşlılar, çocuklar ve kadınlar başta olmak üzere tüm dezavantajlı grupların sosyal hizmetlerden daha etkin ve verimli faydalanmaları sağlanacak ve Sosyal Hizmet

Merkezi inşaatları hızlıca tamamlanacaktır. Ayrıca engellilerin sosyal hayatla bütünleşmesini sağlayacak, Engelsiz Yaşam Merkezleri projeleri Eylem Planı döneminde bitirilecektir.

- Gençlere yönelik meslek edindirme kursları bölge ihtiyaçları ve özellikleri dikkate alınarak hazırlanacak ve desteklenecektir.
- DOKAP Bölgesi ülkemizin görece geri kalmış bölgelerinden birisidir. Bu bağlamda, Kalkınma Bakanlığınca ülkemizin Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri ile DOKAP Bölgesi illerinden Bayburt ve Gümüşhane’de uygulanan Sosyal Destek Programı’nın (SODES) yürütülmesine devam edilecektir. Ayrıca bölgede Kalkınma Ajansları tarafından, sosyal imkânlarla erişimde sıkıntı yaşayan ve dezavantajlı konumdaki çocuklar, kadınlar, işsizler, gezici ve mevsimlik tarım işçileri başta olmak üzere yoksulluk ve sosyal dışlanmaya maruz kalan kesimlere yönelik sosyal destek programları devam edecektir.
- Bölge genelinde sportif faaliyetler çeşitlendirilerek, üniversite gençliğinin bölge gençleri ile kaynaşmaları sağlanacaktır. Spor, kültür ve sanat alanındaki altyapı tüm yerleşmelerde güçlendirilerek toplumun her kesiminin ulaşılabilirliği sağlanacaktır. Bölgede yaygın olarak yapılan festival, şenlik, kültürel ve sportif organizasyonlar ile sanat dallarında toplulukların kurulması ve faaliyetleri desteklenecektir.
- DOKAP Bölgesi doğal kaynak potansiyelinin yanı sıra arkeolojik ve kültürel değerlere sahip olmasıyla tanınmaktadır. Bölgenin sahip olduğu bu değerlerin tam olarak belirlenmesi için kültür varlıkları envanteri hazırlanacaktır. Yapılacak önceliklendirmeye göre restorasyonu ve renovasyonu plan ve projeleri hazırlanacak ve bu alanlar ziyarete açılacaktır.

4.5. Yerel Düzeyde Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi

Bölgede yer alan yerel idarelerin personel ve teknik altyapısı günün şartlarına ve bölgenin özelliklerine göre geliştirilecektir. DOKAP İdaresi Başkanlığı kısa sürede kurumsal kapasitesini geliştirerek proje bölgesinde etkinliğini artıracaktır.

- DOKAP Bölgesinde yer alan STK’ların teknik kapasitesi güçlendirilerek, hitap ettikleri kitle veya alanlara dönük proje uygulamaları yapmaları desteklenecektir.
- DOKAP Bölgesi mahalli idarelerinin sorumluluk sahalarında daha etkin ve yetkin olmaları, yeterli teknik donanım ve imkânlarla sahip kuruluşlar olarak hizmet vermeleri için destekleneceklerdir.
- DOKAP Bölgesi’nde yeni kurulan Büyükşehir Belediyelerine ve diğer il belediyelerine gerekli görülen alanlarda teknik destek sağlanacak ve eğitim programları düzenlenecektir.
- DOKAP Eylem Planının izleme, değerlendirme ve koordinasyon görevi ile bölgeye dönük planlama ve proje stoku oluşturmak için DOKAP İdaresi Başkanlığının kurumsal kapasitesi güçlendirilecektir.

5. EYLEM PLANI

5.1. Eylem Planı'nın Yapısı

DOKAP Eylem Planı'nda yer alan her gelişme eksenine ve alt başlık altında yer alan eylem için; eylem no, eylem adı, yer, sorumlu kuruluş, işbirliği yapılacak kuruluşlar, başlama-bitiş tarihi ve açıklama sütunları bulunmaktadır.

Eylem No	Eylem Adı	Yer	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama-Bitiş Tarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama
----------	-----------	-----	-----------------	--------------------------------	----------------------	-----------------------------

- “Eylem No”, ilgili eksen ve alt başlığı ifade eden kod numarasıdır.
- “Eylem Adı”, ne yapılacağını kısaca tanımlamaktadır.
- “Yer”, eylemin yürütüleceği ili göstermektedir.
- “Sorumlu Kuruluş”, öngörülen eylemi ilgili yerel ve merkezi kuruluşlarla işbirliği içinde yürüterek, süresinde sonuçlandırmaktan ve raporlamaktan sorumlu kuruluştur. “İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar”, eylemlerin yürütülmesi ve sonuçlandırılması sürecinde, gerçekleştirilecek eylem ile doğrudan veya dolaylı ilişkisi bulunan ve sorumlu kuruluşla işbirliği yaparak somut destek verecek kuruluşlardır.
- “Başlama ve Bitiş Tarihi”, eylemin tamamlanması için öngörülen süreyi göstermektedir.
- “Yapılacak İşlem ve Açıklama” bölümü ise eylemin gerekçesini ve detayda yapılacak işleri ortaya koymaktadır.

5.2. Eylem Planı'nın Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesi

DOKAP Eylem Planı'nın uygulanmasında izleme ve koordinasyondan sorumlu kuruluş DOKAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığıdır. Planın bölge düzeyinde uygulanmasından Eylem Planı'nda yer alan bütün kamu kurum ve kuruluşları sorumlu olacaklardır. Uygulama yakından takip edilecek, sorunları tespit edilecek ve DOKAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı zamanında bilgilendirilecektir. Eylem Planında gerekli görülen revizyonlar Kalkınma Bakanlığı tarafından gerçekleştirilecektir.

Uygulamanın etkili biçimde yürütülmesi ve öngörülen hedeflere ulaşılmasında aşağıda belirtilen ilke ve esaslara uyulacaktır.

- Eylem Planı'nın amaçlarına ulaşılmasında, kalkınma sürecinin ilgili tüm kesimlerce ve taraflarca benimsenmesi, bütüncül bir yaklaşımla sürdürülmesi ve bu kapsamda insan odaklılık, katılımcılık, kapsayıcılık, hesap verebilirlik ve şeffaflık ilkeleri gözetilecektir.
- Eylem Planı kapsamında yapılacak uygulamalar ulusal ve bölgesel planlar ile strateji belgelerine dayandırılacaktır.

- DOKAP Eylem Planı'nda sorumlu kuruluş olarak belirtilen kurumlar bütçelerini ve yıllık iş programlarını hazırlarken Plan'daki eylemlere özel önem vererek önceliklendirecektir.
- Projelerin ve faaliyetlerin uygulanmasında tamamlayıcılık, koordinasyon ve eşzamanlılık sağlanacak, başta Valilikler olmak üzere yerel yönetimler de çalışmalarını hızlandırmaya yönelik tedbirleri zamanında alacaklardır.
- Başta tarım olmak üzere sanayi, eğitim, sağlık, ulaştırma, hizmet gibi kalkınmayı hızlandıracak sektörlerle ilişkin bütünleşmiş uygulamalara öncelik verilecektir.
- Bölgede dönüşümü hızlandıracak yenilikçi yaklaşımların ve modellerin geliştirilmesine özen gösterilecektir.

5.3. Eylem Planı'nın Özet Finansman Tablosu

(Milyon TL)

EKSENLER	2014	2015	2016	2017	2018	2014-2018
Turizm ve Çevresel Sürdürülebilirlik	87	98	123	138	149	595
Ekonomik Kalkınma	85	95	120	134	145	579
Altyapı ve Kentsel Gelişme	1.030	1.151	1.456	1.626	1.761	7.024
Sosyal Gelişme	314	351	444	496	537	2.142
Yerel Düzeyde Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi	4	5	6	7	7	29
TOPLAM	1.520	1.700	2.149	2.401	2.599	10.369

Not: Merkezi Yönetim Bütçesinden tahsis edilecek yatırım ödeneklerini göstermekte olup; diğer kaynaklardan sağlanacak ilave finansman dâhil değildir. Ayrıca, projelerin gerçekleşme durumuna göre ve bütçe imkânlarına bağlı olarak ilave kaynak tahsis edilebilecektir.

5.4. Eylemler

TURİZM VE ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

DOKAP EYLEM PLANI (2014-2018)

TURİZM VE ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Eylem No	Eylem Adı	Yer	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama - Bitiş Tarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama
TURİZM						
TÇS 1.1	Yeşil Yol kapsamında yol iyileştirme ve yol yapım çalışmalarına devam edilecektir.	DOKAP İlleri	DOKAP BKİ	Yerel Yönetimler	2014-2018	Bölgenin doğal dokusunu koruyarak, Doğu Karadeniz Turizm Master Planı kapsamında Samsun Havaalanı'ndan başlayıp Sarp Sınır Kapısı'nda sona eren yol güzergâhının yolcu ve araç güvenliğinin sağlanarak turizme kazandırılması amacıyla bakım, iyileştirme ve gerekli bölgelerde yeni yol yapımı gerçekleştirilecektir. Yol güzergâhı ve buna bağlı turizm gelişimine ilişkin kararların fiziki planlar ve bölge planlarına uyumu gözetilecektir.
TÇS 1.2	Yeşil Yol güzergâhı üzerindeki turizm yatırımları desteklenecektir.	DOKAP İlleri	DOKAP BKİ	Kalkınma Ajansları	2015-2018	Turizm yatırımlarını destekleme programı uygulanacaktır.
TÇS 1.3	Bölge yaylalarının karakteristiğini yansıtan mimari projeler hazırlanarak, uygulamaları yapılacak ve kaçak yapılaşmayı önlemek için gerekli tedbirler alınacaktır.	DOKAP İlleri	DOKAP BKİ	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Valilikler, İl Özel İdareleri, Büyükşehir Belediyeleri	2016-2018	Bölgenin sahip olduğu yaylaların doğal dokusu bozulmadan, yaylalarda yapılacak evlerin, turistik tesislerin ve hizmet amaçlı yapıların yöre şartlarına en uygun mimari proje tiplerinin belirlenmesi, uygulanması ve kaçak yapılaşmanın önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınması sağlanacaktır.

TÇS 1.4	Tanıtım ve markalaşma çalışmalarına hız verilecektir.	DOKAP İlleri	DOKAP BKİ	Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kalkınma Ajansları, Yerel Yönetimler, STK'lar	2016-2018	Bölgenin bilinirliğini artırmak amacıyla markalaşma, tanıtım ve pazarlama faaliyetleri yapılacaktır.
TÇS 1.5	Turizm merkezlerinin imar planlamaları yapılacaktır.	DOKAP İlleri	DOKAP BKİ	Kültür ve Turizm Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Yerel Yönetimler, Valilikler	2016-2017	Bölgede bulunan ve Doğu Karadeniz Turizm Master Planında da bahsedilen Turizm Merkezlerinin ve Kültür Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinin kendilerinden beklenen faydayı daha hızlı verebilmeleri amacıyla bütün ölçeklerde planlama faaliyetleri ivedilikle yapılacaktır.
TÇS 1.6	Bölgenin yat ve kruvaziyer turizmi potansiyelini değerlendiren etüd-proje çalışmaları yapılacaktır.	Artvin, Giresun, Ordu, Rize, Samsun, Trabzon	Kalkınma Ajansları	Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, DOKAP BKİ, Yerel Yönetimler, TURSAB, İMEAK Deniz Ticaret Odası	2015-2016	Turizm Kıyı Yapıları Master Planı, Türkiye Turizm Stratejisi 2023, Bölge Planları ve Doğu Karadeniz Turizm Master Planı çerçevesinde bölgenin yat ve kruvaziyer turizmi potansiyeli incelenecek, tur güzergâhları ile altyapı yatırım ihtiyaçlarına ilişkin öneriler ortaya konacaktır.
TÇS 1.7	Giresun Adası Turizm ve Botanik Parkı etüd çalışmaları yapılacaktır.	Giresun	DOKAP BKİ	Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, Kalkınma Ajansları, İl Özel İdareleri	2015-2016	Doğu Karadeniz'de yaşanabilir tek ada olan ve 40 dekar alana sahip Giresun Adası'nda Turizm ve Botanik Parkı için başlatılan fizibilite etüdü ve işletme modeli araştırması tamamlanacaktır.

TÇS 1.8	Bölgenin turizm gelişimine bağlı olarak ihtiyaç duyacağı nitelikli işgücü kapasitesi oluşturulacaktır.	DOKAP İlleri	DOKAP BKİ	Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kalkınma Ajansları, Üniversiteler, Valilikler, TUROFED, TUROB	2016-2018	Bölgede turizm sektörü için bir işgücü analizi yapılacak, işgücü kapasitesine yönelik sorunlar ve ihtiyaçlar belirlenecektir. Son dönemde konaklama tesislerin yapımının arttığı iller başta olmak üzere, turizm sektöründeki işverenlere, yöneticilere ve çalışanlara yönelik eğitim ve seminerler düzenlenecek, sektörde faaliyet gösterenlerle iyi uygulama örnekleri paylaşılacaktır.
TÇS 1.9	Bölgedeki kültür varlıkları korunacak, geliştirilecek ve turizme kazandırılacaktır.	Artvin	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Vakıflar Genel Müdürlüğü, Üniversiteler, Yerel Yönetimler, Kalkınma Ajansları, DOKAP BKİ, STK'lar	2015-2015	İşhan Kilisesi ikmal restorasyonu işi tamamlanacaktır.
		Trabzon			2015-2018	Trabzon Ortahisar Sokak Sağlıklaştırma Projesi tamamlanacaktır.
					2014-2016	Sümela Manastırı Çevre Düzeni, Ören Yeri Onarımı Işık ve Ses Düzeni Yapımı Restorasyon ve Çevre Düzenlemesi tamamlanacaktır.
		DOKAP İlleri			2014-2018	Bölgeye yayılmış durumda olan özgün sivil mimari örneklerinin korunması, belgeleme amaçlı rölöve, restitüsyon ve gerekli hallerde restorasyon projelerinin hazırlanması sağlanacaktır.
TÇS 1.10	Tarihi kent bölgelerinin bütüncül bir anlayışla korunması sağlanacak, kültür ve sanat hayatının merkezi haline gelmesi sağlanacaktır.	DOKAP İlleri	Kültür ve Turizm Bakanlığı	DOKAP BKİ, Vakıflar Genel Müdürlüğü Kalkınma Ajansları, Yerel Yönetimler, STK'lar	2015-2018	Tarihi kent bölgeleri bütüncül bir anlayışla korunacak, restorasyon, sokak sağlıklaştırma vb. projelerle tarihi dokunun ortaya çıkması sağlanacaktır. Bu projelerle eş zamanlı olarak yürüyüş yolları, kent müzeleri, pansiyonlar, alış-veriş vb. mekanlar tasarlanacaktır. Gerekli bölgelerde koruma amaçlı imar planları hazırlanacaktır.

TÇS 1.11	Bölgenin, turizm gelişimine bağlı farklı alanlardaki potansiyelini değerlendiren etüd-proje çalışmaları yapılacaktır.	DOKAP İlleri	DOKAP BKİ	Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kalkınma Ajansları, Yerel Yönetimler, STK'lar	2016-2018	Bölgenin sahip olduğu alternatif turizm alanlarının (Yayla turizmi, kış turizmi, doğa turizmi, eko turizm vb.), Doğu Karadeniz Turizm Master Planı'nın hedeflerine uygun olacak şekilde gelişimini sağlamak amacıyla gerekli etüd çalışmaları yapılacaktır.
ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK						
TÇS 2.1	Milli park projeleri tamamlanacaktır.	DOKAP İlleri	Orman ve Su İşleri Bakanlığı		2014-2018	Altındere Vadisi (Trabzon), Hatıla Vadisi (Artvin) Milli Parklarının altyapı çalışmaları ile bölgedeki diğer Milli Park projeleri ivedilikle tamamlanacaktır.
TÇS 2.2	Biyokaçakçılıkla etkin mücadele sürdürülecektir.	DOKAP İlleri	Orman ve Su İşleri Bakanlığı		2014-2018	Bölgede ekolojik, ekonomik ve estetik-kültürel açıdan önem taşıyan biyolojik çeşitliliğin korunması ve geleceğe taşınması için Biyo kaçakçılıkla etkin mücadele sürdürülecektir.
TÇS 2.3	Ulusal biyolojik çeşitlilik envanter ve izleme projeleri tamamlanacaktır.	DOKAP İlleri	Orman ve Su İşleri Bakanlığı		2014-2018	Biyolojik çeşitliliğin etkin korunması ve sürdürülebilir kullanımının sağlanması, dinamik izlemenin zamansal ve konumsal eksende gerçekleştirilmesi için bölgedeki Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme Projeleri tamamlanacaktır.
TÇS 2.4	Deniz kirliliği tespit edilecektir.	Artvin, Giresun, Ordu, Rize, Samsun, Trabzon	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Yerel Yönetimler	2015-2018	Bölgenin kıyı kesiminde deniz kirliliğine neden olan tarımsal, evsel ve sanayi kirleticilerinin biyolojik çeşitliliğe muhtemel zararlarının tespiti yapılacaktır.

TÇS 2.5	Bölgede tarımsal kirliliğin izlenmesi ve azaltılması projesi uygulanacaktır.	DOKAP İlleri	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Orman ve Su İşleri Bakanlığı, DOKAP BKİ, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Gümüşhane Üniversitesi, Ankara Üniversitesi Su Yönetimi Enstitüsü, STK'lar	2015-2017	Yeşilirmak ve Çoruh nehri havzalarında nehir ve kolları boyunca belirlenecek olan noktalardan, kıyıda bulunan istasyonlardan ve açıktan (100-500 m) her mevsim en az bir defa olmak üzere su örnekleri alınacaktır. Su kaynaklarının tarımsal kirlilik yönünden mevcut durumu tespit edildikten sonra, Bölgede tarımsal kirliliğin azaltılması ve çiftçinin doğru gübre kullanımı, çevreye duyarlılık, doğa koruma gibi konularda bilinçlendirilmesi yönünde çalışmalar yapılacaktır.
TÇS 2.6	Bölgedeki küçük ve orta ölçekli nehir havzalarında iklim değişikliği ile ortaya çıkabilecek aşırı yağış ve sel (taşkın) koşullarında olası değişiklikler araştırılacaktır.	DOKAP İlleri	DOKAP BKİ	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Ankara Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Yerel Yönetimler	2015-2016	Uluslararası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) tarafından kabul edilen iklim senaryoları esas alınarak küresel ve bölgesel iklim modelleri ile 2021-2050 dönemi için iklim değerleri (yağış, sıcaklık, evapotranspirasyon, nem, rüzgâr hızı, toprak sıcaklığı vb.) DOKAP bölgesindeki küçük ve orta ölçekteki havzalar için tahmin edilecektir. İklim modelinden elde edilecek değerler yöreye uygun olarak seçilecek hidrolojik modele aktarılarak sel (taşkın) riski olası koşullar zaman ve mekân boyutunda CBS ortamında sunulacaktır. Elde edilecek sonuçlar sayesinde sel (taşkın) riski olası yerlerde şimdiden gerekli tedbirlerin alınması için çalışmalar başlatılacaktır.

TURİZM VE ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

EKONOMİK KALKINMA

DOKAP EYLEM PLANI (2014-2018)

EKONOMİK KALKINMA

Eylem No	Eylem Adı	Yer	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama - Bitiş Tarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama
----------	-----------	-----	-----------------	--------------------------------	------------------------	-----------------------------

TARIM

EK 1.1	Tarımsal araştırmalar altyapısı iyileştirilecektir.	Giresun	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Kalkınma Bakanlığı, DOKAP BKİ	2014-2017	Fındık Araştırma İstasyonu Müdürlüğü'nün altyapı iyileştirme faaliyetleri ve ekipman takviyesi gerçekeştirilecektir.
		Ordu		Kalkınma Bakanlığı, DOKAP BKİ	2014-2015	Arıcılık Araştırma İstasyonu Müdürlüğü tarafından mobil arıcılık sistemi alımı, mobil hasat ünitesi kurulumu, laboratuvarlarda altyapı iyileştirme faaliyetleri ve ekipman takviyesi gerçekeştirilecektir.
		Samsun		Kalkınma Bakanlığı, DOKAP BKİ	2014-2018	Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü biyogaz ünitesi kurulumu, laboratuvarlarda altyapı iyileştirme faaliyetleri ve ekipman takviyesi gerçekeştirilecektir.
		Trabzon		Kalkınma Bakanlığı, DOKAP BKİ	2014-2018	Su Ürünleri Merkez Araştırma Enstitüsü tarafından laboratuvarlarda altyapı iyileştirme faaliyetleri ve ekipman takviyesi gerçekeştirilecektir.

EK 1.2	Çiftçi eğitim ve yayım faaliyetleri geliştirilecek ve araştırma ile yayım faaliyetleri entegre biçimde yürütülecektir.	DOKAP İlleri	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	DOKAP BKİ, Üniversiteler, Araştırma Kuruluşları, Yerel Yönetimler, Üretici Örgütleri	2014-2018	Tarımsal eğitim ve yayım faaliyetlerinin ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından işbirliği ve koordinasyon çerçevesinde etkin biçimde yürütülmesini sağlamak üzere "DOKAP Tarımsal Eğitim ve Yayım Programı" hazırlanacak ve uygulamaya konulacaktır. Programda gıda güvenilirliği, hayvan yetiştiriciliği, koruyucu veteriner hekimlik, mera yönetimi, sulama, zirai mücadele konularının yanı sıra kadın ve genç çiftçilerin eğitimine de öncelik verilecektir. Program kapsamında görev verilecek kurum ve kuruluşların eğitim ve yayım kapasitelerinin artırılması için gerekli altyapı ihtiyaçları karşılanacaktır.
EK 1.3	İl Gıda Kontrol Laboratuvarları için gerekli altyapı güçlendirilecektir.	DOKAP İlleri	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Kalkınma Bakanlığı	2014-2016	Bölgedeki Rize İli başta olmak üzere Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Müdürlükleri ile İl Gıda Kontrol Laboratuvarlarının teknik altyapı ihtiyaçları giderilecektir.
EK 1.4	Sertifikalı tohum ve fidan üretimi ile kullanımı desteklenecektir.	DOKAP İlleri	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Üniversiteler, Ziraat Odaları, Sulama Birlikleri, Üretici Birlikleri, Kooperatifler	2015-2018	Bölgenin tarımsal üretim potansiyeli ve pazarlama olanakları dikkate alınarak, uygun bitki çeşitlerinin tohum, fide ve fidanlarının sertifikalı üretimi ve kullanımını teşvik etmek amacıyla kamu ve özel sektör girişimleri desteklenecektir.

EK 1.5	Bölgenin bitkisel üretim potansiyeli değerlendirilecektir.	DOKAP İlleri	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Üniversiteler, Araştırma Enstitüleri, Üretici Birlikleri, Ziraat Odaları, DOKAP BKİ, TKDK, STK'lar, Kalkınma Ajansları	2014-2018	Başta çay ve fındık olmak üzere iyi tarım uygulamaları ve organik tarım yöntemleriyle üretimin yaygınlaştırılması sağlanacaktır. Bölgenin sahip olduğu agro-ekolojik potansiyelleri belirlenerek erkenciliğin sağlanması ve ürün çeşitlenmesinin temininin yanı sıra uygun yörelerde küçük arazi sahiplerinin daha fazla gelir elde etmesini sağlayacak örtü altı yetiştiricilik yaygınlaştırılacaktır. İklim ve toprak özellikleri avantajlı olan alanlarda meyvecilik ve sebzeçilik gibi bitkisel üretim faaliyetleri yürütülecek ve bu konudaki çalışmalara hız verilecektir.
EK 1.6	Bölgedeki potansiyel organik havzalar tespit edilecek ve değerlendirilecektir.	DOKAP İlleri	DOKAP BKİ	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Üretici Birlikleri	2015-2016	Bölgede agro-ekolojik koşullara uygun havzalarda organik üretim imkanları araştırılacak, uygun alanların organik havza ilan edilebilmesi için gereken çalışmalar yapılacaktır.
EK 1.7	Çay ve fındık ürün kalitesi artırılacaktır.	DOKAP İlleri	DOKAP BKİ	ÇAYKUR, Fiskobirlik, Ziraat Odaları, Kooperatifler, Üniversiteler, Araştırma Enstitüleri	2016-2018	Ekonomik ömrünü tamamlamış çay ve fındık bahçelerinin hızlıca yenilenebilmesi için model etüdü yapılacaktır. Fındıkta aflatoksin oluşumunun engellenmesi için hasat, harman ve kurutma teknolojileri ile çay bitkisinin hasat teknolojileri araştırılacaktır. Ayrıca çay ve fındık üretiminde, farklı üretim yöntemine.(Doku ve çelik kültürü) geçilmesi araştırılacaktır

EK 1.8	Meraların ıslah ihtiyacı belirlenecek ve sürdürülebilir yönetimi sağlanacaktır.	DOKAP İlleri	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı	Valilikler, Üniversiteler, Ziraat Odaları, Üretici Birlikleri, Kooperatifler	2014-2018	Bölgenin sahip olduğu zengin meraların biyolojik çeşitliliği, ot kalitesi, miktarının tespiti yapılacaktır. İhtiyaç duyulan meralar için ıslah programlarının ivedilikle uygulanması sağlanacaktır. Üreticilere mera yönetimi konusunda eğitim verilecektir.
EK 1.9	Tarıma dayalı sanayi yatırım potansiyelinin araştırılması ve geliştirilmesi sağlanacaktır.	DOKAP İlleri	DOKAP BKİ	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Ekonomi Bakanlığı, Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Kalkınma Ajansları, Meslek Odaları, Borsalar, Karadeniz İhracatçılar Birliği	2016-2018	Tarıma dayalı sanayi gelişimi için ihtiyaç duyulan iç ve dış pazar analizleri yapılacak, ümitvar ürünler tespit edilerek araştırmaların yapılması ve üretiminin teşvik edilmesi sağlanacaktır. İşleme sanayiinin geliştirilmesi için kırsal kalkınma destekleri belirlenen alanlara yönlendirilecektir.
EK 1.10	Küçükbaş ve büyükbaş hayvancılığın geliştirilmesi sağlanacaktır.	DOKAP İlleri	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Kalkınma Bakanlığı, DOKAP BKİ, Kalkınma Ajansları	2014-2018	Bölgede büyükbaş ve küçükbaş hayvancılığın yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi amacıyla yeni hayvancılık işletmesi kurulmasının yanı sıra mevcut işletmelerin kapasitelerinin artırılması ve modernizasyonuna yönelik yatırımlar desteklenecektir. Bölgenin damızlık ihtiyacının karşılanması amacıyla yeni damızlık işletmelerinin kurulması, var olanların altyapılarının geliştirilmesi teşvik edilecek ve DOKAP Bölgesi Hayvancılık Destekleme Sistemi etkin olarak kullanılacaktır.

EK 1.11	Çiğ sütün uygun koşullarda toplanması için altyapı kurulumu desteklenecektir.	DOKAP İlleri	DOKAP BKİ	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Valilikler, Büyükşehir Belediyeleri, Kalkınma Ajansları, TKDK, Süt Birliği, Türkiye Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği	2015-2018	Çiğ sütte hijyenin sağlanması amacıyla Türkiye Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği gibi üretici örgütleri eliyle yeni süt toplama ve işleme merkezlerinin kurulması ve üreticilerin eğitilmesi sağlanacaktır.
EK 1.12	Hayvancılıkta örnek üretim sistemleri desteklenecektir.	DOKAP İlleri	DOKAP BKİ	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Ordu Üniversitesi	2016-2018	Fındık altı serbest sistem koyunculuk potansiyelinin araştırılacak ve üreticilere demonstratif uygulamaları da içeren eğitim desteği verilerek sistemin bölgede yaygınlaştırılması sağlanacaktır.
					2015-2017	Fındık altı serbest sistem yumurta tavukçuluğu potansiyelinin araştırılması ve üreticilere demonstratif uygulamaları da içeren eğitim desteği verilerek sistemin bölgede yaygınlaştırılması sağlanacaktır.
EK 1.13	Arıcılık desteklenecektir.	DOKAP İlleri	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	DOKAP BKİ, Valilikler, Üniversiteler, Ziraat Odaları, Kooperatifler, Arıcılar Birliği	2014-2018	Bölgenin biyo-çeşitliliğinin korunmasında en önemli tarımsal faaliyetlerden birisi olan arıcılık bölge genelinde desteklenecektir.
			DOKAP BKİ	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Valilikler, Üniversiteler, Ziraat Odaları, Kooperatifler, Arıcılar Birliği	2014-2018	Arıcıların arı sütü, arı zehri, polen, propolis, vb. katma değeri yüksek ürünleri üretmeleri için demonstratif uygulamaları da içeren eğitim desteği verilecek, örgütlenme ve pazarlama konularında model çalışmaları yapılacaktır.

EK 1.14	Su ürünleri sektörü geliştirilecektir.	Rize	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Üniversiteler, DOKAP BKİ, TÜBİTAK, Kooperatifler, Ziraat Odaları, TKDK, Kalkınma Ajansları	2014-2016	Karadeniz Alabalığı Islah ve Balıklandırma Merkezi Projesi'nin uygulanması sağlanacaktır.
		Trabzon			2014-2016	Ulusal Su Ürünleri Gen Bankasının kurulması sağlanacaktır.
		DOKAP İlleri			2015-2018	Var olan su ürünleri stoklarının izlenmesi ve korunması için gerekli altyapı oluşturulacak ve balık popülasyonu artırılabilecektir.
		DOKAP İlleri			2015-2018	İç su balıkçılığının gelişmesi desteklenecektir.
EK 1.15	Bölgede soğuk hava depolama kapasitesi artırılabilecektir.	Ordu, Rize, Trabzon	DOKAP BKİ	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Kalkınma Ajansı, Yerel Yönetimler	2015-2017	Pazara kısa sürede ulaştırılması gereken ürünlerin (kivi, su ürünleri vb.) raf ömrünü uzatabilmek, ürün fiyatlarının pik olduğu dönemde pazara arzın sağlanabilmesi amacıyla bölgesel olarak hizmet edecek üç adet soğuk hava deposu inşa edilecektir.
EK 1.16	Lisanslı depoculuk yaygınlaştırılacaktır.	DOKAP illeri	DOKAP BKİ	Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Ekonomi Bakanlığı, Ticaret Borsaları, Kalkınma Ajansları	2016-2018	Dünyanın en fazla fındığını üreten bölgede, hem fındık fiyat istikrarının sağlanması hem de ürünün uzun süre depolanabilmesi için önem arz eden Lisanslı Depoculuğun yaygınlaştırılması amacıyla gerekli çalışmalar yapılacaktır
		Giresun	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	Giresun Ticaret Borsası	2014-2017	Giresun Ticaret Borsasının yürüttüğü "Giresun Fındık Lisanslı Deposu ve Spot Borsa'nın Kurulması" projesi tamamlanacaktır.

EK 1.17	Tarımsal üreticilerin tarım dışı faaliyetlerden elde ettikleri gelir yükseltilecektir.	DOKAP İlleri	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	MEB, Maliye Bakanlığı, Üniversiteler, DOKAP BKİ, Yerel Yönetimler, STK'lar	2014-2018	Başta diğer sektörlerde istihdam olanağı az olan kırsal alanlar olmak üzere, halkın gelirinin artırılması amacıyla tarım dışı ekonomik faaliyetler desteklenecektir. Bu kapsamda, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından sağlanan meslek edindirme programları yaygınlaştırılacak, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından kadınların üretime katılmaları desteklenecektir.
EK 1.18	Girdi temini ve ürün pazarlamaya ilişkin olarak üreticilerin ortak girişimleri desteklenecektir.	DOKAP İlleri	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	DOKAP BKİ, Yerel Yönetimler, Üniversiteler, STK'lar	2014-2018	Tarımsal üretimin daha karlı bir şekilde gerçekleştirilmesi amacıyla çiftçi örgütlenmesi desteklenecektir.
EK 1.19	Orman kaynaklarının sürdürülebilir yönetimi sağlanacaktır.	DOKAP İlleri	Orman ve Su İşleri Bakanlığı		2014-2018	Orman varlığı 1,8 milyon ha'dan 1,81 milyon ha yükselecektir. 8.900 ha alanda ağaçlandırma, 37.400 ha alanda rehabilitasyon, 31.800 ha alanda erozyon kontrolü, 9.400 ha alanda mera ıslahı yapılacaktır. Ayrıca, bölge ormanlarında orman zararlıları ve hastalıklarıyla mücadele edilecektir.
EK 1.20	Tıbbi aromatik bitkilerin envanteri çıkarılacak ve ticari kullanım potansiyelleri araştırılacaktır.	DOKAP İlleri	DOKAP BKİ	Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Kalkınma Ajansları, Üniversiteler	2015-2017	Bölgenin zengin florasında yer alan tıbbi ve aromatik bitkiler envanteri taksonomiye uygun olarak çıkartılacak ve bu bitkilerden elde edilebilecek ürünler hakkında çalışma yapılacak, üreticilere demonstratif uygulamaları da içeren eğitim desteği verilerek sistemin bölgede yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

EK 1.21	Organik gübre üretimine yönelik araştırmalar yapılacaktır.	DOKAP İlleri	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Üniversiteler, ÇAYKUR	2014-2016	Bölgede üretilen tarımsal ürünlerin (çay, fındık vb.) atıklarından geri kazanım yoluyla gübre elde edilmesi ve bu ürünlerin organik tarım ve iyi tarım uygulamalarında kullanım yollarının araştırmaları desteklenecektir.
SANAYİ, GİRİŞİMCİLİK VE AR-GE						
EK 2.1	İşletmelerarası işbirlikleri ve kümelenme faaliyetleri desteklenecektir.	DOKAP İlleri	Kalkınma Ajansları	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ekonomi Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, KOSGEB, DAP BKİ, Üniversiteler	2015-2016	Bölge'deki işletmelerin ortak tasarım, üretim, AR-GE, test-analiz merkezleri kurması; ortak tedarik, pazarlama, ihracat, gibi alanlardaki işbirlikleri ve kümelenmeyi kolaylaştıracak faaliyetleri ilgili kurumların koordinasyonunda desteklenecektir. Bu kapsamda Kalkınma Bakanlığı ve UNDP işbirliği ile hazırlanan Küme Tanılama Rehberi kullanılarak tespit edilen kümeler desteklenecek ve gelişmeleri izlenecektir.
EK 2.2	Bölge ihracatının artırılması için özel nitelikli programlar uygulanacaktır.	DOKAP illeri	Ekonomi Bakanlığı	Kalkınma Bakanlığı, Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, DOKAP BKİ, Kalkınma Ajansları, STK'lar, Karadeniz İhracatçılar Birliği	2015-2018	İhracatın artırılmasına yönelik etüdler hazırlanacaktır. Bölgeden ihracatın artırılması amacıyla yurtdışından bölgeye sektörel bazda alım heyetleri getirilecek, bölge üretiminin yurtdışında tanıtımına katkı sağlanacaktır. "İhracatta Pazar Araştırması Desteği" ve "Eğitim Yardımı" Bölge'de etkin olarak uygulanacaktır.
EK 2.3	Bölge sınır kapıları güçlendirilecektir.	Artvin	Gümrük ve Ticaret Bakanlığı	Kalkınma Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Valilik	2015-2018	Sarp Sınır Kapısının genişletilmesi çalışmaları tamamlanacaktır. Muratlı Sınır Kapısının açılması sağlanacaktır.

EK 2.4	Sınır ötesi işbirliğinin yapılması amacıyla gerekli etüd çalışmaları yapılacaktır.	Artvin	DOKAP BKİ	Kalkınma Bakanlığı	2016-2018	Sınır ötesi İşbirliği Programı kapsamında değişik bölgelerle gerçekleştirilen ve önceki dönemlerde Gürcistan ile gerçekleştirilmeye çalışılan tüm program çalışmaları incelenerek elde edilen veriler doğrultusunda DOKAP BKİ bünyesinde, teknik düzeyde yapılabilirlik etüdü faaliyetleri başlatılacaktır.
EK 2.5	Orman ürünlerine yönelik sanayi desteklenecektir.	DOKAP illeri	Kalkınma Ajansları	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ekonomi Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı, STK'lar	2015-2016	Bölge ormanlarının ağaç yapısına uygun sanayi faaliyetlerinin geliştirilmesi desteklenecektir.
EK 2.6	İşletmelerin finansmana erişim imkânları iyileştirilecektir.	DOKAP illeri	KOSGEB	Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, STK'lar, Karadeniz İhracatçılar Birliği, DOKAP BKİ, Kalkınma Ajansları, TOBB	2014-2018	KOSGEB mevzuatı kapsamında işletmelere ve yeni girişimcilere verilen mali destek uygulamalarına devam edilecektir. Bu kapsamda Bölgede yaklaşık 10 Bin işletmeye 120 Milyon TL destek sağlanacaktır.
EK 2.7	Organize sanayi bölgesi projeleri tamamlanacaktır.	Giresun	Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	Kalkınma Bakanlığı, Yerel Yönetimler	2014-2015	Giresun (64 ha) OSB tamamlanacaktır.
					2014-2016	Giresun 2 OSB (48 Ha) tamamlanacaktır.
		Ordu			2014-2016	Ünye (85 ha) OSB tamamlanacaktır.
		Rize			2014-2015	Rize OSB (50 ha) tamamlanacaktır.
		Samsun			2014-2015	Havza (Tarımsal Ürün İşleme ve Tarım Makinaları) İhtisas OSB (97 ha) tamamlanacaktır.

		Trabzon			2014-2015	Şinik (Akçaabat) OSB (89 ha) tamamlanacaktır.
					2014-2018	Beşikdüzü OSB (41 ha) tamamlanacaktır.
					2014-2018	Vakfikebir OSB (93 ha) tamamlanacaktır.
EK 2.8	Küçük sanayi sitesi projeleri tamamlanacaktır.	Giresun	Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	Kalkınma Bakanlığı	2014-2016	Görece KSS (61 işyeri) tamamlanacaktır
		Rize			2014-2015	Rize Modern KSS (200 işyeri) tamamlanacaktır
					2014-2016	Pazar Modern KSS (71 işyeri) tamamlanacaktır
EK 2.9	Yatırım Adası Projesi geliştirilecektir.	Trabzon	Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	Kalkınma Bakanlığı, Kalkınma Ajansı, DOKAP BKİ	2015-2018	Arsin İlçesinde deniz dolgusu yapılarak, 1.8 ha büyüklüğünde 100 yatırım parselli yeni bir sanayi bölgesi oluşturulması planlanmaktadır.
EK 2.10	Doğu Karadeniz Yatırım Platformu kurulacaktır.	DOKAP İlleri	DOKAP BKİ	Kalkınma Bakanlığı, GAP BKİ, DAP BKİ, Kalkınma Ajansları, Valilikler, TOBB	2016-2018	Bölgenin yatırım potansiyelini doğru değerlendirmek ve yatırım çekebilmek için Doğu Karadeniz yatırım platformu oluşturulacaktır. GAP BKİ, DAP BKİ ve KOP BKİ Başkanlıkları ile birlikte dört bölgedeki girişimciler ve sanayicilerin bir platformda buluşturularak ortak yatırım ve ticaret imkânları aranacaktır.

EK 2.11	Bölge tersanelerinin gelişimi desteklenecektir.	Ordu, Samsun, Trabzon	Kalkınma Ajansları	Kalkınma Bakanlığı, Ekonomi Bakanlığı, TSO, DTO	2015-2018	Pazar araştırması ve kümelenme ile ilgili etüd çalışmalarını tamamlanmasını müteakiben tersanelerin en etkin şekilde nasıl hayata geçirilebileceği değerlendirilecek ve gerekli tedbirler alınacaktır.
EK 2.12	Bölge'nin Ar-Ge, teknoloji ve yenilik kapasitesi artırılacaktır.	DOKAP İlleri	Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	Kalkınma Bakanlığı, DOKAP BKİ, Araştırma Enstitüleri, Kalkınma Ajansları, KOSGEB, STK'lar	2015-2018	Bölgede Ar-Ge faaliyetlerini desteklemek için TEKMER, İŞGEM ve Teknoloji Geliştirme Bölgeleri kurulması ve geliştirilmesi desteklenecektir.
			Kalkınma Ajansları	Kalkınma Bakanlığı, Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ekonomi Bakanlığı, DOKAP BKİ, TÜBİTAK, KOSGEB, Sanayi ve Ticaret Odaları, Üniversiteler	2015-2018	Bölgede Ar-Ge ve yenilik altyapısının belirlenmesi, potansiyellerin ortaya çıkarılması ve yenilik konusunda yürütülen faaliyetlere yön verilmesi amacıyla Düzey 2 bazında bölgesel yenilik stratejileri hazırlanacaktır.
		Bayburt	Bayburt Üniversitesi		2014-2016	Merkezi Araştırma Laboratuvarının ihtiyaçları karşılanacaktır.
		Trabzon	Karadeniz Teknik Üniversitesi		2014-2018	Merkez Araştırma Laboratuvarı kurulacaktır.
EK 2.13	Büyük ölçekli yatırımları çekmek amacıyla analitik çalışmalar yapılacaktır.	DOKAP İlleri	Başbakanlık Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı	Kalkınma Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, DOKAP BKİ, Kalkınma Ajansları	2015-2018	Bölge'nin büyük ölçekli ve nitelikli yatırımlar başta olmak üzere potansiyel yatırım imkânlarının yatırımcılara tanıtılmasına ve yerelde desteklenmesine yönelik olarak bölge / il düzeyinde stratejiler hazırlanacaktır.

EK 2.14	Bölgede yatırım düzeyinin geliştirilmesine yönelik olarak iş ve yatırım ortamı iyileştirilecektir.	DOKAP İlleri	Kalkınma Bakanlığı	Ekonomi Bakanlığı, Kalkınma Ajansları, Özel Sektör Kuruluşları	2015-2018	Bölge'deki ajansların koordinasyonunda ve ilgili kurum ve kuruluşların katkısı ile bölgesel yatırım ortamına ilişkin sorunlar tespit edilecek ve çözümüne ilişkin öneriler geliştirilecektir.
				Ekonomi Bakanlığı, DOKAP BKİ, Kalkınma Ajansları, Özel Sektör Kuruluşları	2015-2018	Düzy 2 bazında yürütülecek olan "Bölgesel Yatırım İklimi Değerlendirmesi" çalışması sonuçlarına göre Bölge bütünlüğü gözetilerek iş ve yatırım ortamının geliştirilmesine dair tedbirler uygulamaya konulacaktır.
			Ekonomi Bakanlığı	Kalkınma Bakanlığı, Kalkınma Ajansları, Özel Sektör Kuruluşları	2015-2018	Kalkınma ajansları Bölge'deki teşvik uygulamaları ve enstrümanlarına yönelik değerlendirme ve önerilerini 6 aylık raporlar halinde Ekonomi ve Kalkınma bakanlıklarına iletcek, söz konusu kurumlar teşvik sisteminin tanıtımı, yaygınlaştırılması ve yeni teşvik enstrümanlarının geliştirilmesinde ortak faaliyet gösterecektir.
EK 2.15	Yöresel ürünler tespit edilecek ve coğrafi işaretleri alınacaktır.	DOKAP İlleri	Kalkınma Ajansları	DOKAP BKİ, Yerel Yönetimler, STK'lar	2015-2018	Bölgeye has geleneksel ve markalaşma potansiyeli bulunan ürünlerin tespiti amacıyla envanter çalışması yapılacak ve her ürün için coğrafi işaret alınacaktır.
MADENCİLİK						
EK 3.1	Bölgenin doğal kaynak ve enerji hammadde potansiyeli tespit edilecek ve ekonomiye kazandırılacaktır.	DOKAP İlleri	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	DOKAP BKİ, Valilikler, İl Özel İdareleri	2015-2017	Bölgede arama faaliyetleri hızlandırılarak sanayi ve enerji hammadde potansiyelleri araştırılacak, bölgesel düzeyde maden haritaları güncellenecek, maden envanteri hazırlanacak ve yatırımcılara sunulacaktır.

		DOKAP İlleri		Üniversiteler, DOKAP BKİ, Kalkınma Ajansları	2015-2017	Bölge madenlerinin katma değerinin artırılması, çevresel hassasiyetlerin gözetilmesi ve bölge ekonomisine daha fazla katkı sağlamak için ilgili aktörleri bir araya getirerek bölge madenciliğine yön vermek, ihtiyaç ve sorunları tespit ederek çözüm önerileri geliştirmek üzere ulusal/uluslararası sempozyumlar düzenlenecektir.
EKONOMİK KALKINMA						

ALTYAPI VE KENTSEL GELİŞME

DOKAP EYLEM PLANI (2014-2018)**ALTYAPI VE KENTSEL GELİŞME**

Eylem No	Eylem Adı	Yer	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama - Bitiş Tarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama
ULAŞTIRMA VE BİLGİ İLETİŞİM						
AKG 1.1	Bölgede bulunan limanların etkin kullanım stratejileri geliştirilecektir.	Artvin, Giresun, Ordu, Rize, Samsun, Trabzon	DOKAP BKİ	Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Kalkınma Ajansları, STK'lar	2017-2018	Bölge limanlarının daha etkin kullanılması amacıyla ve limanların hinterlandının tespiti için gerekli etüd yapılacaktır.
AKG 1.2	Havayolu altyapısı geliştirilecektir.	Ordu	Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı	Kalkınma Bakanlığı	2014-2016	Ordu-Giresun havaalanı altyapı ve üstü yapısı işleri tamamlanacaktır.
		Trabzon			2015-2015	Yeni paralel pist, batımetrik harita zemin etüd-proje çalışmaları tamamlanacak, ihtiyaç görülmesi halinde uygulamaya geçirilecektir.
		Rize-Artvin			2015-2016	Bölgenin doğusunda yer alan illere hava ulaşımının sağlanması için gerekli etüd yapılacaktır.

AKG 1.3	Demiryolu altyapısı iyileştirilecek ve yeni demiryolu ağları için fizibilite çalışmaları yapılacaktır.	Samsun	Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı	Valilik, Yerel Yönetimler	2015-2017	Samsun-Kalın Hattının Sinyalizasyonu ve Altyapı İyileştirilmesi projesi tamamlanacaktır.	
		Artvin, Giresun, Trabzon		Kalkınma Bakanlığı	2015-2018	Bölgenin kuzey güney istikametinde demiryolu bağlantısını sağlayabilmek amacıyla Trabzon-Erzincan demiryolu hattı etüdü yapılacaktır.	
AKG 1.4	Bölgede karayolu ulaşım altyapısı iyileştirilecektir.	Artvin	Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı	Orman ve Su İşleri Bakanlığı	2014-2018	Baraj yolu, köy yolu ve bağlantı yolları tamamlanacaktır. Yusufeli Baraj Gölü Altında Kalan Yol Yerine Yapılan Yollar tamamlanacaktır.	
		Bayburt		Kalkınma Bakanlığı, Valilikler, Yerel Yönetimler	2014-2018	Köse-Bayburt (DOKAP) (55 km 2A), Bayburt-Çaykara (DOKAP) (74 km 1A) yolları tamamlanacaktır.	
		Giresun					Görele Ayr.-Çanakçı (DOKAP) (17 km 2A) yolu tamamlanacaktır.
		Gümüşhane					(Gümüşhane-Bayburt)Ayrımı-Kelkit-Şiran(Kelkit Geçışı Dâhil) (DAP) (1A, 76 km. BY) tamamlanacaktır.
		Ordu					Ünye Çevre Yolu (13,5 km. BY) tamamlanacaktır.
		Rize					Rize-İspir (117 km BY) tamamlanacaktır.

		Samsun				Samsun Batı Çevreyolu, (Havza-Kavak)Ayr.-Ladik, Samsun Şehir Geçişi (12 km. BY), Samsun-Yakakent (90 km. BY) yolları tamamlanacaktır.
		Trabzon				Trabzon-Hıdırnebi, Araklı-Yeşilyurt-Alçakdere, Çaykara-Sultanmurat Grup Yolu ve Çarşıbaşı-Trabzon-Araklı (68 km. BY) tamamlanacaktır.
AKG 1.5	Bölgenin kuzey-güney ulaşım bağlantılarını sağlayan ana arterler üzerinde yer alan projeler tamamlanacaktır.	Artvin	Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı		2014-2018	16. Kuzey-Güney Aksı (Artvin-Ardahan-Kars-Erzurum) üzerinde yer alan Hopa-Borçka(Cankurtaran Tüneli Geçişi Dâhil) yolu tamamlanacaktır.
		Giresun			2014-2018	13. Kuzey-Güney Aksı (Giresun-Malatya-Adıyaman-Gaziantep-Kilis) üzerinde yer alan Giresun Ayr.-Dereli-Şebinkarahisar-Suşehri Ayr. Devlet Yolu (Eğribel, Pınarlar ve Muhtelif Tüneller ile Bağlantı Yolları Dâhil) (Toplam 140,2 Km; 1A 140,2 Km; 1 Adet 5 Km Çift Tüp Tünel, 1 Adet 5,895 Km Çift Tüp Tünel, 19 Adet Toplam 6,011 Km Tek Tüp Tünel) tamamlanacaktır.

		Ordu			2014-2018	12. Kuzey-Güney Aksı (Ordu-Sivas-İskenderun) üzerinde yer alan Mesudiye-Gölköy-Ordu (Toplam 117 Km, BY 13 km, 1A 104 km) yolu tamamlanacaktır
		Rize			2014-2018	15. Kuzey-Güney Aksı (Rize-Erzurum-Bingöl-Diyarbakır-Mardin) üzerinde yer alan İkizdere-İspir Yolunda Ovit Tüneli ve Bağlantı Yolları (2x14700 m. Tünel ve 2310 m. Bağlantı Yolu) tamamlanacaktır.
		Samsun			2014-2017	10. Kuzey-Güney Aksı (Samsun-Çorum-Kırıkkale) üzerinde yer alan olan Samsun-Kavak (48 km. BY) yolu tamamlanacaktır.
		Trabzon			2014-2015	14. Kuzey-Güney Aksı (Trabzon-Gümüşhane-Erzincan-Diyarbakır-Mardin) üzerinde yer alan Zigana Tünelini de kapsayan Trabzon - Maçka - Torul - Gümüşhane - Kelkit - 16. Bl. Sınırı güzergâhında etüd çalışmaları tamamlanacaktır.

AKG 1.6	İnsan ve yük taşımacılığı için modern teleferik sisteminin kurulması araştırılacaktır.	Artvin	DOKAP BKİ	Kalkınma Bakanlığı, Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, Yerel Yönetimler	2015-2016	Bölgenin coğrafyası gereği ulaşım zorluğu çekilen alanlarda, ana ulaşım aracı olarak kullanılmak üzere Artvin kent merkezinin üniversite ile bağlantısını sağlayacak teleferik sisteminin fizibilitesi yapılacak ve etüdün sonucuna göre gerekli adımlar atılacaktır.
AKG 1.7	Bölgedeki balıkçı barınaklarının fiziki altyapıları iyileştirilecektir.	Rize	Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı	Kalkınma Bakanlığı, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	2015-2016	Gündoğdu Bozukkale barınma yeri ikmal inşaatı tamamlanacaktır.
		Trabzon			2015-2016	Arsin balıkçı barınağı tamamlanacaktır.
AKG 1.8	Ücretsiz kablosuz internet erişim noktaları (Wifi) kurulacaktır.	DOKAP İlleri	Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı	Yerel Yönetimler	2015-2018	İnternet kullanım oranlarının çeşitli nedenlerden dolayı düşük olduğu bölgede yerel yönetimlerin belirleyeceği yoğunluğun yüksek olduğu meydan, park, kültür merkezi, müze ve diğer noktalarda ücretsiz kablosuz internet erişim noktaları (WiFi) kurulacaktır. Yatırım ve işletme maliyetleri yerel yönetimlerce karşılanacaktır.

AKG 1.9	Teknoloji Geliştirme Bölgeleri (TGB) ve Organize Sanayi Bölgelerinin (OSB) bulunduğu yerlerde fiber altyapı yaygınlığı sağlanacaktır.	DOKAP İlleri	Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Yerel Yönetimler, Kalkınma Ajansları	2015-2018	Genişbant internet altyapısının yaygın olarak kullanıldığı teknoloji geliştirme bölgeleri (TGB) ve Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) için yüksek hız ve kalitede internet erişim imkânı sunan fiber teknoloji altyapısının yaygınlaştırılması sağlanacaktır.
TARIMSAL VE KIRSAL ALTYAPI						
AKG 2.1	Bölgede devam eden büyük su işleri hızlandırılarak sulama altyapısı geliştirilecektir.	DOKAP İlleri	Orman ve Su İşleri Bakanlığı	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, DOKAP BKİ	2014-2018	Bölgede devam eden projelerle EP dönemi sonunda yaklaşık 58 bin ha. alan sulamaya elverişli hale getirilecektir.
		Gümüşhane			2014-2017	Yukarı Kelkit (Sadak Barajı ve Sulaması) projesi tamamlanacaktır. (Depolama: 23,24 hm ³ , Sulama: 6220 ha)
		Samsun			2014-2016	Bafra Ovası Sulaması Projesi tamamlanarak kalan 16.764 ha alan sulamaya açılacaktır. (Sulama: 32000 ha)
					2014-2018	Çarşamba Ovası Sulaması ve Drenajı projesi hızlandırılarak, drenaj inşaatı bitirilecek ve 10.000 ha alan sulamaya hazır hale getirilecektir.(Sulama: 82707

						ha Drenaj: 82707 ha)
					2014-2015	Vezirköprü Projesi tamamlanacak ve kalan 4364 ha alan sulamaya açılacaktır. (Depolama: 60 hm ³ , Sulama: 10964 ha)
					2014-2018	Samsun 19 Mayıs projesi tamamlanacaktır. (Depolama: 43,4 hm ³ Sulama: 7860 ha)
		Gümüşhane, Bayburt			2014-2016	Aydıntepe-Çayır yolu II. Merhale Projesi tamamlanacaktır. (Depolama: 61,8 hm ³ , Sulama: 11260 ha)
AKG 2.2	Bölgedeki küçük sulama işleri tamamlanacaktır.	DOKAP İlleri	Orman ve Su İşleri Bakanlığı	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, DOKAP BKİ, Üniversiteler, Sulama Birlikleri, Kooperatifler	2014-2017	Bölgede sınırlı olan sulanabilir alanlar, yapılacak altyapı çalışmaları ile ekonomiye kazandırılacaktır.
AKG 2.3	Bölgenin küçük ölçekli tarımsal sulama projeleri kapsamında gölet ve kapalı sulama sistemlerinin yapımı desteklenecektir.	DOKAP İlleri	DOKAP BKİ	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Üniversiteler, Sulama Birlikleri, Kooperatifler	2016-2018	Bölgede belirlenen uygun alanlarda, aşamalı olarak kapalı sisteme geçiş, gölet yapımı ile mevcut sistemlerin rehabilitasyonu çalışmaları İl Özel İdareleri ve Büyükşehir Belediyeleri aracılığıyla desteklenecektir.

AKG 2.4	Bölge sulama sistemlerinin performansı izlenecektir.	DOKAP İlleri	DOKAP BKİ	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Orman ve SİB, Ankara Üniversitesi Su Yönetimi Enstitüsü, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, TÜSKOOPBİR, SUBİRDER, TZOB, TKK	2016-2018	Bölge İllerinde Sulama Sistemlerinin Performans göstergeleri belirlenecek, bitki su tüketimi, sulama suyu ihtiyacı, sulama zaman planı, kısıtlı sulama, su dağıtım planlaması, optimum bitki deseni, optimum su dağıtımı çalışmaları yapılacaktır.
AKG 2.5	Basınçlı sulama sistemleri ve etkin su kullanımı konusunda çiftçi ve teknik eleman eğitimi yapılacaktır.	DOKAP İlleri	DOKAP BKİ	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Orman ve SİB, Ankara Üniversitesi Su Yönetimi Enstitüsü, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, TÜSKOOPBİR, SUBİRDER, TZOB, TKK	2016-2018	DOKAP Bölgesindeki illerde bulunan çiftçi ve teknik personel basınçlı sulama sistemleri, sulama projesi hazırlama, işletmecilik ve benzeri konularda eğitilecektir.
AKG 2.6	Bölge'de ıslah ve taşkın koruma faaliyetleri hızlandırılacaktır.	DOKAP İlleri	Orman ve Su İşleri Bakanlığı	Meteoroloji Genel Müdürlüğü, AFAD	2015-2018	Belli aralıklarda DOKAP illerinde yaşanan taşkın ve sel afetlerine karşı ekonomik ve sosyal kayıpların azaltılması için gerekli projeler hazırlanıp uygulanacaktır.

AKG 2.7	Arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri tamamlanacaktır.	DOKAP İlleri	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı,	Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Büyükşehir Belediyeleri, İl Özel İdareleri	2014-2018	Hâlihazırda 33 bin hektar alanda arazi toplulaştırma çalışmaları yürütülmekte olup, 2018 yılı sonuna kadar 100 bin hektar alanın toplulaştırılması hedeflenmektedir.
AKG 2.8	KÖYDES Projesi kapsamında kırsal altyapı sorunları çözüme kavuşturulacaktır.	Artvin, Bayburt, Giresun, Gümüşhane, Rize	İl Özel İdareleri, Kaymakamlıklar	Yerel Yönetimler, STK'lar	2014-2018	Proje kapsamında, kırsal kesimde süregelen köy içme suyu ve yol altyapısı sorunları çözülecektir. Bunun yanında, atık su (foseptik öncelikli olmak üzere) ve küçük ölçekli sulama yatırımları gerçekleştirilecektir. Böylece, kırsal kesimde yaşayan vatandaşların refah seviyelerinin artırılmasına katkı sağlanacaktır.
ENERJİ						
AKG 3.1	Bölgenin enerji üretim altyapısı iyileştirilecektir.	Artvin	DSİ	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı	2014-2018	Yusufeli Barajı tamamlanacaktır. (540 MW kurulu güç ile ortalama 1.705 GWh elektrik üretilecek ve 2.130 hm ³ su depolanacaktır.)
AKG 3.2	Bölgenin enerji dağıtım altyapısı iyileştirilecektir.	DOKAP İlleri	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	Yerel Yönetimler	2014-2018	Bölgenin diğer bölgelerden gelen enterkonnekte hat bağlantılarının güçlendirilmesi ve enerji iletim ve dağıtım hatları yenilenerek, bakım-onarım çalışmaları yapılacaktır.

AKG 3.3	Artvin ilinde doğalgaz iletim hatları tamamlanacaktır.	Artvin	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, BOTAŞ	Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu	2014-2017	Bölgede doğalgazın ulaşamadığı Artvin ilinde kentsel yerleşim alanlarında doğalgazın yaygın olarak kullanılması amacıyla doğalgaz iletim hatları tamamlanacaktır.
AKG 3.4	Bölgede yenilenebilir enerji çalışmaları desteklenecektir.	DOKAP İlleri	DOKAP BKİ	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Üniversiteler, Yerel Yönetimler, Valilikler, Kalkınma Ajansları	2015-2016	Karadeniz’de enerji üretimi açısından önemli bir kaynak olabilecek dalga, dip akıntıları, deniz tabanında yoğun olarak bulunan H2S'den enerji üretimi ve rüzgâr enerjisi konularında etüd-proje çalışmaları yapılacaktır.
		DOKAP İlleri	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Üniversiteler, Yerel Yönetimler, Valilikler, Kalkınma Ajansları	2015-2018	Yenilebilir enerjinin üretimi ve depolanması ile ilgili AR-GE ve enerji haritası oluşturma çalışmaları desteklenecektir.
		DOKAP İlleri	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Üniversiteler, Yerel Yönetimler, Valilikler, Kalkınma Ajansları	2015-2018	Bitkisel atıkların ekonomiye kazandırılması amacıyla yenilenebilir enerji kooperatifleri kurulması için bilgilendirme programları düzenlenecektir.

		DOKAP İlleri	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, ÇAYKUR, Üniversiteler, STK'lar, Fiskobirlik, KTAE, Kalkınma Ajansları	2014-2017	Bitkisel atıkların yoğun olduğu bölgeler belirlenerek, atıklarının çevreye duyarlı olarak bertaraf edilmesi ve ekonomiye kazandırılması amacıyla yenilenebilir enerji kapsamında değerlendirmeye alınması ve kooperatiflerin konu hakkında bilgilendirilmesi sağlanacaktır. Ayrıca bitkisel atıkların toplanması ve biomas enerji sistemlerinin özendirilmesi sağlanacaktır.
KENTSEL GELİŞME						
AKG 4.1	Şehirlerdeki rekreasyon alanlarının artırılması desteklenecektir.	DOKAP İlleri	DOKAP BKİ	Yerel Yönetimler, Kalkınma Ajansları, Belediyeler Birliği	2017-2018	Kişi başına düşen yeşil alan miktarının artırılmasına katkı sağlanacak, yaşam mekânları spor yapmayı ve hareketliliği sağlayacak şekilde tasarlanacak, kültür ve spor aktivitelerinin gerçekleştirilebileceği mekânlar iyileştirilecek ve dinlenme alanlarının sayısı ve kalitesinin artırılması için Yerel Yönetimler desteklenecektir.

AKG 4.2	Yusufeli ilçesi yeniden yerleşim çalışmaları tamamlanacaktır.	Artvin	DSİ	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, DOKAP BKİ, Valilik, Kaymakamlık, Belediye	2014-2018	Yusufeli Barajı ve HES Projesi kapsamında yapılacak kamulaştırma ve yeniden yerleşim çalışmaları ilgili kamu kurum ve kuruluşları arasında sağlanacak etkin işbirliği ile tamamlanacaktır. İlçe merkezinde konut, altyapı ve sosyal donatı inşaatları (ÇŞB, DSİ ve TOKİ arasında imzalanan protokol gereğince) TOKİ marifetiyle yapılacaktır. Baraj inşaatından etkilenen köylerde ise altyapı ve sosyal donatılar TOKİ tarafından inşa edilecek, konutlar ise devlet eliyle iskânı kabul etmeyen hak sahiplerince fiziksel iskân kapsamında inşa edilecektir.
AKG 4.3	Bölgede kanalizasyon ve içme suyu altyapıları ile arıtma sistemleri tamamlanacak mevcut olanlar geliştirilecektir.	Artvin	İlbank	Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Yerel Yönetimler, Valilikler	2014-2016	SUKAP kapsamında Artvin İlının 9 Belediyesinin (Ardanuç, Arhavi, Artvin, Borçka, Hopa, Kemalpaşa, Murgul, Şavşat, Yusufeli) 12 Projesi yer almaktadır. 5 proje ihale aşamasındadır.
		Bayburt	İlbank	Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Yerel Yönetimler, Valilikler	2014-2016	SUKAP kapsamında Bayburt İlının 8 Belediyesinin (Akşar, Arpalı, Aydıntepe, Bayburt, Beşpınar, Demirözü, Gökçedere, Konursu) 13 Projesi yer almaktadır. 3 proje (Akşar, Arpalı, Beşpınar) ihale aşamasındadır.

	Giresun	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Bulancak Belediyesi, Valilikler, Üniversiteler, İlbank	2014-2015	İsale Hattı, Şebeke, Depo, Arıtma Tesisi inşa edilecek olup. Projenin maliyetinin %85'i IPA fonundan hibe ile karşılanacaktır.
		İlbank	Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Yerel Yönetimler, Valilikler	2014-2016	SUKAP kapsamında Giresun İlinin 32 Belediyesinin (Alucra, Aydındere, Aydınlar, Bozat, Bulancak, Çaldağ, Çamoluk, Çanakçı, Çavuşlu, Dereli, Doğan kent, Duroğlu, Espiye, Eynesil, Giresun, Görele, Güce, İnişdibi, Karabulduk, Keşap, Kırıklı, Kovanlık, Köprübaşı, Ören, Piraziz, Soğukpınar, Şebinkarahisar, Tirebolu, Üçtepe, Yağlıdere, Yavuzkemal, Yenice) 51 Projesi yer almaktadır. 17 proje ihale aşamasındadır.
	Gümüşhane	DSİ	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Valilikler, Üniversiteler, İlbank	2014-2015	Gümüşhane içme suyu Projesi, Bahçecik Barajı. Arıtma Tesisi ve İsale Hattı Planlama ve Kati Projelerinin Hazırlanması

		İlbank	Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Yerel Yönetimler, Valilikler	2014-2016	SUKAP kapsamında Gümüşhane İlının 18 Belediyesinin (Altınpınar, Arzular, Arzularkabaköy, Deredolu, Gümüşgöze, Gümüşhane, Kaş, Köse, Kürtün, Öbektaş, Özkürtün, Salyazı, Söğütlü, Şiran, Tekke, Torul, Ünlüpınar, Yeşilbük) 30 Projesi yer almaktadır. 12 proje ihale aşamasındadır.
	Ordu	İlbank	Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Yerel Yönetimler, Valilikler	2014-2016	SUKAP kapsamında Ordu İlının 43 Belediyesinin (Akpınar, Alacalar, Alankent, Alanyurt, Aybastı, Bolamanlıca-yalıköy, Çakırlı, Çamaş, Çamlı, Çaybaşı, Çayırkent, Devecik, Erenyurt, Eskiköy, Fatih, Fizme, Gököy, Göller, Gülyalı, Gürgentepe, Güzelyurt, Hatipli, Işıktepe, İkizce, İlküvez, İnkur, İslamdağ, Karahasan, Kaynartaş, Korgan, Kumru, Medreseönü, Pelitliyatak, Pelitözü, Perşembe, Tekkiraz, Tepealan, Yalıköy, Yenikent, Yeşilce, Yeşilkent, Yoğunoluk, Yukarıdamlalı) 59 Projesi yer almaktadır. 14 proje ihale aşamasındadır.
	Rize	Orman ve Su İşleri Bakanlığı	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Valilikler, Üniversiteler, İlbank	2014-2015	Rize İçmesuyu Projesi:(İçmesuyu:6,3 hm3/yıl İsale Hattı: 30 km tamamlanacaktır.

		İlbank	Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Yerel Yönetimler, Valilikler	2014-2016	SUKAP kapsamında Rize İlinin 18 Belediyesinin (Ardeşen, Büyükköy, Çamlıhemşin, Çaykent, Der pazarı, Fındıklı, Gündoğdu, Güneyce, Güneysu, Hemşin, İkizdere, İyidere, Kalkandere, Muradiye, Pazar, Rize, Tunca, Yolbaşı) 37 Projesi yer almaktadır. 9 proje ihale aşamasındadır.
	Samsun	DSİ	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Valilikler, Üniversiteler, İlbank	2014-2017	Samsun 19 Mayıs Projesi:(DSİ) Proje ile Engiz Çayı sulama ve içmesuyu amaçlı 19 Mayıs Barajı yapılacak ve Bafra, Ondokuzmayıs ilçeleri ile 4 beldenin uzun vadeli içmesuyu ihtiyacı karşılanacaktır.
		İlbank	Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Yerel Yönetimler, Valilikler	2014-2016	SUKAP kapsamında Samsun İlinin 15 Belediyesinin (Asarcık, Ayvacık, Bazlamaç, Bekdiğın, Çetinkaya, Dereköy, Havza, Hüseyinmescit, Kavak, Ladik, Ondokuzmayıs, Sakarlı, Salıpazarı, Vezirköprü, Yakakent) 20 Projesi yer almaktadır. 7 proje ihale aşamasındadır.
		Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Samsun Büyükşehir Belediyesi, Valilikler, Üniversiteler, İlbank	2014-2015	Çarşamba Belediyesi kanalizasyon projesi tamamlanacaktır.

		Trabzon	DSİ	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Valilikler, Üniversiteler, İlbank	2014-2016	Depolama: 91,25 hm ³ , İçmesuyu: 101 hm ³ /yıl, İsale Hattı: 135,6 km, Arıtma Tesisi, Atıksu Arıtma Tesisi yapılacaktır.
			İlbank	Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Yerel Yönetimler, Valilikler	2014-2016	SUKAP kapsamında Trabzon İlinin 74 Belediyesinin (Adacık, Akçakale, Akçaköy, Akoluk, Akpınar, Akyazı, Gürbulak, Araklı, Arsin, Ataköy, Atasu, Atayurt, Aykut, Balaban, Ballica, Beşikdüzü, Beşköy, Bölümlü, Cumapazarı, Çağlayan, Çalköy, Çamburnu, Çankaya, Çarşıbaşı, Çayırbağı, Çaykara, Çukurçayır, Darıca, Derecik, Dernekpazarı, Doğanköy, Dört Yol, Düzköy, Düzköy, Erenler, Esiroğlu, Eskipazar, Eskipazar, Fındıklı, Geyikli, Gürpınar, Hayrat, Işıklar, İskenderli, Karaçam, Kaşüstü, Kavaklı, Kıyıcık, Köprübaşı, Maçka, Mersin, Of, Oğuz, Ormanseven, Oylum, Oymalıtepe, Özdil, Söğütlü, Sürmene, Şahinkaya, Şalpazarı, Şinik, Taşkıran, Tonya, Trabzon, Türkelli, Uğurlu, Yalıköy, Yeniay, Yeşilköy, Yeşilyalı, Yeşilyurt, Yıldızlı, Yomra) 110 Projesi yer almaktadır. 52 proje ihale aşamasındadır.

			Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Akçaabat Belediyesi, Valilikler, Üniversiteler, İbank	2014-2015	Akçaabat İçmesuyu ve Kanalizasyon Projesi: 60.7 Milyon TL maliyetli projenin %85'lik kısmı IPA fonundan hibe ile karşılanacak olup projenin 2014 yılı sonunda tamamlanması hedeflenmektedir. Projede içmesuyu, atıksu arıtma tesisi, terfi istasyonu kaldırılarak; cazibe ile suyu taşıma ile ilgili kolektör taslağı bulunmaktadır. Proje kapsamında 40 km şebeke iyileştirmesi bulunmaktadır. Bu yenilemenin 20 km'si acil nitelikte 20'si ise ileriye yönelik ihtiyacı karşılamak için planlanmıştır. Ayrıca mevcut olan fiziksel arıtmanın iyileştirilmesi proje kapsamında talep edilmiştir
AKG 4.4	Kırsal kesimde oluşan evsel atıklar toplanacaktır.	DOKAP İlleri	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Belediyeler, DOKAP BKİ	2015-2018	DOKAP illerinin kırsalında oluşan ve çevresel anlamda ciddi risk oluşturan evsel atıklar toplanacaktır.
AKG 4.5	Entegre Katı Atık Yönetim projeleri tamamlanacaktır.	Artvin	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Kalkınma Bakanlığı, Çoruh Havzası Kalkınma Birliği, Yerel Yönetimler	2015-2017	Artvin Merkez, Şavşat, Yusufeli, Murgul, Borçka, Ardanuç, Hopa, Arhavi ile bu ilçelere ait belde belediyeleri ile köyleri kapsayan projede fizibilite çalışmaları tamamlandıktan sonra yeni düzenli depolama alanı yapımı, eski çöplük alanlarının rehabilitasyonu, toplama taşıma aracı alımı, pilot

						kompost tesisi ve geri dönüşüm tesisi gibi bileşenlerden oluşan faaliyetler gerçekleştirilecektir.
		Ordu	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Kalkınma Bakanlığı, Ordu Katı Atık Bertaraf Tesisleri Yapma ve İşletme Birliği, Yerel Yönetimler	2014-2018	AB-IPA fonlarından finanse edilecek projenin fizibilite çalışmaları yapılacaktır.
AKG 4.6	Düzenli depolama alanları için yer tespiti çalışması ve alternatif katı atık bertaraf sistemleri araştırılacaktır.	DOKAP İlleri	DOKAP BKİ	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, Valilik, Yerel Yönetimler, Üniversiteler, Özel Sektör	2015-2017	DOKAP Bölgesinde katı atıkların bertarafı amacıyla bölgede düzenli depolama alanları için yer tespiti çalışmaları ile bunun mümkün olmadığı yerler için alternatif bertaraf yöntemleri araştırılacaktır.

ALTYAPI VE KENTSEL GELİŞME

SOSYAL GELİŞME

DOKAP EYLEM PLANI (2014-2018)

SOSYAL GELİŞME

Eylem No	Eylem Adı	Yer	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama - Bitiş Tarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama
----------	-----------	-----	-----------------	--------------------------------	------------------------	-----------------------------

EĞİTİM

SG 1.1	Okulöncesi eğitimde fiziki altyapı iyileştirilecek, okullaşma oranı artırılacaktır.	Artvin	Milli Eğitim Bakanlığı	Kalkınma Bakanlığı Maliye Bakanlığı, DOKAP BKİ, TOKİ	2014-2018	Okul öncesi okullaşma oranının brüt % 49'dan %70'e çıkarılması için 33 adet derslik yapılacaktır.
		Bayburt			2014-2018	Okul öncesi okullaşma oranının brüt % 39,4'den %70'e çıkarılması için 22 adet derslik yapılacaktır.
		Giresun			2014-2018	Okul öncesi okullaşma oranının brüt % 49,7'den %70'e çıkarılması için 91 adet derslik yapılacaktır.
		Gümüşhane			2014-2018	Okul öncesi okullaşma oranının brüt % 33,2'den %70'e çıkarılması için 31 adet derslik yapılacaktır.
		Ordu			2014-2018	Okul öncesi okullaşma oranının brüt % 40,1'den %70'e çıkarılması için 335 adet derslik yapılacaktır.
		Rize			2014-2018	Okul öncesi okullaşma oranının brüt % 43,5'den %70'e çıkarılması için 94 adet derslik yapılacaktır.
		Samsun			2014-2018	Okul öncesi okullaşma oranının brüt % 43,3'den %70'e çıkarılması için 525 adet derslik yapılacaktır.

		Trabzon			2014-2018	Okul öncesi okullaşma oranının brüt % 47,8 'den %70'e çıkarılması için 224 adet derslik yapılacaktır.
SG 1.2	İlköğretim ve ortaöğretimde fiziki altyapı ihtiyacı giderilecektir.	DOKAP İlleri	Milli Eğitim Bakanlığı	Kalkınma Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, TOKİ	2014-2016	Bölge toplamında 918 derslik yapılacaktır. Devam eden 7.060 kapasiteli pansiyon inşaatları tamamlanacaktır.
		Artvin			2014-2016	32 adet derslik yapılacaktır.
		Bayburt			2014-2016	40 adet derslik yapılacaktır.
		Giresun			2014-2015	56 adet derslik yapılacaktır.
		Gümüşhane			2014-2016	12 adet derslik yapılacaktır.
		Ordu			2014-2016	206 adet derslik yapılacaktır.
		Rize			2014-2016	116 adet derslik yapılacaktır.
		Samsun			2014-2016	264 adet derslik yapılacaktır.
		Trabzon			2014-2016	192 adet derslik yapılacaktır.
SG 1.3	Zenginleştirilmiş kütüphaneler yapılacaktır.	DOKAP İlleri	Milli Eğitim Bakanlığı	Kalkınma Bakanlığı, Yerel Yönetimler	2015-2018	Okuma kültürünün yaygınlaştırılması için öğrenci sayıları dikkate alınarak okullar bünyesinde özellikli projeleri olan 80 adet zenginleştirilmiş kütüphane yapılacaktır.
		Artvin			2015-2018	4 adet kütüphane yapılacaktır.
		Bayburt			2015-2018	4 adet kütüphane yapılacaktır.
		Giresun			2015-2018	8 adet kütüphane yapılacaktır.
		Gümüşhane			2015-2018	8 adet kütüphane yapılacaktır.

		Ordu			2015-2018	12 adet kütüphane yapılacaktır.
		Rize			2015-2018	4 adet kütüphane yapılacaktır.
		Samsun			2015-2018	24 adet kütüphane yapılacaktır.
		Trabzon			2015-2018	16 adet kütüphane yapılacaktır.
SG 1.4	Rehberlik Araştırma Merkezleri yaygınlaştırılacak ve kapasiteleri artırılacaktır.	DOKAP İlleri	Milli Eğitim Bakanlığı	Kalkınma Bakanlığı, Üniversiteler, İŞKUR, DOKAP BKİ, TOBB, Kalkınma Ajansları, Yerel Yönetimler	2014-2018	Artvin ve Bayburt'ta devam eden Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM) tamamlanacaktır. Mevcut RAM'ların altyapı ve donanım ihtiyaçları giderilecek ve kapasiteleri artırılacaktır.
SG 1.5	Okulların altyapı eksiklikleri tamamlanacaktır.	DOKAP İlleri	Milli Eğitim Bakanlığı	Yerel Yönetimler, STK'lar	2014-2018	Eğitimin tüm kademelerindeki mevcut okulların donanım ve tadilat ihtiyaçları ile konferans salonu, açık ve kapalı spor tesisleri gibi ihtiyaçları karşılanacaktır.
SG 1.6	Bölgenin yükseköğretim altyapısı geliştirilecektir.	Artvin	Artvin Çoruh Üniversitesi	Kalkınma Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, YÖK	2014-2018	Üniversitenin eğitim ve idari mekân kapasitesi güçlendirilecektir. Bu kapsamda devam eden 2.Etap Merkezi Derslik, Arhavi MYO ve Herberyum Atölye Binası yapım işleri tamamlanacak; yeni proje olarak İlahiyat Fakültesi, İİBF, Mühendislik Fakültesi ve Rektörlük Binası yapım işleri başlatılacak; makine-teçhizat, tefrişat, bakım-onarım, altyapı ve çevre düzenleme ihtiyaçları karşılanacaktır.

					2014-2015	Üniversite yerleşkesinde yaşam kalitesini ve memnuniyetini artıracak sosyal, sportif ve kültürel altyapılar geliştirilecektir. Bu kapsamda devam eden Merkezi Kütüphane ve Su Sporları Merkezi yapım işleri tamamlanacaktır.
					2014-2018	Üniversite kütüphanesi basılı ve elektronik yayın sayısı açısından geliştirilecektir.
		Bayburt	Bayburt Üniversitesi		2014-2018	Üniversitenin eğitim ve idari mekân kapasitesi güçlendirilecektir. Bu kapsamda devam eden Rektörlük Binası, İlahiyat Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Merkezi Derslikler yapım işleri tamamlanacak; yeni proje olarak Eğitim Fakültesi yapım işi başlatılacak; makine-teçhizat, tefrişat, bakım-onarım, altyapı ve çevre düzenleme ihtiyaçları karşılanacaktır.

					<p>Üniversite yerleşkesinde yaşam kalitesini ve memnuniyetini artıracak sosyal, sportif ve kültürel altyapılar geliştirilecektir. Bu kapsamda devam eden merkezi yemekhane ve 1000 seyircili spor salonu yapım işleri tamamlanacak; yeni sentetik atletizm pistli futbol sahası ve açık spor tesisleri yapım işleri başlatılacaktır.</p> <p>Üniversite kütüphanesi basılı ve elektronik yayın sayısı açısından geliştirilecektir.</p>
		Giresun	Giresun Üniversitesi	2014-2018	<p>Üniversitenin eğitim ve idari mekan kapasitesi güçlendirilecektir. Bu kapsamda devam eden TOKİ 1. Etap Protokolü (Fen Edebiyat Fakültesi, İİBF, Enstitü ve Araştırma Binaları, Fen Fakültesi) ve Prefabrik Binası yapım işleri tamamlanacak; yine ilgili protokol çerçevesinde yeni proje olarak Tıp Fakültesi, Sağlık Bilimler Fakültesi ve Sağlık Hizmetleri MYO yapım işleri başlatılacak; altyapı, makine-teçhizat, tefrişat ve bakım-onarım ihtiyaçları karşılanacaktır.</p>

					<p>Üniversite yerleşkesinde yaşam kalitesini ve memnuniyetini artıracak sosyal, sportif ve kültürel altyapılar geliştirilecektir. Bu kapsamda devam eden 1600 seyircili spor salonu, 5 basketbol-voleybol sahası, 5 tenis kortu, 5 mini futbol sahası yapım işleri tamamlanacaktır.</p> <p>Üniversite kütüphanesi basılı ve elektronik yayın sayısı açısından geliştirilecektir.</p>
		Gümüşhane	Gümüşhane Üniversitesi	2014-2018	<p>Üniversitenin eğitim ve idari mekân kapasitesi güçlendirilecektir. Bu kapsamda devam eden Edebiyat-İlahiyat Fakültesi yapım işi tamamlanacak; altyapı, makine-teçhizat, tefrişat ve bakım-onarım ihtiyaçları karşılanacaktır.</p> <p>Üniversite yerleşkesinde yaşam kalitesini ve memnuniyetini artıracak sosyal, sportif ve kültürel altyapılar geliştirilecektir. Bu kapsamda devam eden Kongre ve Kültür Merkezi, yarı olimpik kapalı yüzme havuzu yapım işleri tamamlanacaktır.</p> <p>Üniversite kütüphanesi basılı ve elektronik yayın sayısı açısından geliştirilecektir.</p>

		Ordu	Ordu Üniversitesi		2014-2018	<p>Üniversitenin eğitim ve idari mekân kapasitesi güçlendirilecektir. Bu kapsamda devam eden Diş Hekimliği, Ziraat Fakültesi, Müzik ve Sahne Sanatları yapım işleri tamamlanacak; yeni proje olarak Sağlık Bilimleri Fakültesi, İlahiyat Fakültesi yapım işleri başlatılacak; makine-teçhizat, tefrişat, bakım-onarım, altyapı ve çevre düzenleme ihtiyaçları karşılanacaktır.</p> <p>Üniversite yerleşkesinde yaşam kalitesini ve memnuniyetini artıracak sosyal, sportif ve kültürel altyapılar geliştirilecektir. Bu kapsamda yeni proje olarak Eğitim Fakültesi Uygulama Anaokulu, Açık ve Kapalı Spor Tesisleri yapım işleri başlatılacaktır.</p> <p>Üniversite kütüphanesi basılı ve elektronik yayın sayısı açısından geliştirilecektir.</p>
--	--	------	----------------------	--	-----------	---

		Rize	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi		2014-2018	<p>Üniversitenin eğitim ve idari mekân kapasitesi güçlendirilecektir. Bu kapsamda devam eden Güneysu FTR YO, İİBF ve Hukuk Fakültesi, MYO İkmal İnşaatı yapım işleri tamamlanacak; yeni proje olarak Turizm ve Otelcilik YO, İlahiyat Fakültesi yapım işleri başlatılacak; makine-teçhizat, tefrişat, bakım-onarım, altyapı ve çevre düzenleme ihtiyaçları karşılanacaktır.</p> <p>Üniversite yerleşkesinde yaşam kalitesini ve memnuniyetini artıracak sosyal, sportif ve kültürel altyapılar geliştirilecektir. Bu kapsamda devam eden Öğrenci Yaşam Merkezi, Spor Kompleksi yapım işleri tamamlanacak; yeni proje olarak açık ve kapalı spor tesisleri yapım işleri başlatılacaktır.</p> <p>Üniversite kütüphanesi basılı ve elektronik yayın sayısı açısından geliştirilecektir.</p>
--	--	------	-----------------------------------	--	-----------	--

		Samsun	On Dokuz Mayıs Üniversitesi		2014-2018	<p>Üniversitenin eğitim ve idari mekân kapasitesi güçlendirilecektir. Bu kapsamda devam eden Dış Hekimliği Fakültesi, Havza FTR Uygulama Merkezi, En. Uz. Eğt. Ar. Merkezi yapım işleri tamamlanacak; yeni proje olarak Mühendislik Fakültesi Ek Blok, Yabancı Diller Yüksekokulu yapım işleri başlatılacak; makine-teçhizat, tefrişat, bakım-onarım, altyapı ve çevre düzenleme ihtiyaçları karşılanacaktır.</p> <p>Üniversite yerleşkesinde yaşam kalitesini ve memnuniyetini artıracak sosyal, sportif ve kültürel altyapılar geliştirilecektir. Bu kapsamda devam eden Merkezi Kütüphane, Ladik Kış Sporları Merkezi yapım işleri tamamlanacak; yeni proje olarak Kültür Merkezi yapım işi başlatılacaktır.</p> <p>Üniversite kütüphanesi basılı ve elektronik yayın sayısı açısından geliştirilecektir.</p>
--	--	--------	-----------------------------	--	-----------	--

		Trabzon	Karadeniz Teknik Üniversitesi		2014-2018	<p>Üniversitenin eğitim ve idari mekân kapasitesi güçlendirilecektir. Bu kapsamda devam eden Diş Hekimliği Fakültesi ve Edebiyat Fakültesi yapım işleri tamamlanacak; yeni proje olarak Enstitüler Binası, Bilgisayar ve Endüstri Mühendisliği Binası yapım işleri başlatılacak; altyapı, makine-teçhizat, tefrişat ve bakım-onarım ihtiyaçları karşılanacaktır.</p> <p>Üniversite yerleşkesinde yaşam kalitesini ve memnuniyetini artıracak sosyal, sportif ve kültürel altyapılar geliştirilecektir. Bu kapsamda devam eden bakım-onarım yapım işleri tamamlanacaktır.</p> <p>Üniversite kütüphanesi basılı ve elektronik yayın sayısı açısından geliştirilecektir.</p>
SG 1.7	Bölge üniversitelerinde öğretim üyesi ihtiyacı giderilecektir.	DOKAP İlleri	YÖK	Maliye Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, Devlet Personel Başkanlığı, TÜBİTAK	2014-2018	Bölge üniversitelerinde öğretim üyesi başına düşen lisans ve ön lisans toplam öğrenci sayısının 10. Plan hedefi olan 36'ya düşürülmesi amacıyla öğretim üyesi yetiştirme programlarında ve ilgili diğer kadrolarda yeterli artış sağlanacaktır.

SG 1.8	Bölge üniversitelerinde uluslararası öğrenci sayısının artırılması için gerekli tedbirler alınacaktır.	DOKAP İlleri	Üniversiteler	Milli Eğitim Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, YÖK, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Yunus Emre Enstitüsü, AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı	2014-2018	Onuncu Kalkınma Planında 2018 yılında dünyadaki uluslararası öğrenci havuzundan alınan payın yüzde 1,5'e yükseltilmesi hedeflenmiştir. Bu kapsamda, bölge üniversitelerinde öğretim gören uluslararası öğrenci sayısının artırılması amacıyla yurtdışı tanıtım faaliyetleri yapılacak, Türkiye Bursları, Erasmus+ ve Mevlana Değişim programları etkin olarak kullanılacaktır.
SG 1.9	Yurt sayısı ve kapasitesi alternatif finansman modelleri de kullanılarak artırılabacaktır.	Artvin	YURTKUR	Kalkınma Bakanlığı	2014-2017	Artvin Öğrenci Yurdu (500 kişilik) tamamlanacaktır.
		Bayburt			2014-2017	Bayburt Ö.Y. (750 kişilik) tamamlanacaktır.
		Giresun			2014-2018	Giresun Ö.Y. (1.000 kişilik) tamamlanacaktır.
		Ordu			2014-2017	Ordu Ö.Y. (400 kişilik) tamamlanacaktır.
					2014-2017	Ordu-Ünye Ö.Y. (500 kişilik) tamamlanacaktır.
		Rize			2014-2017	Rize-Ardeşen Ö.Y. (300 kişilik) tamamlanacaktır.
					2014-2018	Rize Ö.Y. (600 kişilik) tamamlanacaktır.
		2014-2018			Rize-Çayeli Ö.Y. (500 kişilik) tamamlanacaktır.	

		Samsun			2014-2018	Samsun Ö.Y. (2.000 kişilik) tamamlanacaktır.
					2014-2018	Samsun-Canik Ö.Y. (600 kişilik) tamamlanacaktır.
					2014-2018	Samsun-Çarşamba Ö.Y. (500 kişilik) tamamlanacaktır.
					2014-2016	Samsun-19 Mayıs Ö.Y. (400 kişilik) tamamlanacaktır.
					2014-2016	Samsun-Havza Ö.Y. (300 kişilik) tamamlanacaktır.
					2014-2015	Samsun-Vezirköprü Ö.Y.(300 kişilik) tamamlanacaktır.
		Trabzon			2014-2018	Trabzon Ö.Y. (500 kişilik) tamamlanacaktır.
					2014-2017	Trabzon-Vakfikebir Ö.Y.(400 kişilik) tamamlanacaktır.
					2014-2017	Trabzon-Akçaabat Ö.Y. (650 kişilik) tamamlanacaktır.
					2014-2016	Trabzon-Sürmene Ö.Y. (240 kişilik) tamamlanacaktır.

SG 1.10	Yerel yönetimler bünyesinde Kamu Bilişim Merkezleri kurulacaktır.	DOKAP İlleri	Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı	Yerel Yönetimler	2015-2018	Bireylerin BİT'e erişim imkânlarının artırılmasına yönelik hizmet veren mekânlar yaygınlaştırılacak ve işlevselleştirilecektir. Bu kapsamda, faal durumda olan Kamu İnternet Erişim Merkezleri'nden hizmet sunumuna devam edilecektir. Bu merkezlerden, yerel yönetimler altında faaliyet gösterenler ve yeni kurulacak olanlar Kamu Bilişim Merkezleri (KBM) olarak yapılandırılacak ve söz konusu merkezlerin işletilmeleri yerel yönetimlerce yapılacaktır. KBM'lerde erişim imkânlarının sunulmasına ek olarak bireylerin sayısal becerilerini geliştirmeye yönelik eğitimler verilecektir. Bu eğitimler için yönlendirici içerik oluşturulacak, merkezlerin faaliyetleri düzenli olarak raporlanarak kamuoyuyla paylaşılacaktır.
---------	---	--------------	---	------------------	-----------	---

SG 1.11	İşgücünün istihdam edilebilirliğini ve mevcut çalışanların niteliğini artırmaya yönelik eğitim faaliyetleri düzenlenecek ve gerekli altyapılar oluşturulacaktır.	DOKAP İlleri	Milli Eğitim Bakanlığı	Kalkınma Bakanlığı, Üniversiteler, İŞ-KUR, DOKAP BKİ, TOBB, Kalkınma Ajansları, Yerel Yönetimler	2014-2018	Hayat boyu öğrenim yaklaşımı kapsamında kişisel ve toplumsal gelişimin sağlanması amacıyla üniversitelerin sürekli eğitim merkezlerinin kullanım yoğunluğu artırılacak, gençlere yönelik kariyer destek hizmeti sağlanacak, halk eğitim merkezleri hayat boyu öğrenme merkezine dönüştürülmek suretiyle yaygınlaştırılacaktır. Bu kapsamda, Giresun'da bir merkez kurulacak, Trabzon'un Arsin ilçesinde, Artvin'in Arhavi ilçesinde ve Gümüşhane Merkez'deki merkezler tamamlanacaktır.
SAĞLIK						
SG 2.1	Bölgede koruyucu ve önleyici sağlık hizmetleri yaygınlaştırılacaktır.	DOKAP İlleri	Sağlık Bakanlığı	Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Üniversiteler, Valilikler, Yerel Yönetimler	2014-2018	Bölge kırsalında koruyucu ve önleyici sağlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve etkin hale getirilmesi için; 8 adet mobil kanser tarama aracı, 8 adet mobil ağız ve diş sağlığı aracı ve 8 adet evde hasta bakım ve nakil aracı alınacaktır.
SG 2.2	Bölgenin sağlık alanındaki fiziki ve beşeri altyapı ihtiyacı giderilecektir.	Artvin	Sağlık Bakanlığı	Yerel Yönetimler, TOKİ	2014-2018	Arhavi Devlet Hastanesi (75 Ytk), Hopa Devlet Hastanesi (50 Ytk), Şavşat Devlet Hastanesi (40 Ytk), Murgul Entegre İlçe Hast (15 Ytk), Merkez ADSM 20 ünitle, 1 adet ASM+1 adet TSM, Artvin Yusufeli Devlet Hastanesi (25 ytk), Borçka Devlet Hastanesi (50 ytk) inşaatları tamamlanacaktır.

		Bayburt			2014-2018	1 Adet ASM+Halk Sağlığı Laboratuvarı+Halk Sağ.Müd.+İl Sağ.Müd.+Kamu Hast.Genel Sekreterlik inşaatları tamamlanacaktır.
		Giresun			2014-2018	Merkez Kadın Doğum ve Çocuk Hastanesi (150 Ytk), Eynesil İlçe Hats.(10 ytk), Espiye Devlet Hast Ek Bina (50 Ytk.), Alucra Devlet Hast.(30 Ytk), Merkez Ağız ve Diş Sağl. Merk (40 ünit), 8 adet ASM inşaatları tamamlanacaktır.
		Gümüşhane			2014-2018	Merkez Devlet Hastanesi(200 Ytk), Şiran Devlet Hastanesi (25 Ytk.) inşaatları tamamlanacaktır.
		Ordu			2014-2018	Fatsa Devlet Hastanesi (300 Ytk.), Kumru Devlet Hastanesi(50 Ytk), Korgan Devlet Hastanesi(30 Ytk), 7 ASM+2 TSM+1 Sağlık Evi, Ordu-Gürgentepe 25 (Ytk) inşaatları tamamlanacaktır.
		Rize			2014-2018	Çamlıhemşin Devlet Hast. 10 Daireli Lojman, Eğitim Araşt. Hast Otopark Yapımı, Ağız ve Diş Sağl. Merk 20 ünit, Çayeli Devlet Hastanesi (50 ytk) inşaatları tamamlanacaktır.

		Samsun		2014-2018	Çarşamba Devlet Hastanesi Ek Bina (200 Ytk.), Vezirköprü Devlet Hastanesi (150 Ytk.), 1 ASM+1 TSM, Havza Devlet Hastanesi (100 Ytk) (16.880 m2), Terme Devlet Hastanesi (100 Ytk.) (15.883 m2), Sağlık Kampusü [Yük. Güv. Adli Psikiyatri Hast. (100 Yatak) FTR (150 yatak) Kadın Doğum ve Çocuk Hast. (400 Yatak) Onkoloji Hast. (200 Yatak) KVC Hastanesi+Kardiyoloji (300 Yatak)], Bafra ADSM 20 Ünit, Havza Devlet Hastanesi (100 ytk) inşaatları tamamlanacaktır. Ayrıca, Samsun Şehir Hastanesi projesinin Sağlık Bakanlığı tarafından Kamu Özel finansman yöntemiyle yapılması planlanmaktadır.
			Ondokuz Mayıs Üniversitesi	2014-2016	Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi makine teçhizat alımı ve Onkoloji Tanı ve Tedavi Merkezi (10.000 m2) inşaatı tamamlanacaktır.
		Trabzon	Sağlık Bakanlığı	2014-2018	Of Devlet Hastanesi (100 Ytk.), Ağız ve Diş Sağı. Merk 50 ünit, 1 adet Sağlık Müdürlüğü Hizmet Binası+6 adet Sağlık Evi inşaatları tamamlanacaktır.

SG 2.3	Bölge sağlık turizmi alanında önemli bir merkez haline getirilecektir.	DOKAP İlleri	Kalkınma Ajansları	Kültür ve Turizm Bakanlığı, Üniversiteler, TOBB, YÖK	2015-2016	Sağlık turizmi alanında farkındalığın artırılması amacıyla çalıştaylar, eğitimler ve bilgilendirme faaliyetleri yapılacaktır. Sağlık Turizminin Geliştirilmesi ÖDÖP'ü çerçevesinde yapılacak olan pazar araştırmalarının sonuçlarından bölge illerini ilgilendiren kısımların sonuçlarına göre ülke/bölge bazlı tanıtım ve pazara giriş stratejilerinin belirlenecektir. Ülkemizde eğitim alan yabancı öğrenciler, eğitimleri sonrasında kendi ülkelerinde irtibat noktası olmaları ve ülkemizin sağlık sisteminin tanıtımını yapmaları hususunda önem arz etmektedir. Bu sebeple Bölge'deki üniversitelerin başta hekim ve hemşire olmak üzere yabancı öğrenci kontenjanlarının artırılması sağlanacaktır.
SOSYAL HİZMETLER ve DESTEKLER						
SG 3.1	Bölge içi koruyucu, önleyici, destekleyici, geliştirici, rehberlik ve danışmanlık odaklı sosyal hizmetlere erişimin kolaylaştırılması ve kalitesinin artırılması sağlanacaktır.	Artvin Rize Trabzon Bayburt Gümüşhane Giresun Ordu	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, DOKAP BKİ	2014-2018	Artvin SHM tamamlanacaktır. Rize SHM tamamlanacaktır. 4 adet SHM inşaat projesi yapılacaktır. Bayburt SHM tamamlanacaktır. Gümüşhane SHM tamamlanacaktır. 2 adet SHM inşaat projesi yapılacaktır. 3 adet SHM inşaat projesi yapılacaktır.

		Samsun				5 adet SHM inşaat projesi yapılacaktır.
SG 3.2	Engellilere yönelik eğitim ve istihdam hizmetlerinin niteliği artırılacaktır.	Bayburt, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Samsun	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, DOKAP BKİ	2014-2018	Engelsiz yaşam merkezi projeleri tamamlanacaktır.
SG 3.3	Korunmaya muhtaç çocuklar için aile ortamına benzer ev tipi yapılar olan sevgi evlerinin sayısı ve niteliği artırılacaktır.	Artvin	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Valilikler, STK'lar, Yerel Yönetimler	2015-2015	Sevgi evleri projeleri (TOKİ) tamamlanacaktır.
		Ordu			2015-2015	Sevgi evleri projeleri (TOKİ) tamamlanacaktır.
		Samsun			2015-2016	Sevgi evi projesi tamamlanacaktır.
SG 3.4	Engelli bireylerin hizmetlere ulaşımı, yaşam kalitesinin artırılması ve sosyal hayata aktif katılımları sağlanacaktır.	DOKAP İlleri	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	DOKAP BKİ	2014-2018	Aktif yaşam merkezlerinin kurulması sağlanacak ve engellilere yönelik EDES programının uygulanmasına devam edilecektir.
SG 3.5	Kadınların toplumsal konumlarının güçlendirilmesini sağlayacak çalışmaların nitelik ve niceliği artırılacaktır.	DOKAP İlleri	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	DOKAP BKİ, Yerel Yönetimler, STK'lar	2014-2018	Kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda toplumsal algının dönüşümü sağlanacaktır. Çalışmalar Yerel eşitlik eylem planı kapsamında devam edecektir.
					2014-2018	Bölgede yaşayan kadınların örgütlü çalışma kültürünün geliştirilmesi için kooperatifçilik konusunda bilinçlendirilmesi sağlanacaktır. Bu konuda Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından yürütülen "Kırsal Alanda Kadının Güçlendirilmesi Ulusal Eylem Planına uyulacaktır.

					2014-2018	Kadınların yerel karar alma süreçlerine ve karar alma mekanizmalarına katılımını artırıcı, yaşam koşullarını iyileştirici planlar hazırlanarak uygulanması sağlanacaktır. Uygulamalar sonucunda etki analizleri yapılacaktır.
SG 3.6	Yoğun göç veren kırsal alanlarda yaşayanlar başta olmak üzere yaşlılara ve engellilere yönelik bakım hizmetlerinin kalitesi artırılabacaktır.	DOKAP İlleri	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Sağlık Bakanlığı, Yerel Yönetimler, Valilikler	2015-2018	Engellilere ve yoğun göç veren kırsal alanlarda yaşayanlar başta olmak üzere yaşlılara evlerinde sağlık, temizlik, günlük bakım gibi konularda destek verilmesine yönelik hizmetler yaygınlaştırılacaktır.
SG 3.7	Sosyal Etkileşim Programı uygulamaya geçirilecektir.	DOKAP İlleri	Kalkınma Bakanlığı, Kalkınma Ajansları	Maliye Bakanlığı	2015-2018	Tecrübe paylaşımı, iletişim ve işbirliği yoluyla, sosyal kaynaşmaya katkıda bulunmak amacıyla SEP uygulamaya konulacaktır. Program Kalkınma Bakanlığınca hazırlanan usul ve esaslar ve başvuru paketine uygun olarak kalkınma ajanslarınca ilan edilecek teklif çağrılarını ile uygulanacaktır.
SG 3.8	Bölgede sosyal içerme projeleri uygulanacaktır.	DOKAP İlleri	Kalkınma Bakanlığı	DOKAP BKİ, Valilikler, Kalkınma Ajansları	2015-2018	Sosyal imkânlarla erişimde sıkıntı yaşayan ve dezavantajlı konumdaki çocuklar, kadınlar, işsizler, gezici ve mevsimlik tarım işçileri başta olmak üzere yoksulluk ve sosyal dışlanmaya maruz kalan kesimlere yönelik sosyal içerme projeleri uygulanacaktır.

SG 3.9	Bölgenin kapsadığı tüm illerde sosyal analiz çalışmaları yapılacaktır.	DOKAP İlleri	Kalkınma Ajansları	Kalkınma Bakanlığı TÜİK DOKAP BKİ	2015-2017	Bölgede sürdürülebilir toplumsal gelişmeyi sağlamak amacıyla başta dezavantajlı gruplar olmak üzere bölge genelindeki tüm sosyal katmanları kapsayacak, Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanacak usul ve esaslar çerçevesinde sosyal yapı analiz çalışmaları gerçekleştirilecektir.
SG 3.10	Bölgede gençlik merkezlerinin yaygınlaştırılması sağlanacaktır.	Artvin	Gençlik ve Spor Bakanlığı	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Valilikler, Yerel Yönetimler, DOKAP BKİ, STK'lar	2014-2015	Arhavi Gençlik Merkezi tamamlanacaktır.
		Gümüşhane			2014-2015	Merkez Gençlik Merkezi tamamlanacaktır.
		Samsun			2014-2015	Havza Gençlik Merkezi tamamlanacaktır.
		Trabzon			2014-2015	Of Gençlik Merkezi tamamlanacaktır.
KÜLTÜR VE SPOR						
SG 4.1	Bölgenin kültür varlıkları envanteri çıkarılacaktır.	DOKAP İlleri	DOKAP BKİ	Kültür ve Turizm Bakanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Valilikler, Yerel Yönetimler	2016-2018	Kültür ve Turizm Bakanlığının yürüttüğü envanter projesiyle entegre şekilde DOKAP Bölgesinin sahip olduğu kültür varlıklarının envanter çalışması yapılarak ülkemiz kültür hayatına kazandırılması ve bunun sonucunda elde edilecek olan kazanımların turizm faaliyetlerinde kullanılması sağlanacaktır. Taşınmaz kültür varlıklarının tespiti ve belgelenmesi amacıyla rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri hazırlanacaktır. Bunun yanı sıra acil müdahale ihtiyacı tespit edilen eserlerin mühendislik ve uygulama projeleri hazırlanacaktır.

SG 4.2	Vakıf eserlerinin bakım, onarım ve restorasyon işleri tamamlanacaktır.	Artvin	Vakıflar Genel Müdürlüğü	Yerel Yönetimler	2015-2016	Borçka Camili Köyü Camii restorasyonu tamamlanacaktır.
					2015-2016	Merkez Çarşı Camii restorasyonu tamamlanacaktır.
					2014-2015	Arhavi Ulukent Köyü Camii restorasyonu tamamlanacaktır.
					2015-2016	Merkez Aşağımaden Köyü Camii restorasyonu tamamlanacaktır.
		Bayburt			2015-2015	Konursu Camii Restorasyonu tamamlanacaktır.
					2014-2015	Zahit Efendi Camii restorasyonu tamamlanacaktır.
		Giresun			2015-2015	Merkez Kapu Camii restorasyonu tamamlanacaktır.
					2015-2016	Merkez Kale Camii restorasyonu tamamlanacaktır.
					2015-2015	Merkez Çınarlar Camii restorasyonu tamamlanacaktır.
					2014-2015	Keşap Uğurca Mahallesi Camii restorasyonu tamamlanacaktır.
	2015-2016	Bulancak Şemsettin Mahallesi Camii restorasyonu tamamlanacaktır.				

				2016-2016	Yağlıdere Tekke Hacı Abdullah Camii restorasyonu tamamlanacaktır.
				2015-2016	Şebinkarahisar Behramşah Camii restorasyonu tamamlanacaktır.
				2015-2016	Şebinkarahisar Evcili Köyü Camii restorasyonu tamamlanacaktır.
		Gümüşhane		2016-2017	Harap hamam onarımı tamamlanacaktır.
		Ordu		2014-2015	Eskipazar Camii Onarımı (etüd-proje) tamamlanacaktır.
				2015-2016	Eskipazar Camii Onarımı tamamlanacaktır.
		Rize		2015-2016	Merkez İslampaşa Camii restorasyonu tamamlanacaktır.
				2015-2016	Çayeli Hacıbaşı Camii restorasyonu tamamlanacaktır.
		Samsun		2014-2015	Süleyman Paşa Medresesi Şifa Hamamı Medrese Camii tamamlanacaktır.
				2015-2016	Süleyman Paşa Medresesi tamamlanacaktır.
				2015-2016	Şifa Hamamı tamamlanacaktır.

					2015-2016	Medrese Camii tamamlanacaktır.
		Trabzon			2015-2015	Dernekpazarı Günebakan Köyü Camii restorasyonu tamamlanacaktır.
					2015-2016	Sürmene Karacakaya Köyü Camii restorasyonu tamamlanacaktır.
					2016-2016	Sürmene Kefeli Mahallesi Camii restorasyonu tamamlanacaktır.
					2014-2015	Erdoğan Tahtalı Camii restorasyonu tamamlanacaktır.
					2015-2015	Akçaabat Orta Mahalle Camii restorasyonu tamamlanacaktır.
					2014-2015	Araklı Merkez Camii restorasyonu tamamlanacaktır.
					2014-2015	Çaykara Taşören Köyü Camii restorasyonu tamamlanacaktır.
					2015-2016	Ayasofya Camii restorasyonu tamamlanacaktır.
					2015-2015	Ortahisar Fatih Camii restorasyonu tamamlanacaktır.
					2016-2016	Çaykara Kabataş Köyü Merkez Camii restorasyonu tamamlanacaktır.
					2015-2015	Sürmene 85 ada, 2 parselde vakıf işhanı yapımı uygulama projeleri temin edilecektir.

					2015-2016	Sürmene 85 ada, 2 parselde vakıf işhanı yapımı tamamlanacaktır.
					2016-2017	Beşikdüzü 320 ada 5 parselde vakıf işhanı yapımı tamamlanacaktır.
					2015-2016	Araklı 88 ada 1 parselde vakıf işhanı yapımı tamamlanacaktır.
					2016-2017	Molla Siyah Camii restorasyonu tamamlanacaktır.
					2014-2015	Konaklar Mahallesi Camii restorasyonu tamamlanacaktır.
SG 4.3	Trabzon Surlarının rölöve, restorasyon, restitüsyon ve çevre düzenleme projeleri yapımı desteklenecektir.	Trabzon	DOKAP BKİ	Kültür ve Turizm Bakanlığı, Trabzon Büyükşehir Belediyesi	2014-2015	Trabzon kent merkezinde yer alan ve turistik ve kültürel değer taşıyan kale surlarının rölöve, restorasyon, restitüsyon ve çevre düzenleme projeleri hazırlanacaktır.
SG 4.4	Etnografya müzesi olmayan illerde yeni müzeler yapılacaktır.	Artvin, Bayburt, Giresun, Gümüşhane, Trabzon	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Kalkınma Ajansları, Yerel Yönetimler, Üniversiteler	2014-2018	İllerin geçmiş kültürlerinin gelecek kuşaklara aktarılabilmesi için etnografya müzesi olmayan 5 ilde kent müzelerinin kurulması sağlanacaktır.
SG 4.5	Kültür hizmetlerine erişim artırılacaktır.	DOKAP İlleri	DOKAP BKİ	Kültür ve Turizm Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Kalkınma Ajansları, Yerel Yönetimler, Üniversiteler, STK'lar	2017-2018	DOKAP Bölgesi'nde okuma alışkanlığı ve kültürünün artırılması için ulusal ölçekteki stratejilerin bileşeni olacak şekilde bir eylem planı hazırlanacak ve gerekli uygulamalar gerçekleştirilecektir.

	DOKAP İlleri	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Kalkınma Ajansları, Yerel Yönetimler, Üniversiteler, STK'lar	2014-2018	DOKAP illerindeki bulunan halk ve çocuk kütüphanelerinin yeni konseptte uygun şekilde rehabilitasyonu sağlanacaktır.
	DOKAP İlleri	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Kalkınma Ajansları, Yerel Yönetimler, Üniversiteler, STK'lar	2014-2018	Büyükşehir statüsündeki illerin merkez ilçeleri dâhil olmak üzere, halk/çocuk kütüphanesi olmayan il ve ilçelerde yeni konseptte uygun halk/çocuk kütüphaneleri kurulacak, 50 bin üzeri nüfusa sahip yerlerde ilaveten şube halk kütüphaneleri kurulacaktır. Gezici kütüphane hizmetleri artırılacaktır.
	DOKAP İlleri	Kültür ve Turizm Bakanlığı	MEB, Diyanet İşleri Başkanlığı, Kalkınma Ajansları, Yerel Yönetimler, Üniversiteler, STK'lar	2014-2018	Milli Eğitim Bakanlığının okullarda kuracağı Z-Kütüphaneler ve halk/çocuk kütüphaneleri arasında koleksiyon alış-verişini, bilgi paylaşımını, ortak faaliyetleri ve ortak yazılım kullanımı da kapsayan entegrasyon sağlanacaktır. Kütüphanelerde görev yapan/yapacak personele daha kaliteli hizmet sunumu için eğitim verilecektir. Kütüphanelerin daha yaygın hizmet verebilmeleri için uygun alanı olan cami vb. yapılarda semt/mahalle kütüphaneleri kurulacak ve işletmesinde gönüllü kuruluş ve kişilerden istifade edilecektir.

SG 4.6	Spor altyapısı nicelik ve hizmet imkânları açısından iyileştirilecektir.	Artvin	Gençlik ve Spor Bakanlığı	Milli Eğitim Bakanlığı, Valilikler, Üniversiteler, Yerel Yönetimler, DOKAP BKİ, Kalkınma Ajansları, Spor Federasyonları	2014-2018	Devam eden çok amaçlı spor salonu, kapalı yüzme havuzu, Şavşat Spor Salonu ve Arhavi Tribünü yapım işleri tamamlanacak, mevcut tesislerin modernizasyon ve bakım onarım ihtiyaçları giderilecek ve yeni proje olarak Arhavi, Hopa ve Espiye'de ise ilçe tipi spor salonu yapım işleri başlatılacaktır.
		Bayburt			2014-2018	Devam eden tribün ve Aydıntepe Spor Salonu yapım işleri tamamlanacak mevcut tesislerin modernizasyon ve bakım onarım ihtiyaçları giderilecek ve yeni proje olarak kapalı yüzme havuzu yapım işi başlatılacaktır.
		Giresun			2014-2018	Giresun'da 2500 seyircili spor salonu ve Giresun Stadyumu yapım işi tamamlanacak ve mevcut tesislerin modernizasyon ve bakım onarım ihtiyaçları giderilecektir.
		Gümüşhane			2014-2018	Devam eden kapalı yüzme havuzu ve Kürtün Spor Salonu yapım işleri tamamlanacak, mevcut tesislerin modernizasyon ve bakım onarım ihtiyaçları giderilecektir.

		Ordu			2014-2018	Devam eden Korgan Spor Salonu yapım işi tamamlanacak, mevcut tesislerin modernizasyon ve bakım onarım ihtiyaçları giderilecek ve yeni proje olarak Çatalpınar, Çaybaşı, İkizce ve Mesudiye ilçelerine ilçe tipi spor salonu yapılacaktır.
		Rize			2014-2018	Devam eden Çok Amaçlı Spor Salonu ve Ayder Kayak Merkezi yapım işleri tamamlanacak, mevcut tesislerin modernizasyon ve bakım onarım ihtiyaçları giderilecek ve yeni proje olarak kapalı yüzme havuzu projesi başlatılacaktır.
		Samsun			2014-2018	Devam eden Ladik Kayak Eğitim Merkezi, Vezirköprü Kamp Eğitim Merkezi, 2 adet Kapalı Yüzme Havuzu, Çok Amaçlı Spor Salonu, Buz Pateni Salonu ve Samsun Stadyumu yapım işleri tamamlanacak, mevcut tesislerin modernizasyon ve bakım onarım ihtiyaçları giderilecek ve yeni proje olarak Alaçam, Asarcık, Ayvacık, Salıpazarı, Tekkeköy'de ilçe tipi spor salonu yapım işleri başlatılacaktır.

		Trabzon			2014-2018	Devam eden Of Kapalı Yüzme Havuzu, Maçka Esiroğlu Spor Salonu ve Trabzon Stadyumu yapım işleri tamamlanacak; yeni proje olarak Beşikdüzü ve Düzköy'de ilçe tipi spor salonu yapım işleri başlatılacaktır.
SG 4.7	Olimpik oyunlar için oluşturulan spor tesislerinin etkin kullanımı sağlanacaktır.	Trabzon	Özelleştirme İdaresi Başkanlığı	Gençlik ve Spor Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Üniversiteler, Yerel Yönetimler, DOKAP BKİ, Kalkınma Ajansları, Spor Federasyonları	2015-2016	2011 Avrupa Gençlik Olimpik Oyunları için Trabzon'da oluşturulan spor tesislerinin olimpik sporcu yetiştirme ve ulusal/uluslararası organizasyonlara ev sahipliği yapma hususları başta olmak üzere etkin kullanımı için bir model çalışması yapılacaktır.

SOSYAL GELİŞME

YEREL DÜZEYDE KURUMSAL KAPASİTENİN GELİŞTİRİLMESİ

DOKAP EYLEM PLANI (2014-2018)

YEREL DÜZEYDE KURUMSAL KAPASİTENİN GELİŞTİRİLMESİ

Eylem No	Eylem Adı	Yer	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama - Bitiş Tarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama
TAŞRA TEŞKİLATI						
KK 1.1	İl müdürlüklerinin eğitim ihtiyaçları analiz edilecek ve ihtiyaç duyulan alanlarda eğitim programları düzenlenecektir.	DOKAP İlleri	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, DOKAP BKİ	Kalkınma Ajansları	2015-2018	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı il müdürlüklerine politika yönetimi, planlama, proje hazırlama ve mali yönetim konularında eğitimler sağlanacaktır. Ayrıca eğitim ihtiyaçları analiz edilerek tüm il müdürlüklerine ihtiyaç duyulan alanlarda ilave eğitim programları düzenlenecektir. Eğitim programları ilgili kurumun mevcut ve planlanan eğitim programlarını tamamlayıcılığı gözetilerek tasarlanacaktır.

KK 1.2	Bakanlıkların merkezi ve taşra teşkilatları arasında sistemli bilgi ve tecrübe paylaşımı sağlanacaktır.	DOKAP İlleri	Bakanlıklar	DOKAP BKİ	2016-2018	Bakanlıklar ile bakanlıkların taşra teşkilatında görev yapan personellerin sistemli bir program dâhilinde bilgi ve tecrübe paylaşımlarını sağlamak üzere hareketlilik programı uygulanacaktır.
KK 1.3	Yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarının beşeri ve teknolojik kapasitesi geliştirilecektir.	Ordu, Samsun, Trabzon	İçişleri Bakanlığı	DOKAP BKİ, Kalkınma Ajansları	2014-2018	Yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarının personeline izleme, değerlendirme ve raporlama eğitimleri verilecektir. Ayrıca eğitim ihtiyaçları analiz edilerek ihtiyaç duyulan diğer alanlarda eğitim programları düzenlenecektir.
YEREL YÖNETİMLER						
KK 2.1	Büyükşehir belediyelerinin eğitim ihtiyaçları analiz edilecek ve gerekli görülen alanlarda eğitim programları düzenlenecektir.	Ordu, Samsun, Trabzon	DOKAP BKİ	İçişleri Bakanlığı, Kalkınma Ajansları, Türkiye Belediyeler Birliği	2016-2018	Büyükşehir belediyelerine şehircilik hizmetleri ve kırsala hizmet sunumu alanlarında eğitimler düzenlenecektir. Ayrıca eğitim ihtiyaçları analiz edilerek ihtiyaç duyulan diğer alanlarda eğitim programları düzenlenecektir. Eğitim programları ilgili kurumun mevcut ve planlanan eğitim programlarını tamamlayıcılığı gözetilerek tasarlanacaktır.

KK 2.2	Belediyelerin eğitim ihtiyaçları analiz edilecek ve ihtiyaç tespit edilen alanlarda eğitim programları düzenlenecektir.	DOKAP İlleri	DOKAP BKİ	İçişleri Bakanlığı, Kalkınma Ajansları, Türkiye Belediyeler Birliği	2016-2018	Belediyeler için AB proje hazırlama, proje yönetimi, ihale mevzuatı, protokol kuralları ve iletişim alanlarında eğitimler düzenlenecektir. Ayrıca eğitim ihtiyaçları analiz edilerek ihtiyaç duyulan diğer alanlarda eğitim programları düzenlenecektir. Eğitim programları ilgili kurumun mevcut ve planlanan eğitim programlarını tamamlayıcılığı gözetilerek tasarlanacaktır.
KK 2.3	İl özel idarelerinin eğitim ihtiyaçları analiz edilecek ve ihtiyaç tespit edilen alanlarda eğitim programları düzenlenecektir.	DOKAP İlleri	DOKAP BKİ	İçişleri Bakanlığı, Kalkınma Ajansları, Türkiye Belediyeler Birliği	2016-2018	İl özel idareleri için AB projesi hazırlama eğitimleri düzenlenecektir. Ayrıca eğitim ihtiyaçları analiz edilerek ihtiyaç duyulan alanlarda eğitim programları düzenlenecektir. Eğitim programları ilgili kurumun mevcut ve planlanan eğitim programlarını tamamlayıcılığı gözetilerek tasarlanacaktır.
KK 2.4	Belediyelerin stratejik plan hazırlama çalışmalarına teknik destek sağlanacaktır	DOKAP İlleri	Kalkınma Bakanlığı, Kalkınma Ajansları	İçişleri Bakanlığı, DOKAP BKİ, Türkiye Belediyeler Birliği	2015-2018	Büyükşehir belediyeleri başta olmak üzere, belediyelere stratejik plan hazırlıklarında destek sağlanacaktır.

KK 2.5	Büyükşehir belediyelerinin bilişim stratejisi hazırlıklarına mali ve teknik destek sağlanacaktır.	Ordu, Samsun, Trabzon	Kalkınma Ajansları	Kalkınma Bakanlığı, DOKAP BKİ	2015-2018	Büyükşehir belediyelerinin yatırım gereksinimi, teknoloji tercihleri, kurumsal kapasite, tasarruf planları, fayda, maliyet, iş planı gibi unsurları kapsayacak şekilde bilişim stratejileri hazırlıklarına ajanslarca mali ve teknik destek sağlanacaktır.
KK 2.6	Belediye hizmetlerinin daha şeffaf şekilde sağlanabilmesi için belediyelerin internet sitesi altyapılarının geliştirilmesi desteklenecektir.	DOKAP İlleri	Kalkınma Ajansları	İçişleri Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, DOKAP BKİ	2015-2018	Belediyelerin çevrimiçi sunmaları mümkün olan hizmetlerini internet siteleri üzerinden sunulabilmeleri ve belediye faaliyetleri hakkında kamuoyunu daha etkin şekilde bilgilendirebilmeleri amacıyla teknik altyapıları desteklenecektir.
DOKAP BKİ VE KALKINMA AJANSLARI						
KK 3.1	DOKAP BKİ ve kalkınma ajanslarının eğitim ihtiyaçları analiz edilecek ve ihtiyaç duyulan alanlarda eğitim programları düzenlenecektir.	DOKAP İlleri	DOKAP BKİ, Kalkınma Ajansları	Kalkınma Bakanlığı, Avrupa Birliği Bakanlığı, Ekonomi Bakanlığı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	2016-2018	Kalkınma ajansları için teşvik uygulamaları, AB fonları, akreditasyon ve bölgesel yenilik konularında eğitimler düzenlenecektir. Ayrıca DOKAP BKİ ve kalkınma ajanslarının eğitim ihtiyaçları analiz edilerek ihtiyaç duyulan diğer alanlarda eğitim programları düzenlenecektir.

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI						
KK 4.1	Bölgedeki STK'ların beşeri gelişimleri desteklenecektir.	DOKAP İlleri	DOKAP BKİ	Kalkınma Ajansları	2016-2018	Bölge STK'larının örgütlenme, yönetim, yönetim yapıları, kayıt sistemleri ve personel yetkinliklerinin güçlendirilmesine ve proje hazırlama yetkinliklerinin artırılmasına yönelik eğitim programları düzenlenecektir.
ÜNİVERSİTELER						
KK 5.1	Bölge üniversitelerinde çalışan personelin eğitim ihtiyaç analizi yapılacak ve ihtiyaç tespit edilen alanlarda eğitimler sağlanacaktır.	DOKAP İlleri	Üniversiteler	YÖK, DOKAP BKİ, Kalkınma Ajansları	2015-2018	Yeni kurulanlara öncelik verilmek üzere Bölge üniversitelerinde bir eğitim ihtiyaç analizi çalışması yapılacaktır, ihtiyaç duyulan alanlarda eğitim programları düzenlenecektir. Eğitim programları ilgili üniversiteler mevcut kurumsal kapasitelerine göre gruplandırılarak farklı seviyelerde verilecektir. Düzenlenecek tüm eğitimlerde üniversitelerin hâlihazırda devam eden ya da yakın zamanda gerçekleştirilmesi planlanan eğitimleri ile mükerrerlik oluşturulmamasına önem verilecektir.

KK 5.2	Bölge üniversitelerinin 5018 sayılı kanun uygulamaları desteklenecektir.	DOKAP İlleri	Üniversiteler	Maliye Bakanlığı	2015-2018	Başta yeni kurulanlar olmak üzere bölge üniversitelerinin 5018 sayılı kanun kapsamındaki örgütlenme ve süreç yönetimleri desteklenecektir.
DİĞER KURUM VE KURULUŞLAR						
KK 6.1	Çiftçi örgütlerinin eğitim ihtiyaçları analiz edilecek ve gerekli görülen alanlarda eğitim programları düzenlenecektir.	DOKAP İlleri	DOKAP BKİ	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Üretici Örgütleri ve Kooperatifler, Merkez Birlikleri	2016-2018	Bölgedeki FİSKOBİRLİK, üretici birlikleri, sulama birlikleri ve kooperatifleri, tarımsal üretim kooperatifleri ile tarım kredi kooperatifleri bölge müdürlüklerine daha iyi hizmet verebilmeleri için ihtiyaç duydukları alanlarda eğitimler düzenlenmesi için gerekli araştırmalar yapılarak ilgili kurumlarla paylaşılacaktır.
GENEL						
KK 7.1	Kamu kurumlarında üst düzey görevlerde bulunmuş ancak hâlihazırda emekli olan kişilerin bilgi ve tecrübelerinden ihtiyaçlar doğrultusunda istifade edilecektir.	DOKAP İlleri	DOKAP BKİ	Devlet Personel Başkanlığı, Kalkınma Ajansları	2016-2018	Kamu kurumlarında ya da özel sektörde üst düzey görevlerde bulunmuş ve emekli olmuş kişilerin ekonomik ve sosyal kalkılmaya ilişkin teorik bilgilerinden ve bölgeye yönelik tecrübelerinden ihtiyaçlar doğrultusunda istifade edilecektir. Bu bilgi ve deneyim aktarımı için gerektiğinde bu kişilerin bölgede gönüllülük esasına göre istihdamının koordinasyonu sağlanacaktır.

KK 7.2	Yerel yönetimler, merkezi idarelerin taşra teşkilatları, STK'lar, üniversiteler ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının kurumsal yetkinlik analizi gerçekleştirilecek ve tespit edilen idari, mali, beşeri ve teknolojik eksikliklerin giderilmesine ilişkin destek programları düzenlenecektir.	DOKAP İlleri	DOKAP BKİ	Maliye Bakanlığı, Devlet Personel Başkanlığı, Kalkınma Ajansları, TODAİE	2016-2018	Kurumsal kapasiteyi nesnel bir biçimde tespit etmek amacıyla idari, mali, beşeri ve teknolojik boyutları içeren bir kurumsal yetkinlik değerlendirme çerçevesi oluşturulacaktır. Bu çerçeve kullanılarak yerel düzeyde ilgili kurum ve kuruluşların kurumsal yetkinlikleri ve kapasiteleri analiz edilecektir. Çalışma neticesinde ortaya çıkan eksiklik ve darboğazların giderilmesi için gerekli tedbirler alınacak ve yapılacak önceliklendirme çerçevesinde bunlar giderilecektir.
--------	---	--------------	-----------	---	-----------	--

YEREL DÜZEYDE KURUMSAL KAPASİTENİN GELİŞTİRİLMESİ